

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU
Lokalne Grupy Działania
Stowarzyszenie
„Poleska Dolina Bugu”

**ze zmianami przyjętymi uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia
nr 3/2009 z dnia 2 września 2009 r.**

Okuninka 2009

SPIS TREŚCI

I. Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)	3
1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze	4
2. Opis procesu budowania partnerstwa	4
3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD	5
4. Struktura rady lub innego organu LGD, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005, zwanych dalej „organem decyzyjnym”	8
5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego	10
6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego	12
7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji	12
II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności	13
1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami	13
2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe	13
3. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej	21
Teren LGD.....	22
4. Specyfika obszaru	30
III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR; wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy	33
IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje, zwanych dalej „przedsięwzięciami”	37
V. Określenie misji LGD	63
VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR	64
VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR	66
VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR	68
IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów	69
Karta oceny zgodności operacji z LSR	81
(miejscowość) (podpis)	84
Karta oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru	85
X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji	91
XI. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR	96
XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR	99

XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.....	101
XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.....	103
XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.....	106
XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich	107
XVII. Informacja o dołączanych do LSR załącznikach.....	108

I. Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR)

1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze

Nazwa: Lokalna Grupa Działania o nazwie: Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu”

Status prawny: Stowarzyszenie

Stowarzyszenie działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.), ustawy z 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str.1) oraz Statutu Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”.

Stowarzyszenie w dniu **10 marca 2006 r.** zostało wpisane przez Sąd Rejonowy w Lublinie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego do Rejestru Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji oraz Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej pod numerem **KRS: 0000252694**.

2. Opis procesu budowania partnerstwa

Stowarzyszenie powstało z inicjatywy lokalnych liderów społecznych wywodzących się z różnych środowisk z terenu trzech gmin: gmina Włodawa, gmina Hańsk, gmina Wola Uhruska. Grupa inicjatywna składała się z 26 osób, które wypracowały dokumenty strategiczne i zarejestrowały Stowarzyszenie w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Zebranie założycielskie Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” odbyło się 2 lutego 2006 r. we Włodawie. W zebraniu wzięło udział 26 osób, które złożyły oświadczenia o spełnianiu warunków określonych w ustawie Prawo o stowarzyszeniach określonych dla członków stowarzyszenia i złożyły deklaracje przystąpienia do Stowarzyszenia. Podjęto uchwałę o utworzeniu stowarzyszenia pod nazwą Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu”, przyjęto statut, wybrano organy decyzyjne – zarząd stowarzyszenia i komisję rewizyjną, przygotowano dokumenty rejestracyjne.

Sąd Rejonowy w Lublinie, XI Wydział Gospodarczy w dn. 10 marca 2006 r. dokonał wpisu Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” do Krajowego Rejestru Sądowego Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji oraz Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej pod numerem KRS: 0000252694. Stowarzyszenie działało jako Lokalna Grupa Działania w rozumieniu przepisów w sprawie Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”.

Stowarzyszenie realizowało swoją działalność statutową w oparciu o Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich opracowaną w ramach Schematu I Pilotażowego Programu Leader+ w ramach projektu wdrażanego przez gminę Włodawa pn. „Rozwój turystyki nadbużańskich obszarów wiejskich Włodawa i okolice”.

Zgodnie z zapisami statutowymi Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” prowadziło swoją działalność poprzez:

1. Opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich w rozumieniu przepisów SPO – Rol dla obszaru gmin: Hańsk, Włodawa i Wola Uhruska;
2. Realizację zadań nakreślonych w ZSRW;
3. Promocję obszarów wiejskich położonych na obszarze objętym ZSRW;

4. Działania aktywizacyjne dla mieszkańców gmin;
5. Upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich.

W okresie od rejestracji do maja 2008 grono sympatyków oraz aktywnych działaczy powiększało się w związku z dużą atrakcyjnością Stowarzyszenia oraz potrzebami lokalnych środowisk. Działania Stowarzyszenia zyskały popularność na terenie sąsiednich gmin powiatu włodawskiego: gmina Hanna, gmina Stary Brus i gmina Wiryki. Ponadto gmina Ruda-Huta z powiatu chełmskiego ze względu na położenie oraz podobny charakter wykazała zainteresowanie organizacją wspólnych przedsięwzięć. W związku z tym postanowiono rozszerzyć obszar działania stowarzyszenia o teren tych gmin. W tym celu odbyło się kilka nieformalnych spotkań przedstawicieli wszystkich siedmiu gmin. Zostały również przeprowadzone spotkania z udziałem mieszkańców, zainteresowanych podmiotów i przedstawicieli zainteresowanych gmin. Każda gmina wyznaczyła swojego koordynatora gminnego, którego zadaniem było zorganizowanie spotkań, udzielanie zainteresowanym informacji o stowarzyszeniu, kontakt z innymi gminami i podmiotami, czuwanie nad sprawnym przepływem informacji i obiegiem dokumentów.

W dniu 26.06.2008r. odbyło się spotkanie z koordynatorami gminnymi, na którym określono dokładny harmonogram i zakres działań. Wyznaczono terminy konsultacji w poszczególnych gminach:

08.07.2008 Wola Uhruska

08.07.2008 Ruda-Huta

09.07.2008 Hanna

09.07.2008 Stary Brus

09.07.2008 Wiryki

08.07.2008 Hańsk

07.07.2008 Włodawa

Na spotkaniach określone zostały zasady rozszerzenia składu LGD oraz zasady przystępowania nowych członków do stowarzyszenia. Rozszerzając skład stowarzyszenia, zgodnie z wymogiem trójsektorowości partnerów, znaleźli się w nim przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Wynikiem spotkań było wprowadzenie zmian w zapisach Statutu, wybranie nowych władz stowarzyszenia. Wybierając Radę zapewniono udział, co najmniej 50% udziału partnerów sektora społecznego i gospodarczego.

W dniu 17 lipca 2008 na Walnym Zebraniu dokonano rozszerzenia statutowych zapisów i przyjęto nowych członków.

W konsekwencji działań partnerskich doszło do formalnego rozszerzenia LGD, w dniu 21.10.2008 r. dokonano rejestracji zmian w Krajowym Rejestrze Sądowym.

3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” jest partnerstwem złożonym z przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego. Składa się z 63 członków. Reprezentatywność poszczególnych sektorów w LGD przedstawia się następująco:

Sektor publiczny:	7 członków
Sektor gospodarczy:	7 członków
Sektor społeczny:	49 członków

Tabela nr 1. Lista członków Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” – osoby fizyczne

Lp.	Imię i Nazwisko członka/ Nazwa członka	Reprezentowany sektor	Rodzaj prowadzonej działalności	Funkcja w LGD
1.	Antoniuk Tomasz	społeczny	urzędnik	członek zwyczajny
2.	Byczik Celina	społeczny	nauczyciel	członek zwyczajny
3.	Brejer Andrzej	społeczny	rolnik	członek Zarządu
4.	Czoboda Aldona	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
5.	Grum Ewa	społeczny	pracownik	członek zwyczajny
6.	Gąsiorowski Kamil Andrzej	społeczny	bezrobotny	członek zwyczajny
7.	Horbaczewska Ewa	społeczny	pracownik	członek zwyczajny
8.	Jałtoszuk Małgorzata	społeczny	urzędnik	członek zwyczajny
9.	Jakimiuk Bronisława	społeczny	emeryt	członek zwyczajny
10.	Kuryś Przemysław	społeczny	pracownik	członek Komisji Rewizyjnej
11.	Kuszneruk Marek	społeczny	nauczyciel	członek zwyczajny
12.	Korneluk Lucjan	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
13.	Kratiuk Andrzej	społeczny	urzędnik	członek Komisji Rewizyjnej
14.	Kołodziej Artur	społeczny	rencista	członek Rady
15.	Kłokosińska Aniela	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
16.	Kwiatkowska Iwona	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
17.	Łubkowska Iwona	społeczny	pracownik	członek zwyczajny
18.	Leszek Józwiak	społeczny	urzędnik	członek Rady
19.	Łapińska Katarzyna	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
20.	Łobaczuk Halina	społeczny	urzędnik	członek zwyczajny
21.	Maśluch Teresa	społeczny	nauczyciel	członek Rady
22.	Markuszewski Maciej	społeczny	urzędnik	Wiceprezes
23.	Mikołajczak Bożena	społeczny	urzędnik	członek Komisji Rewizyjnej
24.	Mączka Krystyna	społeczny	nauczyciel	członek zwyczajny
25.	Oniszczuk Magdalena	społeczny	urzędnik	Prezes
26.	Paszkiewicz Teresa	społeczny	nauczyciel	Skarbnik
27.	Pryll Romuald	społeczny	pracownik	członek Zarządu
28.	Respond Jarosław	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
29.	Sosik Tomasz	społeczny	bezrobotny	członek zwyczajny
30.	Słupczyński Marek	społeczny	urzędnik	Przewodniczący Komisji Rewizyjnej
31.	Sochaj Maria	społeczny	osoba niepracująca	członek Zarządu
32.	Soczewa Helena	społeczny	emeryt	członek zwyczajny
33.	Smal Kazimierz	społeczny	urzędnik	członek zwyczajny
34.	Szczepański Jan	społeczny	pracownik	członek zwyczajny
35.	Zaleńska - Sak Teresa	społeczny	pracownik	członek zwyczajny
36.	Śliwa Piotr	społeczny	rolnik	Wiceprezes
37.	Trendak Barbara	społeczny	rolnik	członek zwyczajny
38.	Wilgocka Barbara	społeczny	nauczyciel	członek zwyczajny
39.	Żmudziński Sebastian	społeczny	urzędnik	członek zwyczajny
40.	Kordas Marta	społeczny	pracownik	członek Rady
41.	Marciocha Joanna	społeczny	pracownik	członek zwyczajny
42.	Chilczuk Jerzy	społeczny	rolnik	członek zwyczajny

43.	Koszut Zdzisław	społeczny	emeryt	członek zwyczajny
44.	Łukasiewicz Roman	społeczny	emeryt	członek zwyczajny
45.	Kościuk Teresa	społeczny	nauczyciel	członek zwyczajny
46.	Omelczuk Maria	społeczny	urzędnik	członek zwyczajny
47.	Horszczaruk Władysława	społeczny	rencista	członek zwyczajny
48.	Kunz Walentyna	społeczny	rencista	członek zwyczajny
49.	Grendecka Elżbieta	społeczny	pracownik	członek Rady
50.	Kobielas Antoni	gospodarczy	przedsiębiorca, organizowanie wczasów, szkoleń, kolonii	członek Rady
51.	Kinach Antoni	gospodarczy	przedsiębiorca, usługi transportowe i budowlane	członek Rady
52.	Hawryszczak Leszek	gospodarczy	przedsiębiorca, usługi ksero, drukowanie , oprawa prac	członek zwyczajny
53.	Myć Barbara	gospodarczy	przedsiębiorca, sprzedaż detaliczna art. Spożywczych, chemicznych, roślin	Wiceprzewodniczący Komisji Rewizyjnej
54.	Sak Mariusz	gospodarczy	przedsiębiorca, działalność produkcyjno handlowa art. gosp. domowego, mebli, art. różnego rodzaju	członek zwyczajny
55.	Walaszek Zbigniew	gospodarczy	przedsiębiorca, obróbka drewna	członek Rady
56.	Wojtiuk Ryszard	gospodarczy	przedsiębiorca, usługi transportowe	członek zwyczajny

Źródło: Opracowanie własne CSE

Tabela nr 2. Lista członków Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” - osoby prawne

Lp.	Nazwa	Osoba reprezentująca osobę prawną zgodnie z uchwałą organu stanowiącego lub statutu	Sektor	Rodzaj prowadzonej działalności	Funkcja w LGD
57.	Gmina Wiryki	Andrzej Ćwirta	publiczny	działalność samorządowa	członek Rady
58.	Gmina Wola Uhruska	Jan Łukasik	publiczny	działalność samorządowa	członek zwyczajny
59.	Gmina Hańsk	Marek Kopieniak	publiczny	działalność samorządowa	członek Rady
60.	Gmina Włodawa	Tadeusz Sawicki	publiczny	działalność samorządowa	członek Rady
61.	Gmina Hanna	Grażyna Kowalik	publiczny	działalność samorządowa	członek Rady
62.	Gmina Ruda-Huta	Jarosław Walczuk	publiczny	działalność samorządowa	członek Rady
63.	Gmina Stary Brus	Konstanty Wnuczuk	publiczny	działalność samorządowa	członek Rady

Źródło: Opracowanie własne CSE

LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” otwarta jest na nowych członków. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może zostać osoba fizyczna, która spełnia warunki określone w ustawie – Prawo o stowarzyszeniach, działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i złoży deklarację członkowską łącznie z pisemną pozytywną rekomendacją przynajmniej 2 członków zwyczajnych Stowarzyszenia. Członkiem Stowarzyszenia może zostać również osoba prawna działająca przez swojego przedstawiciela, która złoży deklarację członkowską, akceptuje cele i sposób działania Stowarzyszenia.

Jednostka samorządu terytorialnego będąca członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia jest reprezentowana w Stowarzyszeniu przez swój organ wykonawczy lub upoważnioną przez niego osobę.

Członkowi zwyczajnemu obecnemu na Walnym Zebraniu Członków przysługuje jeden głos.

Członek zwyczajny Stowarzyszenia jest obowiązany: propagować cel Stowarzyszenia i aktywnie uczestniczyć w realizacji tego celu; przestrzegać postanowień Statutu; opłacać składki członkowskie; brać udział w Walnych Zebraniach Członków.

Osoba zasiadająca we władzach Stowarzyszenia przestaje pełnić swe funkcje w przypadku cofnięcia jej upoważnienia przez osobę prawną, którą reprezentuje.

Utrata członkostwa przez członka zwyczajnego Stowarzyszenia może nastąpić na podstawie złożenia przez niego pisemnej rezygnacji, z powodu jego śmierci lub wykluczenia go przez Zarząd. Zarząd może wykluczyć członka ze Stowarzyszenia za działalność niezgodną ze Statutem lub uchwałą władz Stowarzyszenia lub z powodu pozbawienia go praw publicznych prawomocnym wyrokiem sądu.

Członkiem wspierającym Stowarzyszenia może zostać osoba prawna i fizyczna po złożeniu wniosku do Zarządu Stowarzyszenia i pisemnym ustaleniu z Zarządem zasad wspierania Stowarzyszenia.

Członkowie wspierający mają prawo składać Zarządowi wnioski dotyczące działalności Stowarzyszenia oraz brać udział z głosem doradczym w posiedzeniach władz Stowarzyszenia.

Utrata członkostwa wspierającego podobnie jak w przypadku członkostwa zwyczajnego może nastąpić na skutek złożenia rezygnacji, wykluczenia przez Zarząd i śmierci osoby fizycznej lub likwidacji osoby prawnej będącej członkiem.

Nabycie lub stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia. Od tej uchwały członek Stowarzyszenia ma prawo odwołania do Walnego Zebrania Członków w terminie 21 dni od dnia doręczenia uchwały Zarządu o wykluczeniu. Uchwała Walnego Zebrania jest ostateczna i jest podejmowana na najbliższym Walnym Zebraniu.

4. Struktura rady lub innego organu LGD, do którego wyłącznej właściwości należy wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia nr 1698/2005, zwanych dalej „organem decyzyjnym”

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia jest Rada, która może składać się od 7 do 14 osób. Obecnie Rada Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” składa się z 14 członków. Kadencja Rady trwa 4 lata.

Jak stanowi § 20a ust. 2 Statutu Stowarzyszenia, Rada w co najmniej 50% składa się z podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit b i c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za

promowanie równości mężczyzn i kobiet – wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków.

Przedstawiciele sektora społecznego i gospodarczego w Radzie stanowią łącznie 57,14 % składu Rady.

Tabela nr 3. Skład Rady LGD i reprezentatywność poszczególnych sektorów w Radzie:

Lp.	Imię i Nazwisko członka Rady	Nazwa podmiotu, którego przedstawicielem jest członek Rady	Gmina	Reprezentowany sektor
1	Marta Kordas	osoba fizyczna	Ruda-Huta	społeczny
2	Jarosław Walczuk	Gmina Ruda-Huta	Ruda-Huta	publiczny
3	Tadeusz Sawicki	Gmina Włodawa	Włodawa	publiczny
4	Antoni Kobielas	osoba fizyczna	Włodawa	gospodarczy
5	Marek Kopieniak	Gmina Hańsk	Hańsk	publiczny
6	Teresa Maśluch	osoba fizyczna	Hańsk	społeczny
7	Konstanty Wnuczuk	Gmina Stary Brus	Stary Brus	publiczny
8	Artur Kołodziej	osoba fizyczna	Stary Brus	społeczny
9	Leszek Józwiak	osoba fizyczna	Wola Uhruska	społeczny
10	Zbigniew Walaszek	osoba fizyczna	Wola Uhruska	gospodarczy
11	Andrzej Ćwirta	Gmina Wiryki	Wiryki	publiczny
12	Antoni Kinach	osoba fizyczna	Wiryki	gospodarczy
13	Grażyna Kowalik	Gmina Hanna	Hanna	publiczny
14	Elżbieta Grendeka	osoba fizyczna	Hanna	społeczny

Źródło: Opracowanie własne CSE

W skład Rady wchodzi przedstawiciele wszystkich gmin będących członkami LGD. Sektor społeczny reprezentuje 5 członków, sektor publiczny – 6 członków i sektor gospodarczy - 3 członków.

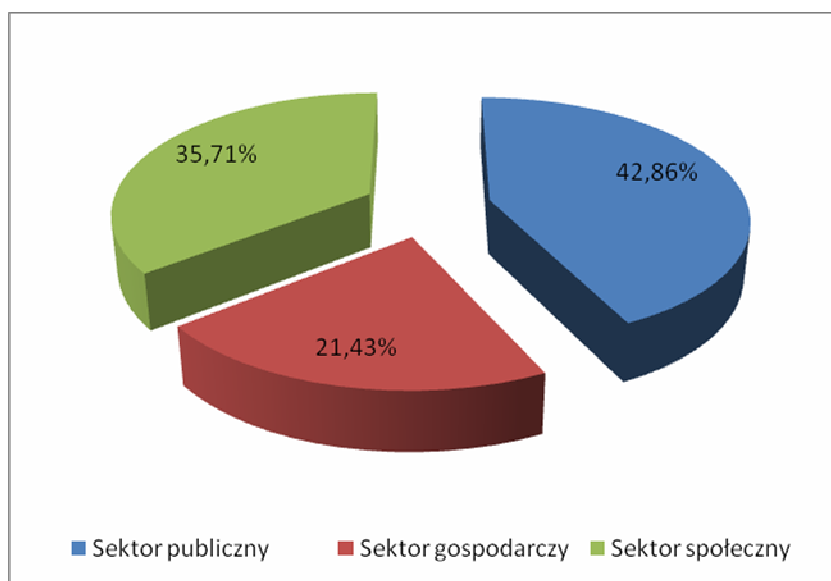
Udział poszczególnych sektorów w Radzie przedstawia się następująco:

Sektor publiczny: - **42,86%**

Sektor gospodarczy: - **21,43%**

Sektor społeczny: - **35,71%**

Rys. 1. Udział poszczególnych sektorów w Radzie

Źródło: Opracowanie własne CSE

5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” posiada strukturę zgodną z wymogami Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 i regulacjami prawnymi. Organami są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna i Rada.

Podział kompetencji pomiędzy poszczególne organy Lokalnej Grupy Działania zapewnia rozdział funkcji decyzyjnej, którą sprawuje Rada, od zarządczej - przypisanej Zarządowi. Najważniejsze decyzje z punktu widzenia LGD, tj. wybór operacji zgodnie z art. 62 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str.1) zgodnie ze Statutem LGD są wyłączną kompetencją Rady. Zarząd zaś pełni funkcje typowo zarządcze, odpowiedzialny jest za bieżące kierowanie pracą LGD. Pełen zakres jego obowiązków zawiera § 18 ust. 3 Statutu.

Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Zarządu lub Komisji Rewizyjnej, jak stanowi § 20a ust.3 Statutu Stowarzyszenia. Rada Stowarzyszenia zbiera się w miarę potrzeb, lecz nie rzadziej niż raz na 3 miesiące. Na wniosek Zarządu Przewodniczący ma obowiązek zwołać Radę. Przewodniczący Rady (lub podczas jego nieobecności Wiceprzewodniczący) zwołuje posiedzenia Rady i im przewodniczy. Na pierwszym posiedzeniu Rady, zwoływanym przez Prezesa wybierany jest spośród swoich członków Przewodniczący, Wiceprzewodniczący i Sekretarz Rady. W posiedzeniu Rady uczestniczy Prezes Zarządu z głosem doradczym, a w razie jego nieobecności inny członek Zarządu wskazany przez Prezesa. Uchwały Rady podejmowane są zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy jej członków. W razie równego rozłożenia głosów decyduje głos Przewodniczącego Rady. Obsługę administracyjno – biurową posiedzeń Rady zapewnia Prezes w ramach funkcjonowania Biura Stowarzyszenia.

Szczegółowe zasady i procedury funkcjonowania Rady oraz sposób jej powołania i zmian określa Regulamin Rady (załącznik nr 2 do wniosku). **Regulamin posiada procedurę wyłączenia członka organu decyzyjnego od udziału w dokonywaniu wyboru**

operacji w razie zaistnienia okoliczności, które mogą wywołać wątpliwości, co do jego bezstronności, w szczególności w przypadku ubiegania się przez członka organu decyzyjnego o wybór jego operacji w ramach działania, o którym mowa w art.5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Podjęcie uchwały w sprawie odwołania członka Rady wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania.

Kadencja Rady, jak i innych organów Stowarzyszenia trwa 4 lata.

Zarząd, jak stanowi § 18 ust. 1 Statutu, składa się z Prezesa, dwóch Wiceprezesów, Skarbnika i od jednego do trzech członków Zarządu. W chwili obecnej Zarząd składa się z Prezesa, dwóch Wiceprezesów, trzech członków Zarządu i Skarbnika. Zarząd działa w oparciu o Regulamin Pracy Zarządu i Statut Stowarzyszenia.

Najwyższą władzą stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Do jego kompetencji zgodnie z § 17 ust. 7 Statutu należy w szczególności: uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia oraz ustalanie liczby członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady; wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady; rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Zarządu i Komisji Rewizyjnej; udzielanie absolutorium ustępującemu Zarządowi; uchwalanie zmian Statutu; podejmowanie uchwał w sprawie przystąpienia Stowarzyszenia do innych organizacji, podejmowanie uchwały w sprawie rozwiązania Stowarzyszenia; ustalanie budżetu Stowarzyszenia.

Podjęcie uchwały w sprawie zmiany Statutu, odwołania członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady oraz rozwiązania Stowarzyszenia, wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Każdemu członkowi zwyczajnemu Stowarzyszenia obecnemu na Walnym Zebraniu Członków przysługuje jeden głos.

Komisja Rewizyjna, zgodnie z § 19 ust.1 Statutu, składa z pięciu członków. Członkowie są wybierani i odwoływani przez Walne Zebranie Członków. Komisja Rewizyjna działa na podstawie Regulaminu Komisji Rewizyjnej. Ponadto zakres kompetencji Komisji przedstawia § 19 ust. 4 Statutu.

W razie zmniejszenia się składu władz Stowarzyszenia w tym Rady w czasie trwania kadencji tych władz, Zarząd zwołuje Walne Zebranie Członków w celu uzupełnienia ich składu.

Realizując cel statutowy Stowarzyszenie opiera się na społecznej pracy członków i zatrudnionych pracowników. Członek Stowarzyszenia może być pracownikiem biura Stowarzyszenia. **Członek Rady nie może być pracownikiem biura Stowarzyszenia.**

Bieżącą obsługę działalności LGD prowadzi Biuro Stowarzyszenia. Pracownicy biura są rekrutowani zgodnie z procedurą naboru, określającą wymagania konieczne i pożądane wobec kandydatów do pracy w LGD. Procedura naboru pracowników, w tym procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników spełniających wymagania konieczne stanowi załącznik nr 5 do wniosku. Procedura ta zapewnia zatrudnienie osób gwarantujących profesjonalną obsługę organów LGD i jej beneficjentów. Załącznik nr 6 stanowi opis stanowisk pracy, podział obowiązków i zakres odpowiedzialności na poszczególnych stanowiskach pracy.

Biuro Stowarzyszenia zlokalizowane jest w Okunince w gminie Włodawa. Warunki lokalowe i techniczne biura pozwalają na sprawne i efektywne wykonywanie zadań przez Lokalną Grupę Działania, w tym przyjmowanie i obsługę interesantów, organizowanie spotkań i archiwizowania dokumentów. Opis warunków technicznych i lokalowych zawiera załącznik nr 7 do wniosku.

6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego

Kwalifikacje i doświadczenie członków Rady zawarte są szczegółowo w załączniku nr 11 do wniosku, z którego wynika, iż członkowie organu decyzyjnego posiadają wiedzę i doświadczenie gwarantujące odpowiedni poziom oceny operacji.

Połowa członków Rady (7 osób) posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji projektów finansowanych ze środków UE.

Ponad połowa członków Rady jest zameldowana na stałe, na terenie objętym LSR.

7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” posiada doświadczenie w związku z realizacją Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich w poprzednim okresie programowania. Stowarzyszenie zrealizowało projekt pt: „Polesie – nie tylko dla bocianów” w ramach SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”.

Członkowie LGD realizowali projekty o zakresie podobnym do operacji, które mogą być realizowane w ramach działań osi 3 i 4 PROW np.:

1. „Kształtowanie centrum wsi Orchówek” – Gmina Włodawa
2. „Kształtowanie centrum wsi Różanka” – Gmina Włodawa
3. „Nadbużańskie spotkania kulturalne” – Gmina Włodawa
4. „Remont świetlicy wiejskiej połączony z wyposażeniem w miejscowości Żalin” – Gmina Ruda-Huta
5. „Odnowa Wsi Bytyń szansą poprawy warunków życia mieszkańców” – Gmina Wola Uhruska
6. „Odnowa Wsi Uhrusk szansą poprawy warunków życia mieszkańców” – Gmina Wola Uhruska

Członkowie LGD zrealizowali ponadto szereg innych projektów na terenach wiejskich, których szczegółowy opis znajduje się w załączniku nr 17 do wniosku.

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami

W skład LGD wchodzi siedem gmin z dwóch powiatów należących do województwa lubelskiego. Są to następujące gminy:

z powiatu włodawskiego:

- gmina Hanna
- gmina Hańsk
- gmina Stary Brus
- gmina Włodawa
- gmina Wola Uhruska
- gmina Wiryki

z powiatu chełmskiego:

- gmina Ruda-Huta

Wszystkie gminy posiadają status gmin wiejskich. Obszar objęty LSR położony jest w środkowo - wschodniej części Województwa Lubelskiego i stanowi część powiatów włodawskiego i chełmskiego.

Obszar LGD jest **obszarem spójnym terytorialnie** – wszystkie gminy znajdują się w jednym obrysie.

2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Położenie

Obszar położony jest we wschodniej części województwa lubelskiego. Stanowi część powiatu włodawskiego i chełmskiego. Sześć z spośród ośmiu gmin powiatu włodawskiego oraz jedna z spośród piętnastu gmin powiatu chełmskiego stanowi obszar działania LGD. Wszystkie przynależące do LGD gminy są gminami wiejskimi.

Mapa nr 1 Obszar LGD „Poleska Dolina Bugu”

Źródło: Opracowanie własne CSE

Obszar gmin zajmuje łącznie **1178 km²**, co stanowi ok. 4,7% powierzchni województwa lubelskiego.

Największą gminą jest gmina wiejska Włodawa, o powierzchni 245 km², najmniejszą natomiast jest gmina Ruda-Huta o powierzchni ok. 112 km². Cztery spośród siedmiu gmin ma taką samą liczbę sołectw.

Tabela nr 4. Powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD

Lp.	LGD Poleska Dolina Bugu	Powierzchnia w km ²	Powierzchnia w ha	Liczba sołectw
1.	Hanna	139	13 929	12
2.	Hańsk	176	17 627	16
3.	Stary Brus	132	13 167	14
4.	Ruda-Huta	112	11 221	15
5.	Włodawa	245	24 503	16
6.	Wola Uhruska	154	15 407	16
7.	Wyryki	220	21 998	16
Ogółem		1178 km²	117 852 ha	105

Źródło: Dane GUS 2007r.

Opis sąsiadujących terenów

Obszar LGD od północy graniczy z powiatem bialskim, od zachodu z powiatem parczewskim i łęczyńskim. Od południa teren graniczy z gminami powiatu chełmskiego: gminą Dorohusk, gminą Sawin i gminą Chełm. Wschodnią granicę obszaru wyznacza granica Polski z Białorusią i Ukrainą, a zarazem granica Unii Europejskiej. Trójstyk granic trzech państw znajduje się w gminie Włodawa. Najbliższymi ośrodkami miejskimi są Włodawa, Chełm, Lublin i Biała Podlaska. Obszar położony jest w dorzeczu rzeki Bug.

Gminę wiejską Włodawa przedziela miasto Włodawa, które jako jednostka miejska nie wchodzi w skład LGD. Jest to zarazem miasto powiatowe, które stanowi centrum aktywności gospodarczej i społecznej powiatu włodawskiego. Miasto to zamieszkuje około 34% ludności powiatu.

Obszar LGD posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg, która pozwala na dogodną komunikację z Chełmem, Lublinem, Warszawą i Białą Podlaską.

Uwarunkowania geograficzne

Według podziału fizyczno – geograficznego obszar położony jest w prowincji Niżu Zachodniosyberyjskiego, podprowincji Polesie, makroregionie Polesie Podlaskie. Obszar LGD to równina Łęczyńsko – Włodawska, zwana również Pojezierzem Łęczyńsko – Włodawskim rozciąga się między Garbem Włodawskim na północy, a Pagórami Chełmskimi na południu. Jest to najbardziej płaska część Polesia Podlaskiego z licznymi jeziorami i bagnami. Od wschodu na rzece Bug przebiega granica państwa z Białorusią i Ukrainą. Ponadto obszar leży w sąsiedztwie Pojezierza Szackiego po stronie ukraińskiej.

Z kolei biorąc pod uwagę podział przyrodniczo – leśny analizowane ziemie leżą w IV Krainie Mazowiecko – Podlaskiej (w dzielnicach 6 Polesia Lubelskiego i 7 Wyżyny Wschodniowołyńskiej). Obszar położony jest w dolinie rzeki Bug.

Są to obszary o charakterze krajobrazu rolniczego związanego z uprawą roli, hodowlą oraz wyróżniające się wiejską zabudową.

Główną rolę w kształtowaniu rzeźby terenu odegrał okres plejstocenu. Akumulacja osadów w zbiornikach wodnych, a następnie oddziaływanie klimatyczne spowodowało utworzenie wielu jezior i torfowisk, które ciągle ulegają metamorfozie (następuje ciągły zanik jezior).

Procesy podczas zlodowacenia plejstoceniowego zdecydowały o powstaniu płytkich jezior i rozlewisk. Elementem spójnym jest położenie w dolinie Bugu i na pojezierzu Łęczyńsko – Włodawskim.

Uwarunkowania przyrodnicze i środowiskowe

Zasoby wodne

Hydrosfera na omawianym terenie charakteryzuje się gęstą siecią wód powierzchniowych, płytko zalegającymi wodami podziemnymi, występowaniem licznych bagien, podmokłości i torfowisk. Jest to wspólną cechą całego obszaru. Na omawianym terenie znajduje się ponad 20 jezior, wchodzących w skład Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego.

Największym jeziorem i zarazem o wysokiej, jakości wód i dobrych warunkach naturalnych jest Jezioro Białe Włodawskie (gmina Włodawa). Stanowi ono największą atrakcję na omawianym terenie. Wody tego zbiornika utrzymują się w I klasie czystości. Jezioro charakteryzuje się niewielkimi zmianami ekologicznymi, ma korzystne warunki naturalne związane zarówno z morfometrią misy jeziora jak i zlewnią, jest odporne na wpływy z zewnątrz i mimo bardzo silnej presji turystyczno – rekreacyjnej jego wody charakteryzują się dużą stabilnością ogółu cech fizykochemicznych. Czynniki warunkujące dobrą kondycję wód Jeziora Białego są: duża głębokość (maks. 33,6, śr. 14,1), mały procent wymiany wody w roku (brak stałych odpływów i dopływów), brak punktowych źródeł zanieczyszczenia (położenie śródlądowe). Do jezior umiarkowanie podatnych na degradację, ale utrzymujące II klasę czystości należą jeziora: Czarne Włodawskie i Moszne. Czynniki warunkujące względnie dobrą jakość wód są podobne jak w przypadku Jeziora Białego, dodatkowo istnieje tu mała presja rekreacyjna.

Innymi jeziorami występującymi na omawianym obszarze są:

- jeziora Laskie, Dubeczyńskie, Hańskie,
- jeziora Rotcze, Sumin, Wytyckie i Łukcze,
- jeziora Glinki, Czarne, Koseniec, Lipieniec, Orchowo, Perespa, Rogóźno Święte, Wspólne,
- jeziora Brudno, Brudzieniec i Płotyce.

Klimat

Teren LGD charakteryzuje się swoistym mikroklimatem, który stanowi jeden z walorów środowiska zbliżając go do warunków terenów uzdrowiskowych. Ze względu na regiony klimatyczne obszar należy do regionu mazowiecko-podlaskiego. Klimat w tym regionie kształtuje napływające z nad Atlantyku powietrze polarno - morskie i częściowo powietrze kontynentalne. Obszar LGD należy do bardziej nasłonecznionych miejsc w kraju – nasłonecznienie wynosi 1 500 godzin rocznie i jest wyższe niż w miejscowościach uzdrowiskowych na terenie kraju. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,2 ° C (w lipcu średnia temp. 18 ° C, zaś w styczniu średnia 4,2 ° C), roczna średnia suma opadów atmosferycznych – wynosi 537 mm.

Dominują tu wiatry o kierunku zachodnim i południowo-zachodnim, północnym i północno-wschodnim, o prędkości 0-2 m/s (bardzo słabe) i prędkości 2-4 m/s (słabe).

Gleby

Gleby, ich rodzaj oraz jakość związane są ściśle z budową geologiczną, stosunkami wodnymi, rozwojem biocenotycznym i antropogenicznymi przekształceniami środowiska.

Największy obszar zajmują gleby bielcowe. Są to gleby bielicoziemne wykształcone na podłożu mułów pochodzenia wodnego. Są to gleby bardzo kwaśne z małą zawartością próchnicy. Z glebami bielicoziemnymi występują gleby brunatnoziemne. Są one ubogie w związki próchniczne i zawierają mało wapnia, magnezu, potasu i fosforu. Według oceny klas

bonitacyjnych gleb uprawnych i użytków zielonych, na obszarze LGD występują gleby o słabej, bardzo słabej i średniej, jakości. Świadczy to o niekorzystnych warunkach glebowych dla produkcji roślinnej, nie zapewniają one efektywnego rolnictwa, mimo to są wykorzystywane rolniczo.

Na terenie obszaru występują kopaliny pospolite, m.in. kruszywa budowlane (piasek, glina) i torf. W większości ich eksploatacja jest uwarunkowana zakresem oddziaływania na środowisko biotyczne.

Lasy

Szczególną rolę przyrodniczą, ekologiczną i rekreacyjno – turystyczną na obszarze odgrywają lasy, które zajmują ponad 37% obszaru, zwłaszcza Lasy Sobiborskie i Włodawskie i lasy Poleskiego Parku Narodowego. Ze względu na warunki klimatyczno – przyrodnicze, lasy są najmniej zagrożone degradacją, odnotowuje się nawet ich ekspansję.

Tabela nr 5. Grunty leśne na terenie LGD

Lp.	LGD Poleska Dolina Bugu	Grunty leśne ogółem ha	% w stosunku do ogólnej powierzchni gminy
1.	Hanna	2 253,2	16,2
2.	Hańsk	6 726,3	38,2
3.	Stary Brus	5 738,0	43,6
4.	Ruda-Huta	1 898,2	17,0
5.	Włodawa	11 826,2	48,3
6.	Wola Uhruska	6 024,5	39,1
7.	Wiryki	12 608,1	57,3
Ogółem		47 074,5	37,1%

Źródło: Dane GUS 2007r.

Wszystkie gminy cechuje wysoka lesistość. Grunty leśne zajmują ponad połowę gminy Wiryki, prawie połowę gminy Włodawa i Stary Brus.

Walory środowiskowe

Stosunki wodne warunkują różnorodność i osobliwość przyrodniczą terenu LGD. Ekosystemy wodne, a szczególnie jeziora, charakteryzują się dużą różnorodnością gatunkową. Jest to region obfitujący w różne typy torfowisk: niskie, wysokie, przejściowe i węglanowe.

Najcenniejsze są ekosystemy leśne występujące na siedliskach bagiennych. Na szczególną uwagę zasługują brzeziny bagienne oraz bory bagienne wraz z porośniętymi sosną torfowiskami wysokimi. Duże zróżnicowanie siedliskowe znajduje odbicie w bogactwie gatunkowym roślin (znajduje się tu około 70% gatunków roślin naczyniowych występujących na terenie Polski i państw sąsiednich). Najliczniej reprezentowana jest grupa roślinności borealnej (ok. 150 gatunków), występuje tu wiele roślin reliktowych. Zróżnicowanie biotopów przejawia się również w bogactwie występujących gatunków zwierząt. Za szczególnie cenne elementy fauny uznano: 24 gatunki ssaków, 49 gatunków ptaków, 8 gatunków płazów, 11 gatunków ryb i 23 gatunki owadów. Z wymienionych ssaków tylko 2 (popielica i łoś) nie są zamieszczone na europejskiej liście CORINE; łoś na obszarze jest gatunkiem łownym, który skupia 15% krajowej populacji, a w rejonie parku narodowego występuje największe zagęszczenie łośa w Europie.

Na obszarze LGD występuje park narodowy i trzy parki krajobrazowe:

Poleski Park Narodowy utworzony w 1990 roku (całkowita pow. 97,62 km²), położony jest w obrębie Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego. Do najcenniejszych elementów

środowiska biotycznego Parku należą: tereny podmokłe; niskie, przejściowe i wysokie torfowiska oraz bagna i wody; największą osobliwością żyjącej na terenie Parku fauny jest żółw błotny. Na omawianym terenie obszar parku leży w gminie Stary Brus(496,63 ha) i gminie Hańsk (588,86 ha).

Poleski Park Krajobrazowy(utworzony w 1983r.) o walorach zbliżonych do Poleskiego Parku Narodowego, który wobec niego pełni rolę osłonową. Zajmuje powierzchnię 5 113 ha (w powiecie włodawskim 4 030 ha). Zajmuje część gminy Stary Brus. Walory przyrodnicze PPK wpłynęły na wpisanie go na listę ostoi ptaków o randze krajowej oraz za ostoję przyrody o znaczeniu międzynarodowym w systemie CORINE Polesie Lubelskie, które jest częścią dużej ostoi pod nazwą Pojezierze Łęczyńsko - Włodawskie. Jest to również obszar węzłowy rangi międzynarodowej w systemie ECONET – POLSKA (27M) oraz węzeł ekologiczny w Rezerwacie Biosfery „Polesie Zachodnie”.

Sobiborski Park Krajobrazowy (powierzchnia całkowita 11 166 ha) – obejmuje rozległe równiny akumulacji wodno – lodowcowej, rzecznej i jeziornej pokryte lasami z licznymi jeziorami śródlądowymi, bagnami i torfowiskami. Na terenie Parku utworzono 6 rezerwatów. Park obejmuje teren gmin Włodawa, Hańsk i Wola Uhruska.

Chełmski Park Krajobrazowy (pow. całkowita 14 350 ha) - w jego granicach znajduje się zachodnia część gminy Ruda-Huta o powierzchni 2240 ha.

Na obszarze LGD występują również inne obszary chronione:

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu (41 tys. ha) obejmuje ponadto obszar powiatu parczewskiego i łęczyńskiego. Położony jest na terenie gmin Stary Brus, Hańsk, Wiryki, Włodawa, i Wola Uhruska i Miasto Włodawa w powiecie włodawskim oraz w gminie Sosnowica w powiecie Parczewskim i w gminie Cyców w powiecie łęczyńskim.

Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu (całkowita pow. ok. 32 tys. ha) - w jego obrębie znajduje się gmina Hańsk i gmina Ruda-Huta o pow. 2489ha.

Obszary Natura 2000 – Krowie Bagno(całkowita pow. 4 77,6 ha), Ostoja Poleska(10 23,2 ha), Polesie(17 560 ha), Lasy Sobiborskie(8 262 ha), Bagno Bubnów(2187,6 ha), Dolina Środkowego Bugu(25732.7), Poleska Dolina Bugu(8 233,4 ha), Chełmskie Torfowiska Węglanowe(4309,4 ha), Torfowiska Chełmskie(2033,5 ha). Europejska sieć ekologiczna „Natura 2000” jest systemem zintegrowanych obszarów chronionych krajów Unii Europejskiej

Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” – położony na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego. Rezerwat biosfery łączy za sobą wiele obszarów chronionych: Poleski Park Narodowy, Park Krajobrazowy Pojezierza Łęczyńskiego, Poleski Park Krajobrazowy, Sobiborski Park Krajobrazowy, Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Najcenniejsze elementy flory i fauny obszaru LGD objęte zostały ochroną rezerwatową. Na terenie Sobiborskiego Parku Krajobrazowego znajduje się sześć rezerwatów: Brudzieniec, Żółwiowe Błota, Małoziemce, Jezioro Orchowe, Magazyn, Trzy jeziora.

Z pozostałych obiektów przyrodniczych objętych ochroną należy zwrócić uwagę na użytki ekologiczne, które również chronią unikalną przyrodę, choć nie w tak restrykcyjnej formie jak rezerwaty. Są to:

- „Torfowisko Dubeczyńskie” (gm. Hańsk)
- „Skarpa nadbużańska” (gm. Włodawa, Wola Uhruska)
- „Dolina rzeki Tarasienki” (gm. Hańsk, Włodawa)
- „Dolina rzeki Krzewianki” (gm. Hańsk, Włodawa, Wola Uhruska)
- „Baranie Bagno” (gm. Wola Uhruska)
- „Bagno Niedźwiedź” (gm. Włodawa)
- „Bagna Ostrowskie” (gm. Hańsk)
- „Bagno Serebryskie” (gm. Ruda-Huta)
- Żdżarka (gm. Hańsk)

Na terenie gmin objętych LGD znaleźć można wiele pomników przyrody. Są to przede wszystkim głązy narzutowe oraz drzewa (głównie lipy, dęby i jesiony). Obiekty te często stanowią część parków przy dawnych dworach szlacheckich i zespołach pałacowych. Najważniejszym z nich jest 600-letni dąb szypułkowy „Bolko” we wsi Hniszów (obwód 862 cm).

W części południowo-zachodniej gminy Ruda-Huta znajduje się fragment rezerwatu przyrody „Bagno Serebryskie” (całkowita pow. 376,62 ha), które obejmuje 13,93 ha powierzchni gminy Ruda-Huta. Na terenie rezerwatu stwierdzono ponad 60 gatunków ptaków chronionych, w tym ponad 30 lęgowych. Wśród nich wiele gatunków należy do ginących i zagrożonych wyginięciem. Do najrzadszych i najciekawszych należą: wodniczka, kulik wielki, dubelt, błotniak popielaty, brodziec krwawo dzioby, kobuz, podróżniczek, bąk.

Na terenie LGD występuje wiele szlaków turystycznych. Najważniejsze z nich to: szlak „Nadbużański” czerwony o dł. 329,2 km (pow. włodawski 74,1 km), szlak „Pętla Sobiborska” zielony o dł. 11,3 km, Szlak „Trzech jezior” niebieski o dł. 21,7 km, Szlak „Lasów Sobiborskich” czarny o dł. 11,6 km, Szlak „Siedmiu jezior Włodawskich” żółty o dł. 20,7 km 43,7 km, Szlak „Bagno Bubnów” czerwony o dł. 12,9 km, Centralny Szlak Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego niebieski o dł. 120 km, Szlak „Pojezierny Południowy” żółty o dł. 57,8 km, Szlak Lasów Włocławskich zielony o dł. 43,7 km, Szlak Kajakowy Więzienny Rów-Krzewianka (g. Hanna), Poleski Szlak Konny (280 km)- jest to pierwszy szlak konny na Lubelszczyźnie, szlak rowerowy śladami wschodnio-słowiańskiej tradycji cerkiewnej o dł. 5,5 km (g. Stary Brus).

Tabela nr 6. Obszary prawnie chronione na obszarze LGD

LGD Poleska Dolina Bugu	Obszary prawnie chronione ogółem	Rezerwaty przyrody	Parki krajobrazowe	Parki narodowe	Obszary Chronionego Krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody
kraj	10102915,2	168 797,6	2 603 020,2	317 299,3	7 049 741,7	46 135,7	35 074
województwo	570 421,6	11 549,5	241 182,0	18 245,0	301 992,7	7 093,5	1 495
Hanna	2 592,4	-	-	-	2 595,0	-	9
Hańsk	12 196,9	142,8	1 400,0	590,4	9 812,0	441,8	-
Stary Brus	5 612,2	-	926,0	488,0	4 076,0	122,2	5
Ruda-Huta	5 056,0	13,9	2 767,0	-	2 114,0	175,0	10
Włodawa	10 461,0	809,9	5 680,0	-	4 769,0	285,3	4
Wola Uhruska	7 756,4	718,5	2 900,0	-	4 863,0	67,9	13
Wiryki	101,9	-	-	-	45,0	56,9	6
Teren LGD	43776,8	1685,1	13673,0	1078,4	28274,0	1149,1	47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS 2007r.

We wszystkich siedmiu gminach należących do LGD znajdują się obszary prawnie chronione, które łącznie zajmują ponad 37% obszaru. Jest to znacznie więcej niż średnia w województwie(22,7%) i średnia krajowa(32,3%). Na obszarze LGD obszary prawnie chronione zajmują ogółem 43 776,8 ha powierzchni. Pomniki przyrody występują we wszystkich gminach, oprócz gminy Hańsk. Natomiast w tej gminie występuje największa powierzchnia obszarów prawnie chronionych.

Uwarunkowania historyczne i kulturowe

Teren objęty LGD to w przewadze gminy powiatu włodawskiego, ma bogatą przeszłość historyczną, co jest podstawą do kultywowania tradycji. Historia tych ziem znana jest od IX wieku. Ówczesnie tereny te należały do plemienia Lędzian. Pograniczne obszary związku Lędzian w międzyrzeczu górnego Bugu i Wieprza stanowiły system obronny nazwany

później Grodami Czerwieńskimi. Przez lata Grody Czerwieńskie przechodziły pod panowanie różnych plemion, niemniej jednak władcy polscy nie zrezygnowali nigdy ze swych dziedzicznych praw do tych ziem.

Dzieje samej Włodawy sięgają XIII wieku. Wówczas mieściła się tu siedziba grodu warownego jednego z dzielnicowych książąt litewskich, wydzielona przez Giedymina jako dzielnica Kiejstuta. Według późniejszych wzmianek, Włodawa od roku 1475 była ośrodkiem władcy książąt Sanguszków, potomków Olgierda.

Historycznie Włodawa stanowiła ważny węzeł handlowy. Od 1498 r. istniała tu komora celna na drodze wiodącej z Chełma do Brześcia (wzdłuż rzeki Włodawki przebiegała granica między Koroną a Litwą).

Na przestrzeni lat Włodawa i okoliczne ziemie przechodziły z rąk do rąk ważnych osób w państwie polskim. Włodawa również w okresie zaborów stanowiła znaczący ośrodek. Wraz z trzecim rozbiorem znalazła się pod zaborem austriackim, w granicach utworzonej Galicji Zachodniej. Po wojnie austriacko – francuskiej w maju 1809 r. część ziem byłego zaboru austriackiego wraz z okolicami Włodawy włączono do Księstwa Warszawskiego. W kwietniu 1810 r. utworzono powiat włodawski jako jednostkę administracyjną Księstwa. Klęska Napoleona pociągnęła za sobą likwidację Księstwa Warszawskiego i utworzenie w roku 1815 Królestwa Kongresowego zwanego Polskim. W połowie XIX w. Włodawa stała się własnością rządu carskiego.

Mieszkańcy Włodawy i okolicznych gmin czynnie uczestniczyli w działalności patriotycznej i walkach narodowowyzwoleńczych (1863). Upadek powstania spowodował krwawe represje i wzmożoną działalność rasyfikacyjną władz carskich, szczególnie prześladowani byli Unicy. Procesy rasyfikacyjne doprowadziły do utworzenia w 1912 r. guberni chełmskiej, do której włączono też powiat włodawski. Były to czasy szczególnie trudne dla rozwoju gospodarczego, jednak nie osłabiło to aktywności mieszkańców. W końcu XIX w. zbudowano linię kolejową Chełm – Brześć, co spowodowało nowe ożywienie gospodarcze miasta. Ziemie powiatu włodawskiego stały się wówczas miejscem szczególnej koherencji, współdziałania trzech kultur: prawosławnej, katolickiej i judaistycznej. Wtedy powstawały zręby wspólnoty tożsamościowej mieszkańców tych ziem, kiedy to wyznawcy różnych religii tworzyli na ziemiach powiatu swoistą jedność. Do legendy już przeszły wspólne obrzędy miejscowego rabina, księdza katolickiego i prawosławnego duchownego. Wielokulturowość zbudowana na tych samych fundamentach tradycji i historii oraz miejsca stworzyła na ziemi włodawskiej unikatową mieszaną kulturą zarówno w XIX wieku jak i czasów II Rzeczypospolitej.

Wiosną 1915 r. powiat włodawski znalazł się na obszarze okupacyjnym zajęty przez wojska pruskie i poza granicami Królestwa Polskiego.

Druza wojna światowa przyniosła kolejne represje i ograniczenia, niemieckie władze okupacyjne zlikwidowały Powiat Włodawski dzieląc go pomiędzy sąsiednie, a Włodawa znalazła się w Powiecie Chełmskim. We Włodawie powołano Landkomissariat (filie starostwa). W mieście Niemcy skoncentrowali silne jednostki policyjne i wojskowe. W 1940 r. powstał we Włodawie obóz pracy dla Żydów, a w Sobiborze obóz zagłady, w którym zamordowano ok. 250 tys. osób.

Po II wojnie światowej reaktywowano Powiat Włodawski obejmujący teren przedwojennego powiatu. W 1954 roku z Powiatu Włodawskiego wydzielono samodzielny Powiat Parczewski. Pomniejszony Powiat Włodawski funkcjonował bez większych zmian aż

do reformy administracji w 1975 roku. W 1999 r. ponownie Powiat Włodawski znalazł się na mapie Polski jako samodzielna jednostka samorządowa.

Pomimo wielu zawirowań historii wciąż możemy podziwiać ślady dawnej świetności tych terenów w postaci urokliwych dworów szlacheckich, zabudowań pałacowych, gorzelnii, itp. Na uwagę zasługują: zespół pałacowo – parkowy w Różance, dwór rodziny Kiersnowskich z przełomu XIX i XX w. we wsi Sobibór, dawny zespół folwarczny we wsi Kulczyn Kolonia czy zespół dworski we wsi Uhrusk. Na uwagę zasługuje zespół dworsko – parkowy z połowy XIX w, położony we wsi Hniszów, gmina Ruda-Huta. Uwagę zwracają zabytki sakralne – kapliczki, cerkwie, kościoły i cmentarze. Są świadectwem odwiecznej wielokulturowości regionu. Do najcenniejszych zabytków sakralnych należą:

- późnobarokowy kościół poaugustiański p.w. św. Jąłmużnika we wsi Orchówek, powstały w latach 1770 – 1789, prawdopodobnie według projektu Pawła Fontany;
- parafialny Kościół Rzymsko – Katolicki w Hańsku (dawna cerkiew prawosławna zmieniona na kościół greko – katolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, a w 1921 r. zamieniony na kościół rzymsko – katolicki p.w. Św. Rajmunda) ze stojącą przed fasadą kościoła figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej;
- późnoklasycystyczny Kościół Rzymsko – Katolicki p.w. św. Jana Chrzciciela w Uhrusku z 1678 r. wraz z XVII i XVIII – wiecznym wyposażeniem i obrazami oraz sąsiednią dzwonnica;
- prawosławna cerkiew p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Uhrusku, datowana na 1849 r., utrzymana w stylu klasycystyczno – bizantyjskim z elementami neoromańskimi i neogotyckimi;
- murowany Kościół Rzymsko – Katolicki p.w. Stanisława Kostki w Kosyniu, z 1890 r., dawna cerkiew prawosławna;
- zespół kościoła parafialnego pw. św. Augustyna w Różance, wzniesiony w stylu neogotyckim z fundacji Zamoyskich w latach 1908 – 1913 według projektu Ksawerego Dionizego Makowo Makowskiego z uzupełnieniami Jana Eligiusza Olejarskiego oraz organistówka murowana ok. 1918 r. i plebania z 1935 r.;
- dawny kościół ewangelicko – augsburski, obecnie kościół polskokatolicki pw. św. Mateusza z połowy XIX w., położony w miejscowości Ruda-Huta (Zarudnie);
- cmentarze ewangelickie z XIX w. w Dubiecznie, Wojciechowie i Ujazdowie, Zarudnie;
- cmentarz prawosławny z początku XX w. w Hańsku;
- cmentarze z I wojny światowej (1915 r.) w Osowie i Macoszynie Małym;
- cmentarz i pomnik ku czci pomordowanych Żydów (1944 r.) w Osowie;
- zespół cerkwi (dzwonnica, cmentarz wraz z ogrodzeniem z 1700 – 1899 r. oraz Cerkiew pw. Św. Paraskiewii i św. Antoniego Peczorowskiego z 1700 – 1702 r. w Holi);
- cmentarz prawosławny założony w połowie XIX w. – Ruda Wieś;
- cmentarz ewangelicki z około 1870 r. – Marysin;
- cerkiew prawosławna z 1875 r. w Horystycie;
- cmentarz prawosławny w Żdźzarce
- najstarsza część cmentarza katolickiego w Uhrusku (wpisany do rejestru zabytków, najstarszy zachowany nagrobek z połowy XIX w)

Ponadto występuje tu wiele budynków mieszkalnych, użyteczności publicznej oraz budownictwo przemysłowe stanowiące budowle zabytkowe. Do ciekawszych należą: młyn elektryczny z 1926 r. drewniano – murowany na terenie gminy Ruda-Huta, kuźnia w Macoszynie Małym, wybudowana w 1910 roku., w Starym Brusie czworak podworski z ok. 1900r., pozostałości po majątku w Hańsku (młyn i była kuźnia) i wiele innych. W krajobraz terenu wpisana jest także drobna architektura widoczna niemal w każdej wsi. Są to przydrożne krzyże, kapliczki, pomniki i grobowce upamiętniające ważne wydarzenia historyczne. Elementy te są znakiem religijności mieszkańców tej ziemi.

Na dziedzictwo kulturowe obszaru składają się również tradycje wiejskie. W tym rejonie związane są one z wypiekami chleba, produkcją masła i serów, darcie pierza, przędzeniem wełny, a także z pszczelarstwem, wikliniarstwem, tkactwem czy szydełkowaniem. Wieś Siedliszcze słynie z wyrobów ozdób choinkowych, Stulno – z malarstwa ludowego, zaś Stanisławów – z kowalstwa artystycznego.

Atrakcją mogą stanowić także potrawy regionalne, do których można zaliczyć: pieczone pierogi z kaszą gryczaną, tzw. fusier (gotowane ziemniaki z mąką podsmażaną), pyzy z grzybami, wyroby z ciecierzycy, kisiel gryczany, sołoduca czy potrawy z ryb słodkowodnych.

Na obszarze oprócz zbytków znajdują się trzy skanseny: Skansen Wsi Poleskiej w Holi i Kołaczach oraz Zagroda Poleska w Nowym Brusie. Działają dwa muzea: Muzeum Poleskiego Parku Narodowego w Załuczu Starym, Muzeum Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego we Włodawie z Oddziałem Muzeum Byłego Obozu Zagłady w Sobiborze.

Elementem spójności kulturowej i historycznej jest wielokulturowość obszaru czego dowodem są zabytki wywodzące się z kultury żydowskiej prawosławnej i katolickiej oraz wspólna historia.

3. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej

Liczba i struktura wieku ludności

Na obszarze realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju według danych GUS na dzień 31.12.2006r. zameldowanych jest **27 607**, co stanowi więcej niż 10 000 i nie więcej niż 150 000 mieszkańców. Liczba mieszkańców stanowi 1,3 % liczby ludności w całym województwie. Gęstość zaludnienia tego obszaru wynosi ok. 23 osób/km², występuje spore zróżnicowanie gęstości zaludnienia w poszczególnych sołectwach. Gęstość zaludnienia w gminach jest stosunkowo niska – dla porównania: w województwie lubelskim przypada średnio 86,22 osób/km², natomiast średnia gęstość zaludnienia na obszarze Polski wynosi 121,9 osoby/km². Gęstość zaludnienia jest, więc znacznie poniżej średniej w stosunku do województwa i kraju. Przyrost naturalny na omawianym terenie, podobnie jak w Polsce i województwie jest ujemny.

Tabela nr 7. Ludność gmin na terenie LGD

L.p.	Nazwa Gminy	Ludność ogółem wg faktycznego miejsca zamieszkania		Ludność ogółem wg stałego miejsca zameldowania	
		2006	2007	2006	2007
1	Hanna	3 348	3 304	3 403	3 385
2	Hańsk	3 945	3 896	4 030	3 994
3	Stary Brus	2 200	2 190	2 280	2 263
4	Ruda-Huta	4 794	4 762	4 790	4 776
5	Włodawa	6 003	6 046	5 986	6 031
6	Wola Uhruska	4 132	4 106	4 241	4 201
7	Wiryki	2 819	2 761	2 877	2 832
	Teren LGD	27 241	27 065	27 607	27 482

Źródło: Dane GUS 2006r. i 2007r.

Tabela nr 8. Struktura wiekowa ludności na terenie LGD

Gmina	Ludność							Przyrost naturalny	Saldo migracji ogółem	Przyrost rzeczywisty
	ogółem	w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat)		w wieku produkcyjnym (18-64 lat dla mężczyzn i 18-59 dla kobiet)		w wieku poprodukcyjnym (od 65 lat mężczyźni i od 60 lat kobiety)				
Hanna	3 304	663	20,1	1 914	57,9	727	22,0	-11	-5	-16
Hańsk	3 896	907	23,3	2 404	61,7	585	15,0	10	-44	-34
Stary Brus	2 190	454	20,7	1 335	61,0	401	18,3	-1	-16	-17
Ruda-Huta	4 762	1 049	22,0	2 885	60,6	828	17,4	-9	-1	-10
Włodawa	6 046	1 371	22,7	3 668	60,7	1 007	16,7	-24	73	49
Wola	4 106	798	19,4	2 522	61,4	786	19,1	-20	-20	-40
Wyrki	2 761	600	21,7	1 644	59,5	517	18,7	-7	-37	-44
Teren LGD	27 065	5 842	21,4	16 372	60,4	4 851	18,2	-8,8	-7,1	-16

Źródło: Dane GUS 2007r.

Struktura wiekowa ludności obszaru wykazuje zdecydowaną przewagę ludności w wieku produkcyjnym (wiek 18-64 dla mężczyzn i 18-59 dla kobiet), która wynosi 60,4% ogólnej liczby ludności. Ze względu na wyższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym i niższy udział osób w wieku poprodukcyjnym jest to nieco korzystniejsza struktura wieku mieszkańców niż średnio w województwie. Tylko jedna spośród siedmiu gmin odznacza się dodatnim przyrostem naturalnym, będącym wynikiem przewagi urodzeń nad zgonami, jest to gmina Hańsk. Ale z kolei w tej gminie występuje największe ujemne saldo migracji. Spadek liczby ludności i ujemny przyrost naturalny utrzymujący się przez ostatnie kilka lat prowadzi do starzenia się społeczeństwa, potęgowane dodatkowo przez odpływ ludzi młodych do większych ośrodków miejskich, gdzie poszukują zatrudnienia. Jest to wspólna cecha terenu. Nie ma danych mówiących o emigracji zarobkowej mieszkańców za granicę, ale to zjawisko jest obserwowane na omawianym terenie.

Struktura osiedleńcza obszaru jest mocno rozdrobniona. Dominuje duża ilość małych i bardzo małych miejscowości, w których liczba mieszkańców nie przekracza kilkunastu osób. Przy takim rozproszeniu, rozwój jednostek osiedleńczych jest utrudniony.

Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Obszar LGD jest obszarem typowo rolniczym. Dla większości gospodarstw domowych źródłem utrzymania są dochody z pracy we własnym gospodarstwie rolnym oraz z pracy najemnej w sektorze publicznym, a także z takich źródeł jak emerytury i renty.

Według danych GUS liczba osób pracujących na koniec 2007r. wynosiła 1 951 osób, co stanowi ponad 7% ogółu ludności. Ponad połowę pracujących (53,56%) stanowiły kobiety. Najwięcej zatrudnionych (ok. 622 osób, czyli ok. 32%) jest w gminie Hańsk, wśród których dominują zatrudnieni w sektorze przemysłowym. Głównym pracodawcą jest huta szkła w Dubecznie w gminie Hańsk. Niewiele mniej pracujących jest we Włodawie – ok. 25%. Najmniejsza liczba zatrudnionych występuje w gminie Stary Brus (111 osób, czyli ok. 5,7%).

Tabela nr 9. Liczba zatrudnionych na terenie LGD

Lp.	Gmina	Liczba zatrudnionych *		
		Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	Hanna	96	70	166
2.	Hańsk	300	322	622
3.	Stary Brus	64	47	111
4.	Ruda-Huta	98	57	155
5.	Włodawa	262	222	484
6.	Wola Uhruska	129	137	266
7.	Wyryki	96	51	147
Teren LGD		1 045	906	1 951

Źródło: Dane GUS 2007r.

* dane nie obejmują podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, bez osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych

Jednym z problemów występujących na terenie LGD jest bezrobocie, które jako problem społeczny jest zjawiskiem złożonym.

Bezrobotni pozostający w ewidencji PUP we Włodawie i PUP w Chełmie (jeśli dot. Gm. Ruda-Huta) to w przewadze ludzie młodzi w wieku 25-44 lata. Dość liczną grupę stanowią osoby po 45 roku życia oraz ludzie młodzi będący w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Ze względu na wykształcenie najliczniejszą grupę osób bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zawodowym 29%, następnie gimnazjalnym i podstawowym 28%, policealnym 24% i średnim 12%, najmniej liczną grupę stanowią bezrobotni z wykształceniem wyższym 7%. Bezrobotni długo pozostają w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy. Wśród nowo rejestrowanych osób, osoby rejestrujące się po raz kolejny średnio stanowią 75,1 %. Osoby rejestrujące się po raz pierwszy stanowią średnio 24,9 % osób nowo rejestrowanych. Bezrobotni z prawem do zasiłku stanowią na badanym obszarze 12,2%. Największy odsetek bezrobotnych z tej grupy odnotowano w gminie Włodawa i Wyryki, najmniejszy w gminie Hanna i stary Brus.

Tabela nr 10. Liczba osób bezrobotnych w tym z prawem do zasiłku zarejestrowanych w poszczególnych gminach wg stanu na II kwartał 2008 r.

Lp.	Gmina	Liczba bezrobotnych		Bezrobotni zwolnieni z przyczyn dot. zakładu pracy	Uprawnieni do zasiłku	Długotrwale bezrobotni (pow. 24 m.)
		Ogółem	Kobiety			
1.	Hanna	187	80	3	7	59
2.	Hańsk	210	120	1	35	62
3.	Stary Brus	172	72	10	27	68
4.	Ruda-Huta	375	219	14	29	178
5.	Włodawa	399	204	17	60	114
6.	Wola Uhruska	343	173	10	46	127
7.	Wyryki	234	116	6	30	68
woj. lubelskie		98 368	53 554	3 535	9 332	33 610
Teren LGD		1 920	984	61	234	676

Źródło: WUP Lublin II kwartał 2008r.

Na podstawie dostępnych danych statystycznych (WUP 2008r.) stwierdza się, że na rzeczonym terenie bez pracy pozostaje ok. 1920 osób. Gminy obszaru LGD należą do powiatów o najwyższej stopie bezrobocia. Na koniec sierpnia 2008r. stopa bezrobocia w powiecie włodawskim wynosiła 16,8%, a powiecie chełmskim 17,3%, w kraju – 9,3%, województwie w województwie – 10,8% (dane WUP 31.08.2008r).

Z obserwacji wynika, że na terenie występuje tzw. bezrobocie ukryte na wsi, które nigdzie nie jest rejestrowane. Bezrobocie ukryte dotyczy głównie indywidualnych gospodarstw rolnych. Gospodarka rolna przy niskiej produktywności daje utrzymanie wielu

osobom. Prowadzi to do obniżania statusu ekonomicznego rodzin mieszkających na wsi i skutkuje korzystaniem z zasiłków pomocy społecznej.

O problemie braku miejsc pracy świadczą zarówno statystyki, jak i problem ten znajduje odzwierciedlenie w odczuciach mieszkańców. Z badań ankietowych przeprowadzonych podczas konsultacji społecznych z mieszkańcami obszaru wynika, iż bezrobocie i brak miejsc pracy były najczęściej wymienianymi przez respondentów obszarami problemowymi.

Poziom wykształcenia

Siedem gmin należących do LGD należy do powiatu włodawskiego, w którym warunki kształcenia ogólnego na poziomie podstawowym, gimnazjalnym oraz ponadgimnazjalnym są stosunkowo dobre. Szkoły podstawowe mają zracjonalizowaną sieć. Z powodu ujemnego przyrostu naturalnego, migracji oraz emigracji zarobkowej, a także zmniejszenia cyklu kształcenia do 6 lat, część szkół została zlikwidowana. Od 2002 systematycznie maleje liczba szkół oraz uczniów uczących się w szkołach podstawowych. Podobnie w gminie Ruda-Huta z powiatu chełmskiego istnieją placówki oświatowe kształcące na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym.

Sieć placówek oświatowych w gminach objętych LGD zapewnia zaspokojenie potrzeb, natomiast liczba placówek wychowania przedszkolnego jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb mieszkańców. Problem słabo rozwiniętej sieci przedszkoli według opinii mieszkańców jest jednym z najważniejszych problemów dotyczących obszaru.

Na omawianym obszarze nie ma szkół wyższych. Najbliższe uczelnie wyższe znajdują się w Lublinie i Chełmie.

Tabela 11. Wykształcenie mieszkańców z terenu LDG w wieku powyżej 13 roku życia

Ogółem	Poziom wykształcenia							
	wyższe	policealne	średnie zawodowe	ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	
Hanna	2 876	89	69	429	124	618	1 258	289
Hańsk	3 226	108	50	380	133	684	1 630	241
Stary Brus	1 874	55	29	219	84	405	838	244
Ruda-Huta	4 019	81	53	536	179	962	1 971	237
Włodawa	4 891	236	117	759	286	1 078	2 051	364
Wola Uhruska	3 623	130	65	601	205	698	1 672	252
Wyryki	2 409	86	59	388	99	503	1 072	202
Teren LGD	22 918	785	442	3 312	1 110	4 948	10 492	1 829

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Raportu z wyników spisów powszechnych 2002, Województwo Lubelskie”.

Zdecydowana większość mieszkańców na obszarze LGD posiada wykształcenie podstawowe(45,78%), wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada 21,59% ludności, wykształcenie wyższe posiada tylko 3,42% ludności. Jest to negatywne zjawisko na całym obszarze realizacji LSR.

Gospodarstwa rolne

Do LGD należą gminy wiejskie – typowo rolnicze, o niewielkim areale i niskiej produktywności. Najczęściej występują gospodarstwa o areale do 5 ha. Rozdrobnienie gospodarstw stanowi jedną z przyczyn niskiej wydajności rolnictwa. Wśród gospodarstw domowych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych, co jest dużym atutem dla rozwoju rolnictwa ekologicznego i związanego z nim przetwórstwa rolno - spożywczego.

Grunty rolne to głównie gleby słabszych klas bonitacyjnych(IV, V i VI klasa) stwarzające niekorzystne warunki do produkcji roślinnej (uprawia się na nich głównie zboża,

pszenżyto, owies), ale mogące stanowić dobrą podstawę do produkcji trzody zwierzęcej (trzody i bydła). W ostatnich latach wzrasta powierzchnia uprawianej kukurydzy na kiszonkę. Uprawiana ona jest w części gospodarstw, które przestawiły swoją produkcję na intensywną hodowlę bydła mlecznego i mięsnego. Użytki rolne (wg stanu na 2005r.) zajmują 58 574 ha, z czego grunty orne zajmują 60,3%, sady 0,4%, łąki 27,5%, pastwiska 11,8%.

Tabela nr 12. Użytki rolne na obszarze LGD

Lp.	LGD Poleska Dolina Bugu	użytki rolne ogółem	grunty orne	sady	łąki	pastwiska
		ha				
1.	Hanna	10 970	7 207	20	2 670	1 073
2.	Hańsk	9 130	4 269	15	3 312	1 534
3.	Stary Brus	6 187	3 427	13	2 023	724
4.	Ruda-Huta	8 398	5 526	100	2 050	722
5.	Włodawa	9 061	6 013	45	1 921	1 082
6.	Wola Uhruska	6 878	4 244	30	1 881	723
7.	Wyryki	7 950	4 652	18	2 231	1 049
Ogółem		58 574	35 338	241	16 088	6 907

Źródło: Dane GUS 2005

Poziom osiągniętych plonów w produkcji zbóż jest niski. Na niską produktywność rolniczą mają istotny wpływ naturalne warunki (jakość gleb) ograniczone stosowanie nawozów sztucznych, herbicydów, a także nadmierne upraszczanie stosowanych technologii upraw. Ponadto większość gleb jest zakwaszona. Przy obecnym poziomie kosztów produkcji uzyskiwane plony nie zapewniają zwrotu nakładów. W produkcji zwierzęcej dominującymi kierunkami jest chów bydła i trzody chlewnej. Słabo rozwinięte są też uprawy roślin energetycznych, oraz nieliczne gospodarstwa ekologiczne.

Podmioty gospodarcze

Według danych GUS w 2007 r. na terenie LGD działało 1044 podmioty gospodarcze, z czego 73 (7%) to podmioty sektora publicznego i 971 (93%) to podmioty prywatne.

Tabela nr 13. Podmioty gospodarki narodowej na terenie LGD wg sektorów własnościowych i wybranych form prawnych

Nazwa Gminy	Ogółem	Sektor		przedsiębiorstwa państwowe	Ogółem			
		publiczny	prywatny		spółki prawa handlowego	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	spółdzielnie	
					razem	w tym z udziałem kapitału zagranicznego		
Hanna	152	10	142	-	4	1	108	4
Hańsk	158	11	147	-	6	1	121	4
Stary Brus	94	7	87	-	2	-	65	3
Ruda-Huta	124	10	114	-	6	1	91	4
Włodawa	262	12	250	-	9	2	179	5
Wola Uhruska	153	15	138	-	6	-	103	5
Wyryki	101	8	93	-	1	-	76	4
Teren LGD	1044	73	971	-	34	5	743	29

Źródło: Dane GUS 2007r.

W rejestrze REGON zdecydowaną większość stanowią podmioty sektora prywatnego. Niemal 76% (743) prywatnych podmiotów działa jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zaś nieco ponad 3% podmiotów działa w formie spółek prawa handlowego. Ponadto na obszarze znajdują się 34 spółek prawa handlowego, 29 spółdzielni. Rejestr REGON nie obejmuje działalności indywidualnych gospodarstw rolnych.

Największa liczba podmiotów funkcjonuje na obszarze gminy Włodawa – 262, Hańsk-158, Woli Uhruskiej - 153, Hanna - 152, a najmniejsza w gminie Stary Brus - 94. W czterech gminach (Hanna, Hańsk, Ruda-Huta i Włodawa) znajdują się spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego.

Na terenie LGD występuje niski wskaźnik aktywności gospodarczej liczony, jako ilość firm na 1 tys mieszkańców. Na terenie realizacji LSR wynosi on około 38 firm

Jeśli chodzi o działalność w poszczególnych branżach, to większość podmiotów operuje w handlu, budownictwie i usługach, zaś niewielki odsetek to podmioty zajmujące się przemysłem. Należy jednak zauważyć, że podmioty występujące najczęściej (handel i drobne usługi) są zazwyczaj jednostkami zatrudniającymi niewiele osób. Większość firm działających na terenie LGD to mikroprzedsiębiorstwa, w których pracuje tylko właściciel bądź zatrudniają kilka osób maksymalnie 9 osób.

Największymi pracodawcami są duże podmioty zajmujące się przemysłem, choć funkcjonuje ich tylko kilka na rozpatrywanym obszarze. Większymi pracodawcami na terenie są szkoły i urzędy gmin.

Podmioty gospodarcze funkcjonujące w analizowanym obszarze zajmują się przede wszystkim usługami skierowanymi do mieszkańców oraz świadczą usługi, których głównymi odbiorcami są turyści. Niewielki odsetek podmiotów związanych z rolnictwem, łowiectwem i leśnictwem wynika z faktu, iż rejestr REGON nie obejmuje działalności indywidualnych gospodarstw rolnych, a jedynie przedsiębiorstwa zajmujące się produkcją i przetwórstwem rolnym.

Gminy stosują zachęty inwestycyjne wprowadzając ulgi w podatku od nieruchomości przeznaczonych na działalność gospodarczą prowadząc działalność na terenie gminy. Takie ulgi stosuje gmina Włodawa i Wola Uhruska.

Kapitał społeczny

Poziom kapitału społecznego przejawia się w szeroko rozumianej działalności społeczno - kulturalnej. Na obszarze realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju (według danych GUS na rok 2007) istnieje 60 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 2 fundacje. Fundacje znajdują się na terenie gminy Hańsk i Wola Uhruska. Największą ilość organizacji skupia gmina Wola Uhruska, Hanna i Stary Brus.

Tabela nr 14. Organizacje pozarządowe na terenie LGD

Nazwa Gminy	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	Fundacje
Hanna	11	-
Hańsk	6	1
Stary Brus	10	-
Ruda-Huta	5	-
Włodawa	9	-
Wola Uhruska	13	1
Wiryki	6	-
Terren LGD	60	2

Źródło: Dane GUS 2007r.

Wspólną cechą jednocześnie wpływającą na specyfikę obszaru jest duża aktywność mieszkańców w zakresie działalności i uczestnictwa w różnych formach działalności kulturalnej. Obszar zamieszkuje twórcy ludowi (malarze, rzeźbiarze, artyści plastycy, śpiewacy). Na obszarze funkcjonują zespoły folklorystyczne, zespoły grające i śpiewające oraz kółka zainteresowań. Najbardziej popularny jest zespół śpiewaczy Uhruszczanki, w którego repertuarze znajdują się tradycyjne pieśni nadbużańskie oraz z Wołynia, związane z obrzędami ludowymi i kościelnymi. Inne zespoły to: Kapela ludowa „Rudniacy”, zespół śpiewaczy „Jarzębina czerwona” z Rudki, zespół śpiewaczy „Wiśniowy sad” z Żalina, Zespół Obrzędowy z Hańska, zespoły ludowe w Starym Brusie- Poleska Nuta Kołaczce, Brusowianki. Zadania z zakresu kultury realizują domy kultury, kościoły parafialne oraz OSP, a także biblioteki i świetlice wiejskie oraz koła gospodyń wiejskich.

Obecnie na terenie obszaru LSR występuje kilkadziesiąt zabytków kultury materialnej, stanowiących również czynne obiekty sakralne, jak również zabytki kultury żydowskiej.

Brakuje na tym obszarze usług kulturalnych w rodzaju kina, teatru czy filharmonii, ale usługi te są dostępne w sąsiednich ośrodkach miejskich (m.in. w mieście Włodawa, w Chełmie czy Lublinie)

Na terenie LGD działają biblioteki publiczne, poza tym dzieci i młodzież mogą korzystać z księgozbiorów dostępnych w bibliotekach szkolnych.

Na obszarze objętym LSR występuje wiele imprez o charakterze lokalnym, powiatowym, wojewódzkim oraz ogólnopolskim, a nawet międzynarodowym. Do najważniejszych należą:

- Międzynarodowe Poleskie Lato z Folklorem,
- Festiwal Trzech Kultur,
- „Bolkowanie” w Hnieszowie (Gmina Ruda-Huta)
- Ogólnopolski Bieg Sobiborski,
- Plener Malarski w Holi i Jarmark Holeński,
- Międzynarodowy Plener Plastyczny „Kresy 92” w Woli Uhruskiej,
- Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej nad J. Białym,
- Krokodylowy weekend nad Jeziorem Białym w Okunince.
- Powiatowy Przegląd Widowisk Obrzędowych w Hańsku
- Sobótki Hańskie
- Dzień Pszczelarza w Hańsku

Organizacje pozarządowe spełniają dwie główne role:

- Są katalizatorem aktywności społecznej,
- Oddziałują na jakość polityki społecznej oraz rządzenia na terenie powiatu.

Tereniem działania organizacji pozarządowych pozostaje jedna miejscowość, gmina lub powiat. Najczęstszym zakresem działań jest kultura, sport, turystyka czy promocja oraz polityka społeczna i ochrona zdrowia.

Bardzo ciekawy projekt realizowało Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Hańskiej. Był to projekt pt. „Ratujemy cmentarze minionych epok” w ramach konkursu „Kultura Bliska - Chronimy dziedzictwo kulturowe”. Projekt miał na celu przywrócenie dawnego wyglądu dwóm cmentarzom prawosławnym, a tym samym prowadzenie działań mającym na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Ważną imprezą na omawianym obszarze jest **Festiwal Trzech Kultur** odbywający się cyklicznie we Włodawie, mający upamiętnić wielokulturową historię tego terenu.

W środowiskach wiejskich aktywnie działają formalne i nieformalne grupy skupiające społeczności lokalne. Aktywnością na rzecz swoich środowisk wyróżniają się także organizacje typowo kobiece, jak np. koła gospodyń wiejskich, które istnieją w każdej gminie obszaru LGD. Ponadto nie bez znaczenia pozostaje potencjał tkwiący w Ochotniczych Strażach Pożarnych. Działania tych grup charakteryzują się akcyjnością i są dość skromne ze względu na ograniczony dostęp do źródeł finansowania. Najczęściej zajmują się one organizacją imprez kulturalnych o charakterze lokalnym.

Ze względu na rozwijający się ruch agroturystyczny coraz istotniejszą rolę odgrywa Nadbużańskie Stowarzyszenie Agroturystyczne, którego celem jest zrzeszanie i promocja gospodarstw agroturystycznych. Aktywnie działa także Stowarzyszenie Rozwoju Gospodarczego „Gmina Nadbużańska” im. Waldemara Stelmacha. Szczególny wkład w podnoszenie estetyki miejscowości i konsolidacji społecznej mają stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju poszczególnych miejscowości:

- Nadbużańskie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Różanki
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Żłobek
- Gościniec - Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miejscowości Kaplonosy

Inne najbardziej znane stowarzyszenia to:

- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Hańskiej (g. Hańsk)
- Dołhobrodzkie Stowarzyszenie Społeczno – Oświatowe (g. Hanna)
- Towarzystwo Miłośników Skansenu Kultury Materialnej Chełmszczyzny i Podlasia w Holi (g. Stary Brus)
- Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „Ekoland” (g. Hanna)
- Stowarzyszenie Agroturystyczne Ziemi Włodawskiej - Okuninka
- Towarzystwo Kultury Regionalnej w Nowym Brusie
- Ludowy Klub Sportowy „Hutnik” (g. Ruda-Huta)
- Stowarzyszenie Miłośników Gminy Ruda-Huta
- Stowarzyszenie Kultury Regionalnej Stary Brus,
- Stowarzyszenie Kultury Poleskiej - Kołacze,
- Towarzystwo Popularyzacji Piękna Polesia w Kołaczach,
- Stowarzyszenie Malina w Skorodnicy,
- Fundacja „Kajtek” (g. Hańsk)
- Stowarzyszenie Poleska Lokalna Organizacja Turystyczna
- Poleskie Stowarzyszenie Wsparcia Społecznego „Nasz Dom” – Różanka
- Stowarzyszenie Edukacji Regionalnej i Integracji Kultury i Społeczności (g. Wiryki)
- Społeczno Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym „EDUKATOR” w Łomży, Oddział w Zaświatyczach (g. Hanna)
- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych „Dubeczno - Polesie Zachodnie” (g. Hańsk)

Funkcjonują tu ludowe zespoły sportowe. Najpopularniejszą dyscypliną jest piłka nożna. Organizowane są różnego typu imprezy sportowe (głównie rozgrywki piłkarskie i pływackie). W większości miejscowości znajdują się remizy strażackie, świetlice i kluby. Obiekty te pełnią funkcje kulturalne i rekreacyjne. Infrastruktura kultury na terenie LGD jest bardzo liczna niestety w dużej części niezagospodarowana. Przyczyną jest zły stan techniczny wielu budynków oraz brak środków na realizację przedsięwzięć, które wypełniłyby treścią istniejące obiekty. Większość imprez kulturalnych czy oświatowych odbywa się w miejscowościach gminnych. Cyklicznie na terenie LGD odbywa się ok. 36 różnych wydarzeń o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym czy sportowym. Obiekty te mogłyby być też wykorzystane do utworzenia w nich miejsc publicznego dostępu do Internetu. Wspólnym problemem obszaru jest słaba infrastruktura i dostępność sieci Internet.

Tabela nr 15. Infrastruktura kultury na terenie działania LGD.

Obiekty infrastruktury kultury na terenie LGD		Ilość
1. Remizy strażackie		32
2. Biblioteki gminne wraz z filiami		14
3. Kluby wiejskie		47
4. Ilość organizowanych imprez w ciągu roku na terenie LGD		36
6. Dostęp do Internetu	Ilość miejsc z dostępem do Internetu	18
	Ilość komputerów	60

Źródło: Opracowanie własne CSE na podstawie danych z Urzędów Gmin

Turystyka i rekreacja

Istotną szansą dla rozwoju obszaru LGD jest rozwój usług turystycznych i około turystycznych, w tym głównie agroturystyka. Dla wykorzystania tej możliwości rozwoju gospodarczego terenu konieczna jest obok zachowanych walorów przyrodniczo – kulturowych zabezpieczenie odpowiedniej infrastruktury turystycznej (w tym infrastruktury noclegowej, gastronomicznej, transportowej i handlowo – usługowej). Jej jakość oraz pojemność decydują o możliwościach przyciągnięcia turystów.

Na terenie objętym LGD funkcjonuje już pewna infrastruktura noclegowa. Dominującą formą w bazie noclegowej są gospodarstwa agroturystyczne, prowadzone są również kwatery prywatne, pensjonaty, oraz ośrodki wczasowe i kempingi. Większość z nich zlokalizowana jest w rejonie Jeziora Białego i funkcjonuje sezonowo (od czerwca do września). Na omawianym terenie znajduje się ogółem 2 865 miejsc noclegowych, w tym 120 miejsc całorocznych (Dane GUS 2007r.) Ilość gospodarstw agroturystycznych około 100 (dane uzyskane z gmin obszaru LGD)

Nie bez znaczenia jest również turystyczne zagospodarowanie części terenów m.in. w postaci ścieżek pieszych i rowerowych oraz kąpielisk. Sprzyjającym elementem są organizowane imprezy o charakterze kulturalnym i sportowo-rekreacyjnym.

W granicach obszaru (w gminie Hańsk) istnieje stadion lekkoatletyczno – piłkarski wraz z zapleczem, w Woli Uhruskiej otwarto stadion budowany w programie „Orlik”. Do dyspozycji mieszkańców jest również strzelnica sportowa. Dzieci i młodzież najczęściej korzysta ze szkolnych sal gimnastycznych i boisk. Wykorzystywane są również obiekty gminnych domów kultury i ośrodków sportu i rekreacji.

Ze względów turystycznych powstały ścieżki rowerowe i szlaki piesze, z których korzystają także mieszkańcy.

Istnieje potencjał do rozwoju rekreacji kajakowej, chociaż do tej pory brakuje przystani kajakowych. Rozwija się również hippika i hipoterapia (do specyfiki) przede wszystkim w okolicach jeziora Białego, ciekawym pomysłem może być rozwój szlaków konnych.

Charakterystyczna dla regionu jest współpraca międzynarodowa gmin powiatu włodawskiego. Powiat prowadzi współpracę z Rejonem Szackim (Ukraina) oraz z Małorytą (Białoruś) i Prowincją Gelderland (Holandia). Na uwagę zasługuje kilkuletnia współpraca partnerska gmin Hańsk i Urszulin z niemieckim samorządem Wilhelmsdorf. Przedstawiciele tych samorządów – urzędnicy i przedstawiciele organizacji pozarządowych – kontynuują wymianę kulturalną, młodzieży czy doświadczeń. Na wschodnich partnerów ukierunkowały się gminy Włodawa, Hanna i Wola Uhruska, które szczególnie bliskie kontakty mają z Rejonem Szackim na Ukrainie. Natomiast gminy Hanna i Stary Brus mają lokalne partnerstwa ze wschodnimi samorządami na Białorusi w rejonie brzeskim. Gmina Ruda-Huta ma podpisane partnerstwo lokalne z Gminą Riwne w rejonie Lubomelskim, obwodzie Wołyńskim na Ukrainie.

Największą atrakcją na obszarze LGD jest Jezioro Białe położone w miejscowości Okuninka. Jest to największe jezioro na omawianym obszarze (106ha). Jezioro to cechuje się jakością klasą czystości wód i dobrymi warunkami naturalnymi. W sąsiedztwie jeziora Białego występują mniejsze jeziora: Glinki, Czarne, Święte, Rogoźne, Lipiniec. Wokół jeziora zlokalizowane są liczne ośrodki wypoczynkowe. Mieści się tu ponad 80 ośrodków wypoczynkowych oraz 15 ogólnodostępnych pól namiotowych. Na przedłużeniu wsi Okuninka oraz we wsi Tarasiuki, położone są prywatne działki letniskowe. W ich pobliżu, przy północnym brzegu jeziora rozwinęło się centrum handlowo-usługowe z licznymi punktami gastronomicznymi, kioskami spożywczymi itp. W sezonie letnim czynne są restauracje, kawiarnie, wypożyczalnie sprzętu sportowego i pływackiego, kino letnie, boiska do gier i zabaw, camping, pola namiotowe, zakłady gastronomiczne. W sezonie nad jeziorem odbywa się szereg imprez i wydarzeń na czele z dwoma cyklicznymi: „Krokodyłowy Weekend

nad Jeziorem Białym w Okunince” oraz „Jarmarkiem HOLEŃSKIM”. Atrakcyjność turystyczna całego obszaru LDG jest cechą wpływającą na jego spójność.

4. Specyfika obszaru

Przeprowadzona analiza statystyczna obszaru LGD oraz konsultacje z mieszkańcami wykazały, ogromny potencjał i jego specyficzny charakter.

Na specyficzny charakter obszaru składa się przede wszystkim olbrzymie bogactwo zasobów naturalnych i przyrodniczych. Na terenie LGD znajduje się ponad 20 jezior z turystyczną perłą regionu jeziorem Białym. Powierzchnia zbiorników i cieków wodnych na obszarze LGD wynosi 1248 ha (źródło dane z gmin wchodzących w skład LGD) Rzeka Bug jest jedną z nielicznych nieuregulowanych i naturalnych rzek Europy. Dolina rzeki Bug stanowi ważny w skali europejskiej korytarz ekologiczny oraz szlak migracyjny i ostoję ptactwa wodno-błotnego oraz rzadkich gatunków ssaków związanych z wodą, takich jak bóbr i wydra. Lasy zajmują ponad 37% powierzchni obszaru LGD.

Szczególnym walorem są znajdujące się we wszystkich siedmiu gminach należących do LGD obszary prawnie chronione (łącznie zajmują ponad 37% obszaru - co stanowi więcej niż średnia w województwie i w kraju), w tym: park narodowy, 3 parki krajobrazowe, 2 obszary chronionego krajobrazu, 9 obszarów Natura 2000, liczne użytki ekologiczne i pomniki przyrody a także rezerwat biosfery.

Mikroklimat Polesia, który stanowi jeden z walorów środowiska zbliżony jest do warunków terenów uzdrowiskowych. Obszar posiada rozbudowaną infrastrukturę turystyczną. W sezonie dysponuje 2865 (Dane GUS) miejscami noclegowymi. Na terenie funkcjonuje ok. 100 gospodarstw agroturystycznych. W upalne letnie weekendy nad samym Jeziorem Białym wypoczywa do 65 tys. turystów. W terenie funkcjonuje sieć ścieżek rowerowych, szlaków pieszych i konnych oraz wodnych szlaków kajakowych.

Charakterystyczną, choć negatywną cechą obszaru LGD jest brak spójności oferty turystycznej i nierównomierne rozłożenie infrastruktury turystycznej. Na terenie niektórych obszarów wchodzących w skład LGD mimo istniejących zasobów przyrodniczych brak jest infrastruktury turystycznej oraz promocji lokalnych produktów turystycznych. Wynikiem braku wspólnej oferty jest zjawisko konkurencji o turystów oraz rozproszenie środków przeznaczonych na promocję, co powoduje słabe oddziaływanie marketingowe.

Elementem najbardziej wpływającym na specyfikę obszaru jest występowanie licznych jezior. Największym i najlepiej zagospodarowanym jest jezioro Białe położone w gminie Włodawa. Jezioro Białe, wchodzi w skład najdalej na północny wschód wysuniętej grupy jezior Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego. W sąsiedztwie największego Jeziora Białego (106ha) występują jeziora mniejsze: Glinki (47ha), Czarne(24ha), Świąte(6ha), Rogoźne (6ha), Lipiniec (4ha). Jezioro ma łatwy dostęp do wody, twarde piaszczyste dno. Żyje w nim wiele gatunków ryb, m.in. szczupak, sielawa, sandacz, węgorz. Nad jeziorem można spotkać kaczki krzyżówki, perkozy, czaple siwe, łabędzie, błotniki stawowe. Od strony południowej jezioro otoczone jest lasem należącym do Sobiborskiego Parku Krajobrazowego. Wokół jeziora w odległości 100-150 m od jego brzegów biegnie lokalna droga i zlokalizowane są liczne ośrodki wypoczynkowe. Najwięcej umiejscowionych jest w miejscowości Okuninka. W sezonie letnim czynne są restauracje, kawiarnie, wypożyczalnie sprzętu sportowego i pływackiego, kino letnie, boiska do gier i zabaw, camping, pola namiotowe, zakłady gastronomiczne. Dzięki najwyższym na całym Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim wartościom głębokości średniej - 14,1 m (największą głębokość 33,6 m) i pojemności - 14998 m³ a także dużej powierzchni 1 060 000 m² jezioro charakteryzuje się wysoką odpornością na degradację i mimo dużego ruchu turystycznego posiada I klasę czystości. W sezonie letnim między Włodawą a Okuninką kursuje komunikacja miejska. We wsi jest 6 przystanków rozmieszczonych przy drodze wokół jeziora. Od czerwca do końca sierpnia

wszystkie autobusy kursowe PKS z Włodawy lub Białej Podlaskiej do Chełma i Zamościa jadą obwodnicą jeziora. Jest też kilka połączeń pospiesznych Lublin - Okuninka.

Kolejnym elementem stanowiącym o specyfice obszaru jest jego położenie na styku trzech państw: Polski, Ukrainy i Białorusi i trzech kultur: katolickiej, prawosławnej i żydowskiej.

Wielokulturowość przejawia się w tym, iż na obszarze LGD przez wieki żyli obok siebie i kształtowali historię przedstawiciele trzech kultur i religii: katolickiej, prawosławnej i żydowskiej. O dużym zróżnicowaniu etnicznym i kulturowym mieszkańców świadczą zachowane obiekty zabytkowe: cerkwie i kościoły, cmentarze katolickie, prawosławne, unickie i ewangelickie. Ponadto obszar posiada specyficzny klimat pogranicza. Obszar sąsiaduje z Ukrainą i Białorusią. Granica trzech państw znajduje się we wschodniej części obszaru, i jest to zarazem granica z Unią Europejską. Granicę tę stanowi rzeka Bug. Gminy wchodzące do LGD należą do dwóch powiatów należących do Euroregionu Bug. Obszar wyróżnia pielęgnowanie kultury i zwyczajów. Przykładem jest Festiwal Trzech Kultur odbywający się cyklicznie, mający na celu upamiętnić wielokulturową historię obszaru.

Niestety region wyróżnia się także negatywnie. LGD położona jest na terenie dwóch powiatów o najwyższym wskaźniku bezrobocia w woj. Lubelskim. Lokalna społeczność zagrożona jest niekorzystnymi zjawiskami takimi jak bieda, patologie czy brak perspektyw na rozwój zawodowy. Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD charakteryzują się bardzo niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości i niską gęstością zaludnienia.

Sposobem wykorzystania specyfiki obszaru może być współpraca w zakresie stymulowania aktywności swoich mieszkańców i podejmowania działań na rzecz niwelowania niekorzystnych zjawisk społecznych oraz pobudzania przedsiębiorczości w kierunku usług okołoturystycznych i rozwoju agroturystyki. Rozwój sektora turystyki może być jedną z form wzmocnienia lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy. Powinno nastąpić znaczne zintensyfikowanie działań na rzecz wypromowania i turystycznego zagospodarowania tradycji wielokulturowości terenu. Tradycja wielokulturowości może być podstawą rozwoju społecznego i aktywizacji ludności na obszarze LGD.

Uzasadnienie spójności obszaru objętego LSR

Gminy należące do LGD posiadają wiele cech wspólnych, które decydują o spójności obszaru i jego wspólnej tożsamości. Spójność obszaru LGD Poleska Dolina Bugu możemy rozpatrywać pod kątem wspólnych cech przestrzennych, przyrodniczych, gospodarczych, historycznych, kulturowych, demograficznych i turystycznych.

Spójność geograficzna/przestrzenna

Obszar objęty Strategią to siedem sąsiadujące ze sobą gminy wiejskie. Gminy te leżą we wschodniej części województwa lubelskiego, w subregionie bialsko-podlaskim. Wszystkie gminy znajdują się w jednym obrysie, graniczą ze sobą, są położone wzdłuż trasy łączącej główne miasta Chełm – Włodawa – Biała Podlaska. Wschodnią granicę całego obszaru stanowi rzeka Bug, będąca jednocześnie granicą państwa z Ukrainą i Białorusią. Obszar położony jest na Pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim.

Spójność przyrodnicza

Na terenie LGD występuje unikalny charakter przyrody – gminy położone są w malowniczej dolinie Bugu, włączonej do sieci NATURA 2000. Występują tu licznie obszary chronione w postaci parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, które obejmują znaczną część omawianego obszaru, pozwalają na zachowanie wyjątkowych ekosystemów, jakie funkcjonują w Poleskiej Dolinie Bugu. Obszary prawnie chronione znajdują się we wszystkich siedmiu gminach. Wszystkie gminy cechują się również wysoką lesistością. Lasy zajmują ponad 37% całego obszaru.

Wspólną cechą wszystkich gmin jest problem, jakim jest niewykorzystane w pełni dziedzictwo przyrodnicze w stosunku do posiadanych zasobów i możliwości jakimi obszar dysponuje, a szczególnie w kierunku rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

Spójność historyczna i kulturowa

Cały obszar posiada wspólną historię – początki osadnictwa sięgają czasów paleolitu i mezolitu. Ważnym czynnikiem spajającym obszar objęty LSR jest wspólne dziedzictwo kulturowe i duchowe. Obszar LGD jest stykiem trzech kultur. Materialnym dowodem tego współistnienia są zabytki, głównie sakralne i cmentarze. Bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe jest powodem do dumy dla mieszkańców całego terenu i sprawia, że chętnie utożsamiają się oni z omawianym terenem.

Wspólnym elementem dla gmin jest miejscowy folklor, ciągle jeszcze kultywowany przez mieszkańców. Tradycyjne umiejętności (wypiek chleba, produkcja masła i serów, pszczelarstwo, tkactwo, darcie pierza i in.). Znane są legendy i podania dotyczące powstania miejscowości, związane z elementami krajobrazu gmin.

III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR; wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy

Analiza mocnych i słabych stron poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i stanu środowiska przyrodniczego (analiza SWOT) jest podstawą tworzenia koncepcyjnej części strategii. Podstawą wskazania mocnych i słabych stron obszaru LGD jest diagnoza sytuacji społecznej, środowiska przyrodniczego i gospodarki omawianego obszaru oraz ocena rzeczywistości oparta na analizie ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców. Treść analizy jest szersza niż treść działań planowanych do realizacji w ramach LGD. Obejmuje ona nie tylko pola działań wspomagających rozwój, lecz również pola efektów tych działań, na przykład stan gospodarki, w tym poziom rozwoju przedsiębiorczości.

Mocne strony terenu LGD, są cechami pozytywnymi z punktu widzenia możliwości przyszłego rozwoju. Należą do nich wszelkie czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego uwzględniające przede wszystkim: jakość środowiska przyrodniczego oraz możliwości jego dalszej poprawy, dobre warunki do rozwoju turystyki. Rozwój traktowany jest tu jako wszelkie pozytywne zmiany gospodarcze i społeczne z punktu widzenia poprawy poziomu życia mieszkańców, zamożności działających na terenie LGD podmiotów gospodarczych, ochrony i powiększania powszechnie uznanych wartości w tym dziedzictwa kulturowego.

Słabe strony obszaru LGD są w istocie problemami jego funkcjonowania zarówno w sferze społeczno-gospodarczej jak i przyrodniczej. Problemy te mogą być różnie oceniane. Mogą to być ograniczenia progowe rozwoju, łatwe lub trudne do pokonania. Mogą to być ostre ograniczenia lub nawet bariery rozwoju. Obejmują one cały teren LGD lub jego wybrane części lub miejsca.

Mocne i słabe strony stanowią bezpośrednią podstawę do wnioskowania szans i zagrożeń rozwoju. Niektóre zjawiska oceniane jako mocne bądź słabe strony mogą wywierać wpływ na rozwój obszaru LGD w sposób odpowiednio pozytywny (szanse) bądź negatywny (zagrożenia). Zagrożenia mają zawsze charakter obiektywny, wymagający działań zapobiegawczych. Szanse posiadają charakter subiektywny, ich znaczenie zależy przede wszystkim od świadomego ich wzmacniania i rozwijania.

Analiza SWOT prezentuje informacje uzyskane na podstawie dostępnych danych statystycznych, opracowań dotyczących terenu LGD, przeprowadzonego sondażu, oraz wynikające ze spotkań przeprowadzonych w poszczególnych gminach LGD.

Tabela nr 16. Mocne i słabe strony obszaru objętego LSR

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne (sąsiedztwo z Ukrainą i Białorusią, Euroregion Bug, granica UE) - położenia na pojezierzu Łęczyńsko - Włodawskim - liczne obszary chronione (parki krajobrazowe, rezerваты, obszary Natura 2000) - wysoka lesistość obszaru - duża ilość rzadkich gatunków roślin i zwierząt - rozbudowana sieć szlaków turystycznych - pomniki przyrody, użytki ekologiczne - rzeka Bug i jej starorzeczka, gęsta sieć rzek i jezior - rozwinięta infrastruktura turystyczna nad jeziorem Białym - czyste środowisko przyrodnicze - korzystny klimat - liczne i oryginalne zabytki - bogata historia i tradycja (różnorodność kulturowa, twórcy ludowi) - stosunkowo gęsta sieć dróg - dobrze rozwinięta transgraniczna współpraca międzynarodowa - liczne aktywne organizacje pozarządowe - wypromowane imprezy o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej - zasoby lokalne takie jak torfowiska, piaski, gliny, ziola, owoce, runo) - czyste środowisko naturalne - duża ilość gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych na tle innych regionów - znaczny poziom bezpieczeństwa publicznego - wykorzystanie istniejącego kapitału kulturowego Ziemi Trzech Kultur (więź kulturowa, elity artystyczne, media, organizacje pozarządowe, tradycje festiwali i imprez kulturalnych) do rozwoju turystyki i promocji obszaru - duża aktywność społeczna mieszkańców (organizacji pozarządowych) 	<ul style="list-style-type: none"> - peryferyjne położenie - niski poziom rozwoju gospodarczego - niedostateczny w stosunku do potrzeb stan i rozwój instytucji otoczenia biznesu - niski wskaźnik ilości firm na 1000 mieszkańców - niska innowacyjność firm - wysoki poziom jawnego i ukrytego bezrobocia - słaba aktywność zawodowa mieszkańców - ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji w większości gmin - niewielka gęstość zaludnienia - rozdrobniona struktura osiedleńcza obszaru - niski poziom wykształcenia mieszkańców - mała liczba przedszkoli - słaby stan techniczny sieci drogowej - niewystarczający poziom zagospodarowania turystycznego (np. służącego wydłużeniu sezonu turystycznego) - niski poziom zatrudnienia poza indywidualnymi gospodarstwami rolnymi - niskie klasy bonitacyjne gleb - niska atrakcyjność inwestycyjna obszaru - rozdrobienie gospodarstw rolnych i ich niska dochodowość - niedostatecznie rozwinięta działalność promocyjna obszaru - brak przejść granicznych - niewystarczający stan techniczny i ilość infrastruktury kultury - niedorozwój infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacji w stosunku do potrzeb - niedostateczny standard części obiektów turystycznych - słabo rozwinięta sieć informacji turystycznej - niewielka ilość publicznych punktów dostępu do Internetu - nierównomierne rozłożenie aktywności turystycznej na ter. LGD - nierównomierna promocja atrakcji - brak kompleksowej zintegrowanej oferty promocyjnej dla całego obszaru - mała absorpcja funduszy Unii Europejskiej

Źródło: Opracowanie własne CSE

Tabela nr 17. Szanse i zagrożenia dla obszaru objętego LSR

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - rosnący popyt na turystykę zorganizowaną - wzrost zainteresowania agroturystyką - wzrost zainteresowania turystyką alternatywną (turystyka kulturowa, aktywna) - wzrost zainteresowania Polską wśród turystów zagranicznych - wzrost zamożności społeczeństwa - wejście Polski do strefy Euro - Akcesja Ukrainy do UE - Otwarcie nowych przejść granicznych na terenie LGD - powstanie lotniska regionalnego - niewykorzystany potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych - możliwość korzystania ze środków pomocy europejskiej - warunki do specjalizacji w niszowych sektorach produkcji: produkcja zdrowej żywności, produkty regionalne, promocja produktów regionalnych - moda na żywność ekologiczną - istniejący kapitał kulturowy Ziemi Trzech Kultur - rosnące zapotrzebowanie na energię ze źródeł odnawialnych - możliwości rozwijania współpracy przygranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> - słaba dynamika wzrostu gospodarczego na tle innych regionów - sezonowość usług turystycznych - wzrastająca bariera kapitałowa - słaba kondycja finansów publicznych brak środków na inwestycje - utrzymanie się wysokiej stopy bezrobocia - migracja ludzi młodych i wykształconych - starzenie się mieszkańców - marginalizacja wschodnich części województwa, zwłaszcza terenów rolniczych - przekształcenie wschodniej granicy w zewnętrzną granicę UE i wejście w strefę Schengen – utrudnienia w handlu - obniżenie się konkurencyjności obszaru spowodowany niskim standardem infrastruktury, niskim poziomem rozwoju przedsiębiorczości. - pogorszenie stosunków z Białorusią i/lub Ukrainą - niechęć do podejmowania ryzyka wśród mieszkańców - graniczenia w realizacji inwestycji ze względu na gęstą sieć obszarów chronionych - zagrożenie patologiami - bieda i ubożenie społeczeństwa - niedostateczne środki na aktywizację mieszkańców - zjawisko konkurencji o turystów między poszczególnymi gminami

Źródło: Opracowanie własne CSE

W powyższej tabeli wyróżniono kluczowe czynniki mające największy wpływ na możliwości zrealizowania celów Lokalnej Strategii Rozwoju.

Wnioski wynikające z analizy SWOT

Na podstawie przeprowadzonej analizy SWOT wskazano, jakie czynniki mogą się okazać kluczowymi dla rozwoju obszaru.

Wśród silnych stron najbardziej znaczącymi są: walory przyrodnicze i walory antropogeniczne obszaru szczególnie związane z przenikaniem się na terenie LGD kultur. Potencjał oprócz można także na czystym środowisku naturalnym obszaru oraz aktywności organizacji pozarządowych. Ważnym czynnikiem jest też istniejące centrum rekreacji nad Jeziorem Białym.

Należy jednak zwrócić uwagę na niedogodności związane z peryferyjnym położeniem i stan infrastruktury drogowej, które mogą hamować rozwój analizowanego rejonu. Bariera może się okazać słaba kondycja ekonomiczna większości gospodarstw domowych funkcjonujących w gminach spowodowana wysokim bezrobociem, niskim poziomem wykształcenia, oraz niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości.

Z kolei szanse dla rozwoju, skutkującego zwiększeniem dochodów mieszkańców obszaru objętego badaniem, stanowi rosnące zapotrzebowanie na usługi turystyczno-rekreacyjne i agroturystykę. Szansą na rozwój małych gospodarstw obok agroturystyki może być uprawa roślin energetycznych z przeznaczeniem na produkcję biomasy oraz działalność pozarolnicza

związana z przetwórstwem i produkcją paliw ekologicznych i ekoenergii. Szansy można upatrywać także w rozwoju gospodarstw ekologicznych.

Pewne zagrożenie osłabiające potencjał obszaru stanowi słaba kondycja finansów publicznych i samorządowych, wpływająca na niedoinwestowanie obszaru. Czynnikiem, który może utrudnić realizację działań prorozwojowych obszaru mogą być negatywne tendencje w społeczności objawiające się zniechęceniem i apatią, a wynikające przede wszystkim z bezrobocia i ubożenia. Poważnym zagrożeniem będzie także sezonowość ruchu turystycznego, skutkująca sezonowością dochodów ludności zajmującej się lub zatrudnionej w usługach turystycznych.

Zalecenia płynące z analizy SWOT

Walory przyrodnicze obszaru powinny być wykorzystane, jako atrakcja turystyczna, szczególnie w ruchu agroturystycznym.

Należy podjąć działania promujące analizowany obszar, jako miejsce dla wypoczynku agroturystycznego.

Należy tworzyć spójną ofertę turystyczną dla całego obszaru LGD w oparciu o posiadane zasoby oraz centrum rekreacji nad jeziorem Białym jako główną atrakcją i główny ośrodek turystyki.

Czyste zasoby przyrodnicze stwarzają również korzystne uwarunkowania dla rozwoju coraz popularniejszego rolnictwa ekologicznego.

Rozwijający się sektor produkcji energii ze źródeł odnawialnych może przyczynić się do rozwoju niewielkich gospodarstw oraz mikrofirm.

Walory antropogeniczne wynikające przede wszystkim z unikalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego obszaru oraz atmosfery kresowości mogą stanowić podstawę oferty turystycznej, która uzupełniałaby ofertę walorów przyrodniczych. Korzystna byłaby, więc promocja tych zasobów, które podniosłyby atrakcyjność już istniejącej oferty turystycznej obszaru. Wskazane jest wypromowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego obszaru LGD jako Ziemi Trzech Kultur. Należy też dążyć do wzmocnienia zasobów ludzkich poprzez zwiększenie możliwości dostępu do Internetu, stworzenie warunków do spędzania wolnego czasu promocją postaw społeczeństwa obywatelskiego. Należy poprawić stan jakościowy i ilościowy infrastruktury kultury, sportu i rekreacji na wsi.

Zaangażowanie mieszkańców może pozwolić na wychwycenie sposobności pojawiających się w otoczeniu. Lokalna Grupa Działania powinna wykorzystać ten atut i wspierać mieszkańców, uświadamiać ich w zakresie szans do wykorzystania, podpowiadać kierunki zaangażowania wysiłków. Aktywna postawa obywateli może osłabiać negatywne nastroje społeczne, marazm i ogólne zniechęcenie społeczeństwa.

IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych przedsięwzięć służących osiągnięciu poszczególnych celów szczegółowych, w ramach których będą realizowane operacje, zwanych dalej „przedsięwzięciami”

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju wynikają z analizy danych statystycznych obszaru oraz przeprowadzonej analizy Słabych i Mocnych Stron oraz Szans i Zagrożeń. Zarówno cele jak i wynikające z nich przedsięwzięcia poddano konsultacjom społecznym.

Cel ogólny 1:

Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych

Cele szczegółowe:

1. Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru
2. Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru
3. Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru
4. Wykorzystanie potencjału obszarów chronionych w tym Natura 2000
5. Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego
6. Wzmocnienie pozytywnego oddziaływania Centrum Rekreacji nad Jeziorem Białym na cały obszar LGD.
7. Wsparcie przedsięwzięć o charakterze gospodarczym przyjaznych dla środowiska naturalnego.

Cel ogólny 2:

Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD

Cele szczegółowe:

1. Poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych
2. Poprawa stanu dziedzictwa historycznego i infrastruktury społeczno - kulturalnej.
3. Wzrost świadomości społecznej mieszkańców obszaru
4. Podniesienie, jakości edukacji na terenie LGD przyczyniające się do zwiększenia przedsiębiorczości i szans na rynku pracy
5. Włączenie mieszkańców obszaru w proces zarządzania zasobami poprzez aktywne formy promowania społeczeństwa obywatelskiego

Przedsięwzięcia planowane do realizacji:

- Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki
- Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi
- Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jeziro Białe” turystyczną wizytówką obszaru LGD

MISJA
„LGD jest narzędziem rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru,
na którym działa”

**Turystyczne wykorzystanie zasobów
naturalnych i kulturowych**

Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD

- Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru
- Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru
- Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru
- Wykorzystanie potencjału obszarów chronionych w tym Natura 2000
- Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego
- Wzmocnienie pozytywnego oddziaływania Centrum Rekreacji nad Jeziorem Białym na cały obszar LGD
- Wsparcie przedsięwzięć o charakterze gospodarczym przyjaznych dla środowiska naturalnego.

- Poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych
- Poprawa stanu dziedzictwa historycznego i infrastruktury społeczno - kulturalnej
- Wzrost świadomości społecznej mieszkańców obszaru
- Podniesienie jakości edukacji na terenie LGD przyczyniające się do zwiększenia przedsiębiorczości i szans
- Włączenie mieszkańców obszaru w proces zarządzania zasobami poprzez aktywne formy promowania

**Na wodach doliny Bugu -
rozwój zrównoważonej
turystyki**

**Centrum Rekreacji i Wypoczynku
„Jezioro Białe” turystyczną
wizytówką obszaru LGD**

**Na ziemi trzech kultur - tradycja i
nowoczesność poleskiej wsi**

Karta przedsięwzięcia

Cel ogólny 1:

Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych

Cele szczegółowe:

1. Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru
2. Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru
3. Rozszerzenie i podniesienie jakości oferty turystycznej obszaru
4. Wykorzystanie potencjału obszarów chronionych w tym Natura 2000
5. Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego
7. Wsparcie przedsięwzięć o charakterze gospodarczym przyjaznych dla środowiska naturalnego.

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki

2. Uzasadnienie

Stosunki wodne warunkują różnorodność i osobliwość przyrodniczą terenu LGD. Największą rzeką jest Bug, stanowiący wschodnią granicę obszaru i zarazem granicę państwa i Unii Europejskiej. Większa część omawianego obszaru leży w dorzeczu tej rzeki. Niewielki obszar w zachodniej części leży w dorzeczu Wieprza. Największym dopływem Bugu jest Włodawka, której zlewnia obejmuje niemal całą wschodnią część Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego. Jej dopływami są: Krzemianka, Krzewianka, Mietiułka i Tarasienka. Na omawianym terenie znajduje się ponad 20 jezior, wchodzących w skład Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego.

Teren LGD jest bardzo ciekawy przyrodniczo występuje tu wiele chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Na obszarze LGD występuje park narodowy i trzy parki krajobrazowe: **Poleski Park Narodowy** położony jest w obrębie Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego. Na omawianym terenie obszar parku leży w gminie Stary Brus i gminie Hańsk. **Poleski Park Krajobrazowy** o walorach zbliżonych do Poleskiego Parku Narodowego, który wobec niego pełni rolę osłonową. Zajmuje część gminy Stary Brus. **Sobiborski Park Krajobrazowy**, na którego terenie utworzono 6 rezerwatów. Park obejmuje teren gmin Włodawa, Hańsk i Wola Uhruska. **Chełmski Park Krajobrazowy** w jego granicach znajduje się zachodnia część gminy Ruda-Huta.

Na obszarze LGD występują również inne obszary chronione: **Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu**, **Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu**, **Obszary Natura 2000** - Krowie Bagno, Ostoja Poleska, Polesie, Lasy Sobiborskie, Bagno Bubnów, Dolina Środkowego Bugu, Poleska Dolina Bugu, Chełmskie Torfowiska Węglanowe, Torfowiska Chełmskie.

Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie” - położony na pograniczu Polski, Ukrainy i Białorusi. Po stronie polskiej obejmuje najcenniejsze przyrodniczo tereny Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego.

Na terenie gmin objętych LGD znaleźć można wiele pomników przyrody. Są to przede wszystkim głązy narzutowe oraz drzewa (głównie lipy, dęby i jesiony). Obszar realizacji LSR przecina sieć szlaków turystycznych, rowerowych pieszych a także konnych, spływy kajakowe.

Na omawianym obszarze następuje sukcesywny rozwój wszystkich form turystyki m.in. turystyka rowerowa, krajoznawcza i kulturowa, stricte wypoczynkowa (w tym tzw. weekendowa), agroturystyka.

Koniecznym warunkiem prawidłowego rozwoju turystyki jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury, zwłaszcza wzmocnienie całorocznej bazy noclegowo - gastronomicznej.

Ważnym elementem bazy turystycznej są gospodarstwa agroturystyczne, obecnie jest ich ok. 100, najliczniej skupione są w gminach: Włodawa, Wola Uhruska i Hanna.

Podstawowym problemem obszaru jest nierównomierne rozłożenie atrakcji turystycznych oraz infrastruktury turystyki. Pomimo bogactwa zasobów naturalnych i

kulturowych całego obszaru, zasadnicza działalność turystyczna i około turystyczna odbywa się w sąsiedztwie jeziora Białego oraz gmin Włodawa, Wola Uhruska i Hanna. Operacje realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia mają za zadanie poszerzyć obszar intensywnej turystyki i poprawić ofertę turystyczną obszaru LGD jako całości.

Kolejnym istotnym problemem jest niezadawalający stan istniejącej infrastruktury turystycznej i stosunkowo niski standard części ośrodków wczasowych. Ilość miejsc noclegowych jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb w sezonie. Powyższe problemy spowodowane są dużą barierą kapitałową-krótki sezon zniechęca do inwestowania w infrastrukturę.

Dzięki realizacji LSR zwiększy się wykorzystanie turystyczne posiadanych zasobów szczególnie naturalnych i przyrodniczych. Środki finansowe możliwe do pozyskania w ramach LSR zniwelują po części barierę kapitałową i zachęcą do inwestycji w przedsięwzięcia związane z turystycznym wykorzystaniem zasobów, agroturystyką. Część środków zostanie przeznaczona na kreowanie i promocje lokalnych produktów turystycznych na obszarze całego LGD. Duże inwestycje realizowane przez samorządy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” PROW pozwolą na stworzenie nowej infrastruktury turystycznej i wypoczynkowej. W ramach realizacji przedsięwzięcia „Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki” zostaną podjęte działania na rzecz rozwoju infrastruktury i stworzenia spójnej oferty atrakcji turystycznych, które wpłyną na wzrost atrakcyjności turystycznej terenu. Wzrośnie ilość miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych oraz nowych atrakcji turystycznych i miejsc rekreacji. Wszystkie te działania powinny prowadzić do wydłużenia sezonu turystycznego.

Istotnym czynnikiem rozwoju turystyki jest dbałość o stan środowiska naturalnego przy jednoczesnym wspieraniu rozwoju gospodarki opartej na lokalnych zasobach. Operacje możliwe do realizacji w ramach przedsięwzięcia mogą dotyczyć wsparcia sektora wytwarzania odnawialnych źródeł energii, czy ekologicznej żywności.

3. Grupy docelowe beneficjentów:

- Rolnicy – posiadacze gospodarstw agroturystycznych;
- Rolnicy – posiadacze gospodarstw ekologicznych;
- Podmioty zajmujące się usługami turystycznymi;
- Jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe wspierające rozwój turystyki;
- Mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się branżowymi szkoleniami, doradztwem i informowaniem;
- Mikroprzedsiębiorcy zajmujący się obsługą turystów;
- Mikroprzedsiębiorcy z branży budowlanej;
- Mikroprzedsiębiorstwa z sektora wytwarzania odnawialnych źródeł energii
- Osoby fizyczne realizujące operacje z zakresu turystyki;
- Osoby fizyczne zamierzające zarejestrować mikroprzedsiębiorstwo;
- Osoby fizyczne zamierzające stworzyć gospodarstwo agroturystyczne;
- Osoby fizyczne zamierzające stworzyć gospodarstwo ekologiczne;

4. Zakres tematyczny projektów możliwych do realizacji:

4.1 W ramach „Odnowa i rozwój wsi” – szacunkowa liczba operacji: 3

Wsparciem zostaną objęte operacje z zakresu:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków;
- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów małej architektury;
- budowy, przebudowy lub remontu przeznaczonych do użytku publicznego ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji oraz obiektów sportowych, z wyłączeniem sal sportowych, przeznaczonych wyłącznie dla szkół lub przedszkoli;

- operacje dotyczące urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowy, przebudowy lub remontu infrastruktury turystycznej;
- operacje związane z zagospodarowaniem zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości;
- operacje dotyczące rewitalizacji budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci;
- operacje dotyczące zakupu i odnawiania obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne;
- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn;
- odnawiania elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawiania cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków;
- zakupu materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich — koniecznego do realizacji operacji;
- zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji powyższych operacji;

4.2 W ramach „**Wdrażanie LSR – Małe projekty**” – szacunkowa liczba operacji: 15

- podnoszenie świadomości społeczności lokalnej poprzez:
  - ❖ organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych;
  - ❖ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego,
  - ❖ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
  - ❖ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła;
- rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze objętym LSR, w tym przez:
  - ❖ utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR,
  - ❖ budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych;
- zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000;
- zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez:
  - ❖ odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
  - ❖ odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
  - ❖ remont lub wyposażenie muzeów,
  - ❖ remont lub wyposażenie świetlic wiejskich;
- inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów;
- wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej

4.3 W ramach „ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ” – szacunkowa liczba operacji: 2
<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji gospodarstw agroturystycznych; • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego, usług dla rolnictwa w tym związanych z sektorem żywności ekologicznej; • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w sektorze wytwarzania produktów energetycznych z biomasy
4.4 W ramach „ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ” – szacunkowa liczba operacji: 2
<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego, usług dla rolnictwa w tym związanych z sektorem żywności ekologicznej; • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w sektorze wytwarzania produktów energetycznych z biomasy;
4.5 W ramach „ Aktywizacja i nabywanie umiejętności ” (projekty wyłącznie Stowarzyszenia LGD) – szacunkowa liczba operacji: 22
<ul style="list-style-type: none"> • Program promocji • Szkolenia specjalistyczne • Opracowywanie analiz projektów i innych dokumentów związanych z rozwojem sektora turystycznego • Tworzenie mapy atrakcji turystycznych • Wydawanie folderów i innych wydawnictw promujących obszar LGD
4.6 W ramach „ Wdrażanie projektów współpracy ” – szacunkowa liczba operacji: 1
Projekty o charakterze promującym obszar Poleska Dolina Bugu w regionie i poza nim, realizowane z partnerami krajowymi bądź zagranicznymi.

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Na wodach doliny Bugu – rozwój zrównoważonej turystyki”

	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia/ryzyko (niezależne od LGD)
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych	Wskaźniki oddziaływania: <ul style="list-style-type: none"> W wyniku realizacji LSR nastąpi wzrost dochodów z działalności turystycznej i około turystycznej podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych. W wyniku realizacji LSR zwiększy się liczba produktów turystycznych Poprawa stanu technicznego i estetyki obiektów zabytkowych Wzrost dochodów gmin z podatku od osób fizycznych Spadek stopy bezrobocia na obszarze realizacji LSR 	<ul style="list-style-type: none"> Dane GUS Dane jst z terenu LGD Dane PUP we Włodawie 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie korzystnej polityki UE i Polski w zakresie wsparcia i rozwoju terenów wiejskich.
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	<ol style="list-style-type: none"> Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru Wykorzystanie potencjału obszarów chronionych w tym Natura 2000 Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego Wsparcie przedsięwzięć o charakterze gospodarczym przyjaznych dla środowiska naturalnego. 	Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> Około 5000 osób uczestniczących w wydarzeniach o charakterze sportowym i rekreacyjnym do 2015r. Około 10 nowopowstałych miejsc noclegowych na terenie LGD. Około 3 zrealizowane inwestycje podnoszące jakość oferty turystycznej na terenie realizacji LSR Około 2 mikroprzedsiębiorstw wspartych do 2015r. w ramach realizacji LSR. Około 2 nowych miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach z sektora około turystycznego do 2015r. Około 15 nowych inicjatyw, imprez, i wydarzeń wpływających na rozwój turystyki na obszarze LGD zostanie podjętych do 2015r. 	<ul style="list-style-type: none"> Dane jst z terenu LGD Poleska Dolina Bugu Dokumentacja szkoleniowa Listy obecności Materiały filmowe zdjęcia-przechowywane w siedzibie LGD Dokumentacja kadrowa w mikroprzedsiębiorstwach. 	<ul style="list-style-type: none"> Gotowość mieszkańców wsi do zakładania działalności pozarolniczej. Odpowiednia promocja szkoleń dotarcie z ofertą bezpośrednio do odbiorców Zaangażowanie organizacji pozarządowych z terenu LGD Dostępność środków finansowych zapewniających finansowanie operacji.
Działania PROW				
Odnowa i rozwój wsi	Wsparcie operacji z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> budowa, przebudowa, remont lub wyposażanie budynków pełniących funkcje rekreacyjne i sportowe budowa, przebudowa, remont lub 	Wskaźniki produktu: minimum 3 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> Ujęcie przedsięwzięć w Planach Odnowy Miejscowości Posiadanie dokumentacji przy przedsięwzięciach infrastrukturalnych

	<p>wyposażenie obiektów małej architektury;</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa, przebudowa lub remont przeznaczonych do użytku publicznego ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji oraz obiektów sportowych, • zakup towarów służących przedsięwzięciom związanym z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych lub tradycyjnych zawodów; • operacje związane z kształtowaniem obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne, w szczególności poprzez odnawianie lub budowę placów parkingowych, chodników lub oświetlenia ulicznego; • operacje dotyczące urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku; • budowa, przebudowa lub remont infrastruktury turystycznej; • operacje związane z zagospodarowaniem zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości; • operacje dotyczące zakupu i odnawiania obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne; • budowa, przebudowa, remont lub wyposażania obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn; • zakup materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich — 			
--	---	--	--	--

	<p>koniecznego do realizacji operacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji powyższych operacji; 			
Małe projekty	<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> podnoszenie świadomości społeczności lokalnej poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ❖ organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; ❖ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego, ❖ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, ❖ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła; rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze objętym LSR, w tym przez: <ul style="list-style-type: none"> ❖ utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR, ❖ budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych; zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000; zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez: 	<p>Wskaźniki produktu: minimum 15 zrealizowanych operacji</p>	<p>Dokumentacja w siedzibie LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> Zaangażowanie partnerów (społecznych, gospodarczych) i samej społeczności lokalnej Możliwość znalezienia przez potencjalnych wnioskodawców źródeł finansowania wkładu własnego oraz operacji do czasu otrzymania zwrotu kosztów

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ odbudowę albo odnowienie lub oznakowanie budowli lub obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, ❖ odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, ❖ remont lub wyposażenie muzeów, ❖ remont lub wyposażenie świetlic wiejskich; • inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów; • wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej 			
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	<p style="text-align: center;">Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji gospodarstw agroturystycznych; • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego, usług dla rolnictwa w tym związanych z sektorem żywności ekologicznej; • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w sektorze wytwarzania produktów energetycznych z biomasy; 	Wskaźniki produktu: minimum 2 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresowanie rolników zakładaniem działalności pozarolniczej w tym agroturystycznej.
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	<p style="text-align: center;">Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji działalności 	Wskaźniki produktu: minimum 2 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresowanie mikroprzedsiębiorców z terenu

	<p>gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego, usług dla rolnictwa w tym związanych z sektorem żywności ekologicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w sektorze wytwarzania produktów energetycznych z biomasy; 			<p>LGD spełnieniem warunku utrzymania rezultatów operacji przez 5 lat</p>
<p>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Program promocji • Szkolenia specjalistyczne • Opracowywanie analiz projektów i innych dokumentów związanych z rozwojem sektora turystycznego • Tworzenie mapy atrakcji turystycznych • Wydawanie folderów i innych wydawnictw promujących obszar LGD 	<p>Wskaźniki produktu: minimum 8 zrealizowane operacje</p>	<p>Dokumentacja w siedzibie LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresowanie partnerów (rolników, producentów, mikroprzedsiębiorstw, jst z terenu funkcjonowania LGD, partnerów społecznych, itp.) współpracą z LGD
<p>Wdrażanie projektów współpracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty o charakterze promującym obszar LGD Poleska Dolina Bugu w regionie i poza nim, realizowane z partnerami krajowymi bądź zagranicznymi 	<p>Wskaźniki produktu: minimum 1 zrealizowana operacja</p>	<p>Dokumentacja w siedzibie LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nawiązanie współpracy z partnerami zewnętrznymi (krajowymi i zagranicznymi)

Karta przedsięwzięcia

Cel ogólny 2:

Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD

Cele szczegółowe:

1. Poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych
2. Poprawa stanu dziedzictwa historycznego i infrastruktury społeczno - kulturalnej.
3. Wzrost świadomości społecznej mieszkańców obszaru
4. Podniesienie, jakości edukacji na terenie LGD przyczyniające się do zwiększenia przedsiębiorczości i szans na rynku pracy
5. Włączenie mieszkańców obszaru w proces zarządzania zasobami poprzez aktywne formy promowania społeczeństwa obywatelskiego

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi

2. Uzasadnienie

Na terenie Lokalnej Grupy Działania od wieków krzyżowały się wpływy wielu narodów i religii, co sprawia, że omawiany obszar od czasów historycznych po dzień dzisiejszy jest strefą wzajemnego przenikania się kultur. Wpływy polskie, ruskie, litewskie i żydowskie, a tym samym wpływy katolickie, prawosławne i judaistyczne stworzyły bogaty i niepowtarzalny klimat kulturowego pogranicza. O dużym zróżnicowaniu etnicznym i kulturowym mieszkańców świadczą zachowane obiekty zabytkowe: cerkwie i kościoły, cmentarze katolickie, prawosławne, unickie i ewangelickie. Posiadany potencjał zasobów historycznych i kulturowych należy wykorzystać do podniesienia poziomu życia mieszkańców i do wypromowania obszaru. Do tej pory posiadane zasoby nie były wykorzystane w optymalny sposób nie przekładały się także na wymierne korzyści dla całej społeczności. Tradycja wielokulturowości, dbałości o historię i angażowanie się w życie społeczne przetrwała do dziś.

Mieszkańcy obszaru wykazują dużą aktywność w zakresie działalności i uczestnictwa w różnych formach działalności kulturalnej. Obszar zamieszkuje twórcy ludowi (malarze, rzeźbiarze, artyści plastycy, śpiewacy). Na obszarze funkcjonują zespoły folklorystyczne, zespoły grające i śpiewające oraz kółka zainteresowań. Zadania z zakresu kultury realizują domy kultury, kościoły parafialne oraz OSP, a także biblioteki i świetlice wiejskie oraz koła gospodyń wiejskich.

Obecnie na terenie obszaru LSR występuje kilkadziesiąt zabytków kultury materialnej, stanowiących również czynne obiekty sakralne, jak również zabytki kultury żydowskiej. Na terenie LGD działają biblioteki publiczne, poza tym dzieci i młodzież mogą korzystać z księgozbiorów dostępnych w bibliotekach szkolnych.

Na obszarze objętym LSR występuje wiele imprez o charakterze lokalnym, powiatowym, wojewódzkim oraz ogólnopolskim, a nawet międzynarodowym. Do najważniejszych należą:

- Międzynarodowe Poleskie Lato z Folklorem,
- Festiwal Trzech Kultur,
- Ogólnopolski Bieg Sobiborski,
- Plener Malarski w Holi i Jarmark Holeński,
- Międzynarodowy Plener Plastyczny „Kresy 92” w Woli Uhruskiej,
- Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej nad J. Białym,
- Krokodylowy Weekend nad Jeziorem Białym” w Okunince.

Ważną imprezą oddziałująca na cały obszar LGD jest **Festiwal Trzech Kultur** odbywający się cyklicznie we Włodawie. Festiwal upamiętnia wielokulturową historię tego terenu.

W środowiskach wiejskich aktywnie działają formalne i nieformalne grupy skupiające społeczności lokalne. Aktywnością na rzecz swoich środowisk wyróżniają się także organizacje typowo kobiece, jak np. koła gospodyń wiejskich, które istnieją w każdej gminie

obszaru LGD. Ważną rolę pełnią też Ochotnicze Straże Pożarne najczęściej zajmują się one organizacją imprez kulturalnych o charakterze lokalnym.

Charakterystyczna dla regionu jest współpraca międzynarodowa podmiotów obszaru LGD szczególnie jednostek samorządu terytorialnego.

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do poprawy stanu dziedzictwa kulturowego i historycznego poprzez operacje dotyczące odnowy obiektów zabytkowych, oraz operacji przywracających dziedzictwo historyczne i kulturowe. Na przeszkodzie do realizacji powyższego celu stoi zła jakość techniczna i ubogie wyposażenie infrastruktury kultury. Brak ogrzewanych świetlic wiejskich z dostępem do sprzętu komputerowego i Internetu. Świetlice o zadawalającym standardzie rzadko funkcjonują poza miejscowością gdzie jest GOK lub Urząd Gminy. W okresie jesiennym i zimowym mieszkańcy wsi nie posiadają żadnej oferty spędzania wolnego czasu. Sondaż przeprowadzony wśród mieszkańców terenu LGD pokazuje jak ważne są dla nich inwestycje w utworzenie lub wyposażenie świetlic wiejskich jako miejsc spotkań mieszkańców, miejsca odbywania się wydarzeń kulturalnych i społecznych.

Następnym problemem jest słaby potencjał rzeczowy i finansowy lokalnych organizacji pozarządowych. Choć bardzo pręźnie działające mają utrudniony dostęp do środków finansowych. Przyczyną jest nienajlepsza kondycja finansowa samorządów i trudne do spełnienia wymogi w aplikowaniu o fundusze UE. Możliwości, jakie daje realizacja LSR to przede wszystkim wzmocnienie istniejących organizacji pozarządowych oraz możliwość wydobycia ukrytego potencjału osób, które mają pomysły i chęci do pozytywnego zmieniania swojego otoczenia i oddanie im do dyspozycji odpowiednich narzędzi i środków.

Analiza obszaru LGD pokazuje nam też obraz społeczeństwa Obszaru LGD z jednej strony chętnie angażującego się w różne przedsięwzięcia z drugiej zagrożonego biedą, słabo przygotowanego do funkcjonowania na rynku pracy. Nieodpowiednie wykształcenie owocuje niewielkimi możliwościami na rynku pracy a co za tym idzie bezrobociem, szczególnie tym ukrytym, oraz patologiami. Działania o charakterze edukacyjnym i aktywizującym prowadzone w ramach realizacji LSR będą wpływać na zmianę postaw, promocje uczenia się przez całe życie a w końcu podniosą wartość zasobów ludzkich na lokalnym rynku pracy.

Operacje, jakie będą realizowane w ramach przedsięwzięcia to odnawianie budynków i budowli o znaczeniu kulturowym i historycznym, budowa, remont i wyposażenie świetlic, klubów wiejskich oraz innych obiektów pełniących funkcje kulturalne i społeczne. Dostarczenie Bibliotek Gminnych, i działających na terenie LGD zespołów i kół. Dostarczenie usług informatycznych, działalność transportowa, budowlana, prowadzenie doradztwa i innych działań o charakterze edukacyjnym czy aktywizującym. Organizacja imprez kulturalnych, inicjatywy społeczne, wsparcie powstawania i funkcjonowania organizacji pozarządowych. Wsparcie mikroprzedsiębiorstw i podmiotów, które mogą świadczyć usługi doradztwa zawodowego, przedsiębiorczości, instytucji i firm szkoleniowych.

3. Grupy docelowe beneficjentów:

- Organizacje pozarządowe;
- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- Osoby fizyczne uczestnicy szkoleń doradztwa itp.;
- Mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się szkoleniami, doradztwem i informowaniem;
- Mikroprzedsiębiorstwa dostarczające usługi internetowe;
- Mikroprzedsiębiorstwa dostarczające usługi budowlane;
- Kościoły i związki wyznaniowe

4. Zakres tematyczny projektów

4.1 W ramach „Odnowa i rozwój wsi” – szacunkowa liczba operacji: 3

- operacje dotyczące rewitalizacji budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych

wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci;

- odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawiania cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków;
- budowa, przebudowa, remont lub wyposażanie budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków;
- budowa, przebudowa, remont lub wyposażanie obiektów małej architektury;
- operacje związane z kształtowaniem obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne, w szczególności poprzez odnawianie lub budowę placów parkingowych, chodników lub oświetlenia ulicznego;
- zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne;
- zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;

4.2 W ramach „**Wdrażanie LSR – Małe projekty**” – szacunkowa liczba operacji: 20

1. podnoszenie świadomości społeczności lokalnej, w tym przez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR,
2. podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej na obszarze objętym LSR, w tym przez:
  - ❖ udostępnianie urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu,
  - ❖ organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych;
3. rozwijanie aktywności społeczności lokalnej, w tym przez:
  - ❖ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego,
  - ❖ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
  - ❖ kultywowanie języka regionalnego i gwary,
  - ❖ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła;
4. zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez remont lub wyposażenie świetlic wiejskich;
5. inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów;
6. wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej.

4.3 W ramach „**Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej**” – szacunkowa liczba operacji: 1

Wsparcie operacji z zakresu:

- Doradztwa i edukacji
- Usług informatycznych
- Usług budowlanych
- Usług transportowych

4.4 W ramach „**Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw**” – szacunkowa liczba operacji: 1

Wsparcie operacji z zakresu:

- Doradztwa i edukacji

- Usług informatycznych
- Usług budowlanych
- Usług transportowych

4.5 W ramach „**Aktywizacja i nabywanie umiejętności**” (projekty wyłącznie Stowarzyszenia LGD) – szacunkowa liczba operacji: 8

- Szkolenia z obsługi komputerów
- Szkolenia i doradztwo z dziedziny przedsiębiorczości i prowadzenia działalności pozarolniczej
- Szkolenie z zakresu przygotowywania wniosków na operacje przewidziane w LSR
- Szkolenia zawodowe
- Przygotowywanie analiz i innych dokumentów o charakterze społecznym

4.6 W ramach „**Wdrażanie projektów współpracy**” – szacunkowa liczba operacji: 1

Współpraca wewnątrz regionalna i międzyregionalna w zakresie sposobów zapobiegania marginalizacji społecznej, itp.

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Na ziemi trzech kultur – tradycja i nowoczesność poleskiej wsi”

	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia/ryzyko (niezależne od LGD)
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD	<p>Wskaźniki oddziaływania</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ W wyniku realizacji LSR nastąpi wzrost zainteresowania mieszkańców podnoszeniem kwalifikacji i uczeniem się przez całe życie. ▪ Spadek wydatków na pomoc społeczną. ▪ Wzrost oferty spędzania wolnego czasu ▪ Wzrost aktywności społeczności lokalnej ▪ Wzrost dochodów gmin z podatku dochodowego od osób fizycznych ▪ Spadek stopy bezrobocia na terenie LGD ▪ Podniesienie szans mieszkańców terenu LGD na rynku pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dane GUS ▪ Dane jst z terenu LGD Poleska Dolina Bugu ▪ Dane PUP we Włodawie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrzymanie korzystnej polityki UE i Polski w zakresie wspierania obszarów wiejskich. ▪ Koniunktura gospodarcza
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych 2. Poprawa stanu dziedzictwa historycznego i infrastruktury społeczno - kulturalnej. 3. Wzrost świadomości społecznej mieszkańców obszaru 4. Podniesienie, jakości edukacji na terenie LGD przyczyniające się do zwiększenia przedsiębiorczości i szans na rynku pracy 5. Włączenie mieszkańców obszaru w proces zarządzania zasobami poprzez aktywne formy promowania społeczeństwa obywatelskiego 	<p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Około 200 uczestników szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym do końca 2015r. ▪ Około 13 inicjatyw społecznych - wspartych ze środków LSR do końca 2015r ▪ Około 7 nowootwartych, wyposażonych, bądź wyremontowanych świetlic wiejskich lub innych obiektów kulturalnych lub związanych z dziedzictwem historycznym do 2015r. ▪ Około 1 nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw do 2015. ▪ Około 1 mikroprzedsiębiorstw wspartych do 2015r w ramach realizacji LSR. ▪ Około 1 nowych miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach z sektora do 2015r. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dane jst z terenu LGD Poleska Dolina Bugu ▪ Dokumentacja szkoleniowa ▪ Listy obecności ▪ Materiały filmowe zdjęcia- przechowywane w siedzibie LGD ▪ Dokumentacja kadrowa w mikroprzedsiębiorstwach. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaangażowanie organizacji pozarządowych z terenu LGD ▪ Dostępność środków finansowych zapewniających finansowanie operacji.

Działania PROW				
<p>Odnowa i rozwój wsi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • operacje dotyczące rewitalizacji budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci; • odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawiania cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków; • budowa, przebudowa, remont lub wyposażanie budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków; • budowa, przebudowa, remont lub wyposażanie obiektów małej architektury; • operacje związane z kształtowaniem obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne, w szczególności poprzez odnawianie lub budowę placów parkingowych, chodników lub oświetlenia ulicznego; • zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu lub tradycji budownictwa wiejskiego i ich adaptacji na cele publiczne; • zakupu sprzętu, materiałów i usług, 	<p>Wskaźniki produktu: minimum 3 zrealizowanych operacji</p>	<p>Dokumentacja w siedzibie LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ujęcie operacji w Planach Odnowy Miejscowości ▪ Posiadanie dokumentacji przy przedsięwzięciach infrastrukturalnych

	służących realizacji operacji;			
Małe projekty	<ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości społeczności lokalnej, w tym przez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla podmiotów z obszaru objętego LSR, • podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej na obszarze objętym LSR, w tym przez: <ul style="list-style-type: none"> ❖ udostępnianie urządzeń i sprzętu komputerowego, w tym urządzeń i sprzętu umożliwiającego dostęp do Internetu, ❖ organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; • rozwijanie aktywności społeczności lokalnej, w tym przez: <ul style="list-style-type: none"> ❖ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego, ❖ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, ❖ kultywowanie języka regionalnego i gwary, ❖ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła; • zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez remont lub wyposażenie świetlic wiejskich; • inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów; 	Wskaźniki produktu: minimum 20 zrealizowanych operacji	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaangażowanie partnerów (społecznych, gospodarczych) i samej społeczności lokalnej ▪ Możliwość znalezienia przez potencjalnych wnioskodawców źródeł finansowania wkładu własnego oraz operacji do czasu otrzymania zwrotu kosztów

	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej. 			
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Doradztwa i edukacji Usług informatycznych Usług budowlanych Usług transportowych 	Wskaźniki produktu: minimum 1 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> Zainteresowanie rolników zakładaniem działalności pozarolniczej
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Doradztwa i edukacji Usług informatycznych Usług budowlanych Usług transportowych 	Wskaźniki produktu: minimum 1 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> Zainteresowanie mikroprzedsiębiorców z terenu LGD spełnieniem warunku utrzymania rezultatów operacji przez 5 lat
Aktywizacja i nabywanie umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> Szkolenia z obsługi komputerów Szkolenia i doradztwo z dziedziny przedsiębiorczości i prowadzenia działalności pozarolniczej Szkolenie z zakresu przygotowywania wniosków na operacje przewidziane w LSR Szkolenia zawodowe Przygotowywanie analiz i innych dokumentów o charakterze społecznym 	Wskaźniki produktu: minimum 8 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> Zainteresowanie partnerów (rolników, producentów, mikroprzedsiębiorstw, jst z terenu funkcjonowania LGD, partnerów społecznych, itp.) współpracą z LGD
Wdrażanie projektów współpracy	<ul style="list-style-type: none"> Współpraca wewnątrzregionalna i międzyregionalna w zakresie sposobów zapobiegania marginalizacji społecznej, itp. 	Wskaźniki produktu: minimum 1 zrealizowana operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> Nawiązanie współpracy z partnerami zewnętrznymi (krajowymi i zagranicznymi)

Cel ogólny 1:

Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych

Cele szczegółowe:

1. Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru
2. Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru
3. Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru
5. Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego
6. Wzmocnienie pozytywnego oddziaływania Centrum Rekreacji nad Jeziorem Białym na cały obszar LGD.

NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA:

Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jeziro Białe”

2. Uzasadnienie

Jeziro Białe Włodawskie to jedno z największych i najgłębszych jezior położonych we wschodniej części Równiny Łęczyńsko Włodawskiej, w środkowej części gminy Włodawa, w dorzeczu rzeki Tarasienki. Charakterystyczne dla jeziora twarde, piaszczyste dno oraz wąska strefa brzegowa powstrzymują rozwój roślinności wodnej w jeziorze. Dzięki najwyższym na całym Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim wartościom głębokości średniej i pojemności jezioro charakteryzuje się wysoką odpornością na degradację. Jezioro Białe Włodawskie posiada od 2000 roku klasę I czystości wody. Od roku 1999 jezioro (jako 1 z 9 jezior w Polsce) włączone zostało do krajowej sieci monitoringu jezior reperowych. Jeziora reperowe odznaczają się niskim stopniem eutrofizacji wód. Są mało zasobne w związki biogenne, o niskich zawartościach chlorofilu i wysokiej przezroczystości wody.

Nad Jeziorem Białym leży wieś Okuninka. Jest to wieś letniskowa na jej terenie skupia się większa część atrakcji turystycznych oraz infrastruktury turystycznej. W sąsiedztwie Jeziora Białego (106ha) występują jeziora mniejsze: Glinki (47ha), Czarne(24ha), Święte(6ha), Rogoźne (6ha), Lipiniec (4ha). Jezioro ma łatwy dostęp do wody, twarde piaszczyste dno. Żyje w nim wiele gatunków ryb, m.in. szczupak, sielawa, sandacz, węgorz. Nad jeziorem można spotkać kaczki krzyżówki, perkozy, czaple siwe, łabędzie, błotniki stawowe. Od strony południowej jezioro otoczone jest lasem należącym do Sobiborskiego Parku Krajobrazowego. Wokół jeziora w odległości 100-150 m od jego brzegów biegnie lokalna droga i zlokalizowane są liczne ośrodki wypoczynkowe. W sezonie letnim czynne są restauracje, kawiarnie, wypożyczalnie sprzętu sportowego i pływackiego, kino letnie, boiska do gier i zabaw, camping, pola namiotowe, zakłady gastronomiczne. W sezonie letnim między Włodawą a Okuninką kursuje komunikacja miejska. W sezonie nad jeziorem odbywa się szereg imprez i wydarzeń na czele z dwoma cyklicznymi: „Krokodylowy Weekend z Radiem Lublin” oraz „Jarmarkiem Holeńskim”

Przedsięwzięcie „Centrum Rekreacji i Wypoczynku Jezioro Białe” koncentruje się na optymalnym zagospodarowaniu zasobów, jakie istnieją w okolicy jeziora Białego w kierunku rozwoju turystyki. Lokalna Strategia Rozwoju zakłada, iż promowanie Jeziora Białego, jako centrum rekreacji i wypoczynku będzie jednym z kluczowych czynników rozwoju turystyki na całym obszarze LGD.

Główne problemy, jakie stoją na przeszkodzie do osiągnięcia zakładanych rezultatów to krótki sezon turystyczny, który powoduje niską opłacalność usług i stosunkowo wysokie ceny. Krótki sezon i niska opłacalność ograniczają przeprowadzanie nowych inwestycji oraz działania podnoszące standard świadczonych usług. Kolejnymi problemami są niedostateczna aktywność mieszkańców obszaru (właścicielami większości obiektów turystycznych są osoby z poza terenu LGD), zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska, problemy z zapewnieniem bezpieczeństwa turystów.

Realizacja przedsięwzięcia ma na celu poprawę w zakresie wszystkich zidentyfikowanych problemów. Operacje o charakterze inwestycyjnym realizowane przez samorząd gminy i mikroprzedsiębiorców oraz gospodarstwa agroturystyczne, dzięki dofinansowaniu zniwelują w dużym stopniu bariery kapitałowe, wpłyną na podniesienie standardu usług oraz poprzez

poprawę stanu infrastruktury przedłużenie sezonu turystycznego. Realizacja operacji o charakterze imprez rekreacyjnych wzmocni ofertę turystyczną i korzystnie wpłynie na promocję.

Wszystkie operacje przewidziane do realizacji w ramach działania powinny być realizowane w bezpośrednim otoczeniu jeziora Białego, lub przyczyniać się do zwiększenia oddziaływania centrum rekreacyjnego nad jeziorem na cały obszar LGD. Wykorzystanie faktu, iż na terenie jeziora Białego istotną rolę odgrywa turystyka pobytowa jest szansą dla innych terenów LGD na uzupełnienie oferty spędzania wolnego czasu przez turystów mieszkających nad jeziorem.

3. Grupy docelowe beneficjentów:

- Rolnicy – posiadacze gospodarstw agroturystycznych;
- Podmioty zajmujące się usługami turystycznymi;
- Jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe wspierające rozwój turystyki;
- Mikroprzedsiębiorstwa zajmujące się branżowymi szkoleniami, doradztwem i informowaniem;
- Mikroprzedsiębiorcy zajmujący się obsługą turystów;
- Mikroprzedsiębiorcy z branży budowlanej;
- Osoby fizyczne realizujące operacje z zakresu turystyki;
- Osoby fizyczne zamierzające zarejestrować mikroprzedsiębiorstwo;
- Osoby fizyczne zamierzające stworzyć gospodarstwo agroturystyczne;

4. Zakres tematyczny projektów możliwych do realizacji:

4.1 W ramach „Odnowa i rozwój wsi” – szacunkowa liczba operacji: 1

Wsparciem zostaną objęte operacje z zakresu:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków;
- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów małej architektury;
- budowy, przebudowy lub remontu przeznaczonych do użytku publicznego ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji oraz obiektów sportowych, z wyłączeniem sal sportowych, przeznaczonych wyłącznie dla szkół lub przedszkoli;
- operacje dotyczące urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowy, przebudowy lub remontu infrastruktury turystycznej;
- operacje związane z zagospodarowaniem zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości;
- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn;
- zakupu materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich — koniecznego do realizacji operacji;
- zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji powyższych operacji;

4.2 W ramach „Wdrażanie LSR – Małe projekty” – szacunkowa liczba operacji: 5

- podnoszenie świadomości społeczności lokalnej poprzez:
  - ❖ organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych;
  - ❖ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego,
  - ❖ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
  - ❖ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła;
- rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze objętym LSR, w tym przez:
  - ❖ utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych,

<p>przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR,</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych; • zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000; • inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów;
<p>4.3 W ramach „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – szacunkowa liczba operacji: 2</p>
<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji gospodarstw agroturystycznych • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego
<p>4.4 W ramach „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – szacunkowa liczba operacji: 2</p>
<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego
<p>4.5 W ramach „Aktywizacja i nabywanie umiejętności” (projekty wyłącznie Stowarzyszenia LGD) – szacunkowa liczba operacji: 8</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Program promocji • Szkolenia specjalistyczne • Opracowywanie analiz projektów i innych dokumentów związanych z rozwojem sektora turystycznego • Tworzenie „mapy” atrakcji turystycznych • Wydawanie folderów i innych wydawnictw promujących obszar LGD
<p>4.6 W ramach „Wdrażanie projektów współpracy” – szacunkowa liczba operacji: 1</p>
<p>Projekty o charakterze promującym obszar LGD w regionie i poza nim, realizowane z partnerami krajowymi bądź zagranicznymi.</p>

Matryca logiczna dla przedsięwzięcia „Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jezioro Białe”

	Opis	Wskaźniki realizacji przedsięwzięcia	Źródła weryfikacji	Założenia/ryzyko (niezależne od LGD)
Cel ogólny realizowany przez przedsięwzięcie	Cel ogólny 1: Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych	Wskaźniki oddziaływania: <ul style="list-style-type: none"> W wyniku realizacji LSR nastąpi wzrost dochodów z działalności turystycznej i około turystycznej podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych. W wyniku realizacji LSR nastąpi wzrost rozpoznawalności marki Jeziora Białego Włodawskiego jako centrum rekreacji na Lubelszczyźnie 	<ul style="list-style-type: none"> Dane GUS Dane jst z terenu LGD Dane PUP we Włodawie 	<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie korzystnej polityki UE i Polski w zakresie wsparcia i rozwoju terenów wiejskich.
Cele szczegółowe realizowane przez przedsięwzięcie	<ol style="list-style-type: none"> Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego Wzmocnienie pozytywnego oddziaływania Centrum Rekreacji nad Jeziorem Białym na cały obszar LGD 	Wskaźniki rezultatu: <ul style="list-style-type: none"> Około 5000 osób uczestniczących w wydarzeniach o charakterze sportowym i rekreacyjnym do 2015r. Około 10 nowopowstałych miejsc noclegowych w gospodarstwach agroturystycznych. Około 2 mikroprzedsiębiorstw wspartych do 2015r. w ramach realizacji LSR. Około 2 nowych miejsc pracy w mikroprzedsiębiorstwach z sektora około turystycznego do 2015r. Około 6 przedsięwzięć podnoszących atrakcyjność turystyczną centrum rekreacji nad jeziorem Białym zostanie zrealizowanych do 2015r. 	<ul style="list-style-type: none"> Dane jst z terenu LGD Poleska Dolina Bugu Dokumentacja szkoleniowa Listy obecności Materiały filmowe zdjęcia-przechowywane w siedzibie LGD Dokumentacja kadrowa w mikroprzedsiębiorstwach. 	<ul style="list-style-type: none"> Gotowość mieszkańców wsi do zakładania działalności pozarolniczej. Odpowiednia promocja szkoleń dotarcie z ofertą bezpośrednio do odbiorców Zaangażowanie organizacji pozarządowych z terenu LGD Dostępność środków finansowych zapewniających finansowanie operacji.
Działania PROW				
Odnowa i rozwój wsi	Wsparcie operacji z zakresu: <ul style="list-style-type: none"> budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno - kulturalne, w tym świetlic i domów kultury, z wyłączeniem szkół, przedszkoli i żłobków; budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów małej architektury; budowy, przebudowy lub remontu 	Wskaźniki produktu: minimum 1 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> Ujęcie przedsięwzięć w Planach Odnowy Miejscowości Posiadanie dokumentacji przy przedsięwzięciach infrastrukturalnych

	<p>przeznaczonych do użytku publicznego ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, placów zabaw, miejsc rekreacji oraz obiektów sportowych, z wyłączeniem sal sportowych, przeznaczonych wyłącznie dla szkół lub przedszkoli;</p> <ul style="list-style-type: none"> • operacje dotyczące urządzania i porządkowania terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku; • budowy, przebudowy lub remontu infrastruktury turystycznej; • operacje związane z zagospodarowaniem zbiorników i cieków wodnych w celu wykorzystania ich do rekreacji lub w celu poprawy estetyki miejscowości; • budowy, przebudowy, remontu lub wyposażania obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów i usług, w tym pawilonów, punktów wystawowych, sal ekspozycyjnych lub witryn; • zakupu materiału siewnego lub nasadzeniowego roślin wieloletnich — koniecznego do realizacji operacji; • zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji powyższych operacji; 			
Małe projekty	<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie świadomości społeczności lokalnej poprzez: <ul style="list-style-type: none"> ❖ organizację imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych; ❖ promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego, ❖ kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, ❖ kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła; • rozwijanie turystyki lub rekreacji na 	<p>Wskaźniki produktu: minimum 5 zrealizowanych operacji</p>	<p>Dokumentacja w siedzibie LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaangażowanie partnerów (społecznych, gospodarczych) i samej społeczności lokalnej ▪ Możliwość znalezienia przez potencjalnych wnioskodawców źródeł finansowania wkładu własnego oraz operacji do czasu otrzymania zwrotu kosztów

	<p>obszarze objętym LSR, w tym przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron internetowych, przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych dotyczących obszaru objętego LSR, ❖ budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego lub zjazdowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych; • zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów Natura 2000; • inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym, albo podnoszenie jakości takich produktów; 			
<p>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</p>	<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji gospodarstw agroturystycznych; • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego; 	<p>Wskaźniki produktu: minimum 2 zrealizowane operacje</p>	<p>Dokumentacja w siedzibie LGD</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresowanie rolników zakładaniem działalności pozarolniczej w tym agroturystycznej.

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	<p>Wsparcie operacji z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zakładania i modernizacji działalności gospodarczej w zakresie usług turystycznych, gastronomicznych, handlowych, transportu, budowlanych, usług dla gospodarstw agroturystycznych, usług dla podmiotów z sektora około turystycznego, 	Wskaźniki produktu: minimum 2 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresowanie mikroprzedsiębiorców z terenu LGD spełnieniem warunku utrzymania rezultatów operacji przez 5 lat
Aktywizacja i nabywanie umiejętności	<ul style="list-style-type: none"> • Program promocji • Szkolenia specjalistyczne • Opracowywanie analiz projektów i innych dokumentów związanych z rozwojem sektora turystycznego • Tworzenie „mapy” atrakcji turystycznych • Wydawanie folderów i innych wydawnictw promujących obszar LGD 	Wskaźniki produktu: minimum 8 zrealizowane operacje	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zainteresowanie partnerów (rolników, producentów, mikroprzedsiębiorstw, jst z terenu funkcjonowania LGD, partnerów społecznych, itp.) współpracą z LGD
Wdrażanie projektów współpracy	<ul style="list-style-type: none"> • Projekty o charakterze promującym obszar LGD Poleska Dolina Bugu w regionie i poza nim, realizowane z partnerami krajowymi bądź zagranicznymi 	Wskaźniki produktu: minimum 1 zrealizowana operacja	Dokumentacja w siedzibie LGD	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nawiązanie współpracy z partnerami zewnętrznymi (krajowymi i zagranicznymi)

V. Określenie misji LGD

Wizja jest określeniem pożądanego stanu docelowego obszaru objętego LSR, do którego LGD będzie dążyć.

„Wizją obszaru, na którym działa LGD jest osiągnięcie w ciągu najbliższych lat statusu ośrodka turystycznego o znaczeniu krajowym poprzez wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym obszarów NATURA 2000”

Misja określa rolę LGD w osiąganiu stanu docelowego. Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” przyjęła następującą misję:

„LGD jest narzędziem rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru, na którym działa”

VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR

Obszar LGD Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” jest pod wieloma względami specyficzny. Analiza statystyczna, analiza SWOT oraz konsultacje społeczne pozwoliły na wyodrębnienie głównych cech wyróżniających obszar.

Są to:

1. Bogate zasoby przyrodnicze, w szczególności zasoby wodne, obszary chronione.
2. Centrum rekreacji nad Jeziorem Białym
3. Bogate zasoby związane z dziedzictwem historycznym i kulturowym powstałe w wyniku przenikania się kultur.

Cele strategiczne Lokalnej Strategii Rozwoju mają na celu wykorzystanie specyficznych zasobów do rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru.

Pierwszym celem ogólnym jest „Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych” Analiza specyfiki obszaru wykazuje olbrzymie zasoby, które mogą być zagospodarowane turystycznie. Są to przede wszystkim zasoby przyrodnicze i naturalne takie jak jeziora, rzeka Bug, liczne tereny chronione. Poszczególne cele szczegółowe precyzują sposób realizacji celu ogólnego.

Cele szczegółowe:

1. „Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru” – na terenie LGD prowadzona jest już działalność turystyczna z wykorzystaniem wspomnianych w specyfice zasobów, ale należy zintensyfikować działania i poszerzyć. Tworzenie nowych produktów turystycznych należy oprzeć na zasobach przyrodniczych i kulturowych.
2. „Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru”- aby zrealizować cel główny i w pełni pokazać specyficzne cechy obszaru należy zinwentaryzować posiadane zasoby, stworzyć produkty turystyczne oraz podjąć ich kompleksową i skoordynowaną promocję.
3. „Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru”- naturalne i kulturowe zasoby, które mogą być wykorzystane turystycznie rozkładają się w miarę równomiernie na terenie całego LGD. Nie wszędzie jednak są wystarczająco zagospodarowywane i promowane. Realizacja celu przyczyni się do podniesienia oferty turystycznej na całym obszarze LGD.
4. „Wykorzystanie potencjału obszarów chronionych w tym Natura 2000”- jednym ze specyficznych cech terenu jest występowanie dużej ilości obszarów chronionych w tym obszarów Natura 2000. Do tej pory duże obszary chronione były raczej przeszkodą poprzez utrudnienia w realizacji inwestycji. Realizacja celu przyczyni się do lepszego wykorzystania tych zasobów zgodnie z ich unikalnym charakterem.
5. „Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego”- realizacja celu ściśle wynika ze specyficznych cech obszaru. Działania, jakie można podjąć w celu jego realizacji opierają się na zasobach naturalnych i kulturowych. Wydłużenie sezonu poza okres wakacyjny jest możliwe, gdy skierujemy ofertę turystyczną do wędkarzy, miłośników zbierania grzybów a także do szkół i zorganizowanych grup odwiedzających teren w miesiącach wiosennych, aby poznać jego bogate zasoby przyrodnicze i kulturowe. Istotne będzie nawiązanie współpracy z terenami przygranicznymi Ukrainy i Białorusi.
6. „Wzmocnienie pozytywnego oddziaływania Centrum Rekreacji nad Jeziorem Białym na cały obszar LGD”- Centrum rekreacji jest unikalnym w skali Lubelszczyzny ośrodkiem wypoczynku i rekreacji. Przyspieszenie rozwoju turystyki na obszarze LGD wymaga wzmocnienia pozytywnego oddziaływania centrum rekreacji nad jeziorem Białym na cały

teren LGD. Wykorzystanie faktu, iż na terenie jeziora Białego istotną rolę odgrywa turystyka pobytowa jest szansą dla innych terenów LGD na uzupełnienie i wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu przez turystów spędzających urlop nad jeziorem.

7. „Wsparcie przedsięwzięć o charakterze gospodarczym przyjaznych dla środowiska naturalnego”- Specyficzne cechy obszaru mogą ulec degradacji, jeśli nie będzie odpowiedniej ochrony zasobów przyrodniczych. Lokalna Strategia Rozwoju będzie wspierać przedsięwzięcia, które mają pozytywny wpływ na zachowanie specyfiki obszaru.

Drugim celem ogólnym jest „Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD”. Nawiązuje on do specyficznych walorów obszaru takich jak tradycja wielokulturowości, przygraniczny charakter, duże zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego, ale także występujących na tym terenie problemów. Najwyższe bezrobocie na terenie Lubelszczyzny, niska gęstość zaludnienia, niski poziom wykształcenia. Realizacja celu przyczyni się do eliminacji wskazanych w specyfice problemów, a wzrost świadomości społecznej będzie budowany w oparciu o tradycje i dziedzictwo kulturowe i historyczne.

Cele szczegółowe:

1. „Poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych”- realizacja LSR daje możliwość sfinansowania wielu operacji przyczyniających się do podkreślenia specyficznego charakteru obszaru, przez co nastąpi poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych.
2. „Poprawa stanu dziedzictwa historycznego i infrastruktury społeczno – kulturalnej”- aby w pełni wykorzystać tradycje należy odnowić obiekty dziedzictwa historycznego, nadać im nowe funkcje kulturalne czy turystyczne. Aby niwelować charakterystyczne dla obszaru problemy należy też wesprzeć restrukturyzację obiektów infrastruktury społeczno - kulturalnej.
3. „Wzrost świadomości społecznej mieszkańców obszaru”- zakładany wzrost świadomości zostanie osiągnięty poprzez działania zmierzające do przybliżenia społeczności lokalnej tradycji, dziedzictwa trzech kultur, dziedzictwa historycznego.
4. „Podniesienie, jakości edukacji na terenie LGD przyczyniające się do zwiększenia przedsiębiorczości i szans na rynku pracy”- wykazane w specyfice problemy dotyczące społeczność lokalną to wysokie bezrobocie, niski poziom przedsiębiorczości, oraz niski poziom wykształcenia. Realizacja tego celu powinna przyczynić się bezpośrednio do zniwelowania niekorzystnych czynników.
5. „Włączenie mieszkańców obszaru w proces zarządzania zasobami poprzez aktywne formy promowania społeczeństwa obywatelskiego”- poprawa aktywności społeczeństwa terenu realizacji LSR i zaangażowanie ich we wszechstronny rozwój terenu zniweluje zidentyfikowane problemy społeczne.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla przedsięwzięć planowanych w ramach LSR

Zintegrowane podejście w przedsięwzięciach planowanych do realizacji w LSR dotyczy trzech obszarów.

1. Związków między podmiotami z różnych sektorów uczestniczących w realizacji różnych przedsięwzięć w ramach LSR.

Przedsięwzięcie „Na wodach doliny Bugu – rozwój zrównoważonej turystyki” zakłada uczestnictwo trzech sektorów publicznego, społecznego, i gospodarczego. Przedsięwzięcie będzie polegało między innymi na rozbudowie infrastruktury turystycznej i około turystycznej gdzie działania inwestycyjne będą prowadzone przez sektor publiczny w ramach działania PROW „Odnowa i rozwój wsi” oraz sektor gospodarczy, czyli przedsiębiorcy i gospodarstwa agroturystyczne w ramach działań PROW „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Następnie w ramach „małych projektów” organizacje z sektora społecznego będą organizować działania promocyjne i imprezy rekreacyjne w oparciu o rozbudowaną infrastrukturę.

Podobnie w przedsięwzięciu „Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jezioro Białe” turystyczną wizytówką obszaru LGD” wszystkie trzy sektory będą uczestniczyć w realizacji przedsięwzięcia szczególnie sektor gospodarczy poprzez tworzenie gospodarstw agroturystycznych i nowych miejsc noclegowych, organizacje społeczne oraz samorząd gminy, które będą realizować operacje z zakresu „małych projektów”

W przedsięwzięciu drugim „Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi” tematem wielu operacji będą inwestycje w infrastrukturę kultury. Największymi inwestorem będą samorządy, natomiast wykonawcami będą firmy budowlane z terenu LGD ich potencjał zostanie wzmocniony dotacjami z odpowiednich działań PROW realizowanymi w ramach LSR, po wybudowaniu obiektów osoby fizyczne, organizacje pozarządowe i inne podmioty będą mogły organizować różnego rodzaju operacje przyczyniające się do realizacji poszczególnych celów. Wszystkie trzy przedsięwzięcia zaplanowane w LSR mają zintegrowany charakter i wszystkie angażować będą podmioty sektora publicznego, gospodarczego i społecznego.

2. Związków pomiędzy różnymi sektorami gospodarki zaangażowanymi w realizację wspólnego przedsięwzięcia w LSR.

Przewidziane do realizacji w LSR przedsięwzięcia pierwsze i trzecie dotyczą rozwoju turystyki na obszarze LGD. W ramach działań realizowanych w ramach przedsięwzięcia o wsparcie będą mogły się ubiegać podmioty z sektora turystyki, agroturystyki, handlu, transportu, wytwarzania produktów z biomasy, oraz podmioty zajmujące się wytwarzaniem ekologicznej żywności.

W przedsięwzięciu 2 „Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi” o wsparcie będą mogły ubiegać się firmy z sektora edukacji i doradztwa, usług informatycznych, budowlany, transportu.

3. Wykorzystania różnych zasobów lokalnych

Trzecim przejawem podejścia zintegrowanego jest wykorzystywanie w ramach poszczególnych przedsięwzięć różnego typu zasobów. Najlepiej pokazuje to przedsięwzięcie „Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki”, które w celu stworzenia

wspólnej dla obszaru oferty turystycznej zakłada oszacowanie, inwentaryzację i wykorzystanie zasobów przyrodniczych takich jak: lasy, rezerваты przyrody, wody itp. Jak również dziedzictwo historyczne i kulturalne w postaci zabytków, historii i innych.

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla przedsięwzięć planowanych ramach LSR

Ważną cechą strategii jest jej innowacyjne podejście, które ma za zadanie wypracowanie przez lokalnych liderów nowych sposobów rozwoju obszaru LSR i rozwiązania istniejących problemów.

O innowacyjnym podejściu możemy mówić, gdy stosujemy rozwiązania, które wcześniej nie były stosowane na terenie LGD. W przypadku LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” możemy mówić o kilku aspektach innowacyjności.

Pierwszym jest sam sposób planowania rozwoju obszaru, jakim jest 7 gmin wiejskich z powiatu włodawskiego i chełmskiego. Pierwszy raz mieszkańcy poszczególnych gmin i miejscowości mają tak duży i realny wpływ na rozwój obszaru.

Do tej pory nie podjęto próby zinwentaryzowania zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych w celu stworzenia jednolitej oferty turystycznej. W wyniku realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju zostanie utworzona spójna strategia wykorzystania turystycznego lokalnych zasobów stanowiących o specyfice obszaru np. jezior czy tradycji wielokulturowości. Dotąd nie istniała żadna spójna strategia rozwoju obszaru pod kątem turystyki. Każda gmina realizowała swoje zadania w tym zakresie, co powodowało, że promocja i oddziaływanie tych operacji było niewielkie. Występowała swoista konkurencja o turystów. Istotną innowacją będzie dodanie nowej funkcji centrum rekreacji nad jeziorem Białym, czyli swoistej „lokomotywy” rozwoju turystycznego całego terenu LGD.

Niezwykle ważnym elementem innowacyjnym w niniejszej strategii są elementy, które do tej pory nie były stosowane na tym terenie. Są to w szczególności działania przyczyniające się do wzrostu kapitału społecznego, powszechnie niedocenianego i rzadko obecnego we wcześniejszych programach realizowanych na obszarach wiejskich. Rozwój kapitału ludzkiego przejawia się w takich działaniach jak organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych, udostępnienie specjalistycznych usług doradczych i szkoleniowych dla podmiotów z sektora gospodarczego, doposażenia bibliotek i świetlic, wsparcie przedsiębiorstw przyczyniających się do wzrostu społeczeństwa informacyjnego. Działania te przewidziane są w każdym z trzech przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR.

Innowacja w niniejszej strategii nie dotyczy tylko planowanych przedsięwzięć. Przejawia się ona we wszystkich elementach strategii, cechuje zarówno proces opracowywania jak i wdrażania strategii. Dotyczy to rozpowszechniania informacji o LGD i strategii w taki sposób, aby zachęcić mieszkańców obszaru oraz podmioty funkcjonujące na tym terenie do wspólnego działania. Szereg spotkań i konsultacji z mieszkańcami stworzyły możliwość aktywizacji lokalnej społeczności i jej dalsze pozytywne przejawy w przyszłości.

Innowacje opracowywane dla obszaru LSR uwzględniają charakterystyczne cechy tego obszaru. Na uwagę zasługuje fakt, iż wypracowane innowacyjne rozwiązania z terenu LSR takie jak opracowanie opartej na lokalnych zasobach strategii turystyki dla całego obszaru, czy realizację operacji mających na celu wzrost kapitału społecznego można przenieść na inne obszary, zarówno pod względem geograficznym jak i społecznym.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR, procedury wyboru operacji przez LGD, procedury odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, kryteriów, na podstawie których jest oceniana zgodność operacji z LSR, oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” poprzez Radę LGD, czyli organ decyzyjny wybiera projekty do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju.

Biuro LGD pomaga wnioskodawcom w przygotowaniu merytorycznym i formalnym wniosków jednak za odpowiednie przygotowanie wniosku odpowiedzialny jest Wnioskodawca. Biuro LGD konsultuje z Wnioskodawcą poprawność formalną wniosku pod kątem następujących kryteriów:

Tabela nr 18. Kryteria poprawności formalnej wniosku

1.	Terminowość złożenia wniosku.	Wniosek złożony w terminie zgodnym z ogłoszeniem o konkursie
2.	Wniosek sporządzono na obowiązującym formularzu.	Wniosek został złożony na obowiązującym formularzu
3.	Wniosek został wypełniony w języku polskim.	Biuro LGD sprawdza, czy wniosek został napisany w języku polskim.
4.	Identyfikacja wnioskodawcy	Biuro LGD sprawdza czy we wniosku podano dane pozwalające na identyfikację wnioskodawcy – nazwa, adres.
5.	Zgodność okresu realizacji z okresem programowym.	Biuro LGD sprawdza, czy proponowana operacja mieści się w okresie programowym PROW 2007-2015, tzn. czy jej zakończenie i złożenie wniosku o płatność ostateczną nastąpi w terminie 2 lat od zawarcia umowy, lecz nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r.
6.	Kompletność wniosku.	Biuro LGD sprawdza kompletność wniosku: <ul style="list-style-type: none"> – Wymagana liczba egzemplarzy wniosku, – Wniosek zawiera wszystkie strony, – Wszystkie wymagane pola we wniosku zostały uzupełnione, – Wniosek jest podpisany przez osobę upoważnioną.
7.	Wniosek posiada komplet załączników.	Biuro LGD sprawdza kompletność załączników.
8.	Zgodność z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.	Biuro LGD sprawdza zgodność z PROW 2007-2013 oraz odpowiednimi Rozporządzeniami. Aby kryterium było spełnione wszystkie poniżej określone elementy muszą zostać spełnione: <ul style="list-style-type: none"> – Typ beneficjenta - beneficjent jest uprawniony do ubiegania się o przyznanie dofinansowania, – Zakres operacji zgodny z zakresem przewidzianym w odpowiednim Rozporządzeniu, – Zachowanie pułapu maksymalnego poziomu dofinansowania, – Zachowanie warunku maksymalnej wartości operacji.

9.	Wnioskodawca spełnia warunki lokalizacji	Biuro LGD sprawdza zgodność miejsca zamieszkania lub siedziby wnioskodawcy z obszarem objętym Lokalną Strategią Rozwoju LGD „Poleska Dolina Bugu”.
10.	Zgodność finansowania	Biuro LGD sprawdza czy operacja nie będzie finansowana z udziałem innych środków publicznych z wyłączeniem przypadku współfinansowania z Funduszu Kościelnego lub ze środków własnych jst.

Źródło: Opracowanie własne CSE

I. Ocena zgodności operacji z LSR i wyboru operacji oraz procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego i procedura zmiany kryteriów zgodności z LSR i lokalnych kryteriów wyboru.

Ocena zgodności operacji z LSR i wyboru operacji

Składanie wniosków

1. Samorząd województwa na wniosek Lokalnej Grupy Działania podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej, na tablicy ogłoszeń oraz w prasie o zasięgu obejmującym obszar realizacji LSR informację o możliwości składania za pośrednictwem LGD wniosków o przyznanie pomocy w ramach realizacji LSR. **Wniosek Zarządu Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” zostaje przekazany do Instytucji Wdrażającej na co najmniej 10 dni przed terminem wpływu wniosku do Instytucji Wdrażającej a terminem podania do publicznej wiadomości informacji o terminie składania za pośrednictwem LGD wniosków o przyznanie pomocy. Okres od momentu wystąpienia Zarządu Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” z wnioskiem o podanie do publicznej wiadomości informacji o naborze a terminem naboru wynosić będzie co najmniej 24 dni.** Informacja zawiera w szczególności:
  1. 1) wskazanie terminu składania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach realizacji LSR:
    - a. nie krótszego niż 14 dni i nie dłuższego niż 30 dni,
    - b. rozpoczynającego bieg nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia podania do publicznej wiadomości tej informacji;
  - 2) wskazanie miejsca składania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach realizacji LSR;
  - 3) wzór formularza wniosku o przyznanie pomocy na realizację operacji w ramach realizacji LSR
  - 4) kryteria wyboru operacji przez LGD, określone w LSR;
  - 5) wykaz dokumentów niezbędnych do wyboru operacji przez LGD;
  - 6) limit dostępnych środków.
2. Podobna informacja zostanie zamieszczona na stronie www Lokalnej Grupy Działania oraz w jej siedzibie.

3. Wniosek o przyznanie pomocy składa się osobiście bezpośrednio w siedzibie LGD,
4. Termin złożenia wniosku uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem wniosek: złożono osobiście bezpośrednio w siedzibie LGD,
5. Z chwilą złożenia wniosku o przyznanie pomocy LGD wydaje potwierdzenie jego złożenia, zawierające datę i godzinę wpływu wniosku, opatrzone pieczęcią LGD oraz podpisane przez osobę przyjmującą ten wniosek
6. LGD dokonuje oceny operacji na podstawie lokalnych kryteriów wyboru operacji określonych w LSR, w terminie 16 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy.
7. LGD sporządza listę ocenionych operacji ustalając ich kolejność według liczby uzyskanych punktów w ramach oceny spełniania lokalnych kryteriów wyboru. Wszystkie ocenione operacje (również niezgodne) umieszcza się na liście ocenionych operacji według ilości uzyskanych punktów (niezgodne – 0 pkt.)

Ocena zgodności operacji z LSR i wyboru operacji

1. Przedmiotem oceny Rady są wnioski o wybór operacji przekazane przez biuro LGD.
2. Każdy wniosek oceniany jest przez 2 osoby losowo wybrane przez Przewodniczącego lub jego Zastępcę, spośród członków Rady.
3. Ocena wniosków odbywa się zgodnie z kryteriami zawartymi w Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Pierwszy etap oceny wniosku dotyczy uznania operacji za zgodną bądź niezgodną z LSR.
5. Przy ocenie zgodności operacji z LSR nie przyznaje się punktów, lecz stwierdza zgodność operacji z celami ogólnymi, szczegółowymi i przewidywanymi przedsięwzięciami określonymi w LSR. W tym celu Członkowie Rady wypełniają Kartę oceny zgodności operacji z LSR, stanowiącą załącznik do Regulaminu Rady.
  - a) operację uznaje się za zgodną z LSR (ocena pozytywna), jeśli jednocześnie spełnia trzy warunki:
    - jest zgodna z minimum jednym celem ogólnym LSR,
    - jest zgodna z minimum jednym celem szczegółowym LSR,
    - jest zgodna z minimum jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR.
6. Drugi etap oceny wniosku dotyczy oceny operacji według lokalnych kryteriów LSR.
7. Przy ocenie według lokalnych kryteriów wyboru za każde spełnione kryterium przyznawane są punkty w przedziale od 0 do maksymalnej liczby punktów przewidzianych dla danego kryterium. Członkowie Rady uprawnieni do głosowania wypełniają Kartę oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru, stanowiącą załącznik do Regulaminu Rady i sumują przyznane za poszczególne kryteria punkty.

8. Dokonanie oceny na Karcie oceny zgodności operacji z LSR i Karcie oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru, członek potwierdza własnoręcznym podpisem.

9. Karty muszą być wypełniane piórem, długopisem lub cienkopisem.

10. Znaki „X” lub „V” winny być postawione w polu przeznaczonego na to kwadratu.

11. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełnienia karty oceny zgodności operacji z LSR lub karty oceny operacji według lokalnych kryteriów wyboru, Sekretarz Rady wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnienia braków. W trakcie wyjaśnień członek Rady może na oddanej przez siebie karcie dokonać wpisów w pozycjach pustych, oraz dokonać czytelnej korekty w pozycjach wypełnionych podczas głosowania, stawiając przy tych poprawkach swój podpis.

12. Wnioski, które zostały uznane za niezgodne z LSR przynajmniej przez jednego oceniającego nie przechodzą do drugiego etapu oceny.

13. Rada LGD podejmuje oddzielną uchwałę w sprawie wyboru dla każdego wniosku o przyznanie pomocy w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów.

14. Rada LGD przyjmuje listę ocenionych operacji w formie uchwały w głosowaniu jawnym.

15. Przyjęcie listy ocenionych operacji zapada zwykłą większością głosów przy obecności, co najmniej połowy członków Rady.

16. LGD informuje na piśmie wnioskodawcę o:

- a) zgodności albo niezgodności operacji z LSR, wskazując przyczyny niezgodności,
- b) liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny operacji pod względem spełniania kryteriów określonych w LSR szczegółowym opisem oceny,
- c) miejscu na liście ocenionych operacji z informacją iż kolejność na liście może ulec zmianie w wyniku przeprowadzenia procedury odwoławczej,
- d) możliwości odwołania się,
- e) w przypadku operacji innych niż małe projekty wnioskodawcom, których operacje nie zostały wybrane – również informację o możliwości złożenia wniosku o przyznanie pomocy bezpośrednio do podmiotu wdrażającego.

II. Procedura odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji

1. Biuro LGD w ciągu 3 dni roboczych od dnia zatwierdzenia przez Radę listy ocenionych operacji wysyła listem poleconym z potwierdzeniem odbioru, do Wnioskodawców pisma informujące o wyniku oceny lecz nie później niż 21 dni od zakończenia terminu naboru wniosków.
2. Wnioskodawca może wnieść odwołanie na piśmie do 5 dni kalendarzowych od dnia w którym odebrał pismo.
3. Wnioskodawca wnosi odwołanie na piśmie i jest zobowiązany do zawarcia w nim

wyczerpujących zarzutów odnośnie przeprowadzonej oceny wniosku o dofinansowanie operacji ze wskazaniem w jakim zakresie ocena zgodności z LSR lub z kryteriami wyboru LSR została przeprowadzona w sposób nieprawidłowy.

4. O dacie złożenia odwołania decyduje data doręczenia go do Biura LGD.
5. Następnego dnia po zakończeniu przyjmowania odwołań zbiera się Rada LGD w celu rozpatrzenia odwołań.
6. Każde odwołanie, które zostało prawidłowo sformułowane i spełnia kryteria formalne wymaga ponownego sprawdzenia wniosku.
7. Po przeprowadzeniu procedury odwoławczej (jeżeli zajdzie taka potrzeba) Rada sporządza listy operacji wybranych i operacji niewybranych oraz podejmuje stosowne uchwały do list.
8. Procedura wyboru operacji wraz z procedurą odwoławczą nie może trwać dłużej niż 45 dni od dnia zakończenia naboru wniosków.
9. LGD informuje na piśmie wnioskodawcę o:
  - 1) wybraniu albo niewybraniu operacji, wskazując przyczyny niewybrania,
  - 2) liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny operacji pod względem spełniania kryteriów wyboru operacji lub miejscu na liście wybranych operacji w terminie do 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji, z tym że w roku, w którym po raz ostatni zostanie podana do publicznej wiadomości informacja o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy na realizację operacji informując wnioskodawca o wybraniu operacji, wskazuje się również, czy projekt ten mieści się w ramach limitu dostępnych środków.
10. Biuro LGD w terminie nie dłuższym niż 45 dni od zakończenia naboru wniosków przekazuje do właściwego organu samorządu województwa następujące dokumenty:
  - a) listę operacji wybranych do dofinansowania w ramach LSR wraz z uchwałą;
  - b) wnioski o przyznanie pomocy, które zostały wybrane wraz z uchwałami w sprawie wyboru;
  - c) wnioski o przyznanie pomocy, które wpłynęły po terminie;
  - d) wnioski o przyznanie pomocy, w których nie wskazano adresu wnioskodawcy i nie ma możliwości ustalenia tego adresu wraz z ich wykazem;
  - e) wnioski o przyznanie pomocy, które nie zostały wybrane do finansowania w ramach LSR wraz z uchwałami w sprawie wyboru;
  - f) lista wniosków o przyznanie pomocy niewybranych do dofinansowania w ramach LSR wraz z uchwałą;

g) protokołu z posiedzenia Rady.

III. Procedura zmiany kryteriów zgodności operacji z LSR i lokalnych kryteriów wyboru operacji.

1. O ewentualną zmianę kryteriów zgodności operacji z LSR lub lokalnych kryteriów wyboru operacji w LSR wnioskuje do Walnego Zebrania Członków Rada Lokalnej Grupy Działania.
2. Rada uzasadnia wniosek zmianą sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru i/lub stopniem realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach poszczególnych obszarów tematycznych (celów ogólnych, celów szczegółowych).
3. Walne Zebranie Członków zatwierdza nowe lokalne kryteria wyboru w drodze uchwały wskazując datę ich obowiązywania.
4. Nowe lokalne kryteria wyboru operacji powinny uzyskać akceptację samorządu województwa.

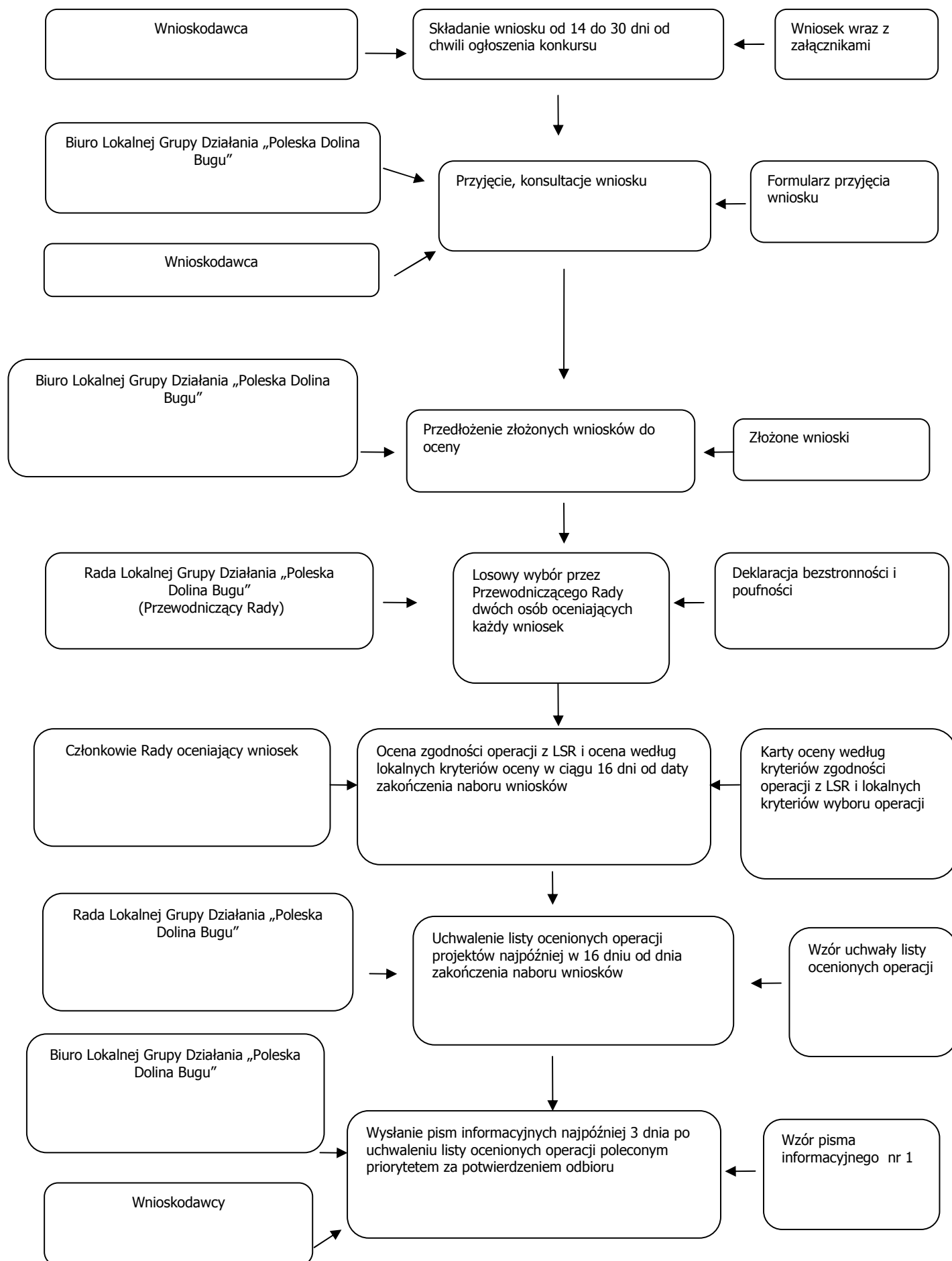
Procedura oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji w formie tabelarycznej i graficznej

Tabela nr 19. Procedura oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji w formie tabelarycznej.

Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Zakres działania	Dokument	Podmiot do którego skierowane jest działanie
Wnioskodawca	Składanie wniosku od 14 do 30 dni od chwili ogłoszenia konkursu.	Wniosek wraz z załącznikami	Biuro Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”
Biuro Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	Przyjęcie, konsultacje wniosku	Formularz przyjęcia wniosku	Wnioskodawca
Biuro Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	Przedłożenie złożonych wniosków do oceny	Złożone wnioski	Rada Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”
Przewodniczący Rady Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	Losowy wybór dwóch osób oceniających każdy wniosek	Deklaracja bezstronności i poufności	Członkowie Rady oceniający wniosek
Członkowie Rady oceniający wniosek	Ocena zgodności operacji z LSR i ocena według lokalnych kryteriów oceny w ciągu 16 dni od daty zakończenia naboru wniosków	Karty oceny według kryteriów zgodności operacji z LSR i lokalnych kryteriów wyboru operacji	Rada Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”
Rada Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	Uchwalenie listy ocenionych operacji projektów najpóźniej w 16 dniu od dnia zakończenia naboru wniosków	Wzór uchwały listy ocenionych operacji	Biuro Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”
Biuro Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	Wysłanie pism informacyjnych najpóźniej 3 dnia po uchwaleniu listy ocenionych operacji poleconym priorytetem za potwierdzeniem odbioru.	Wzór pisma informacyjnego nr 1	Wnioskodawcy

Źródło: opracowanie własne CSE

Rysunek nr. 2 Procedura oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji w formie graficznej.

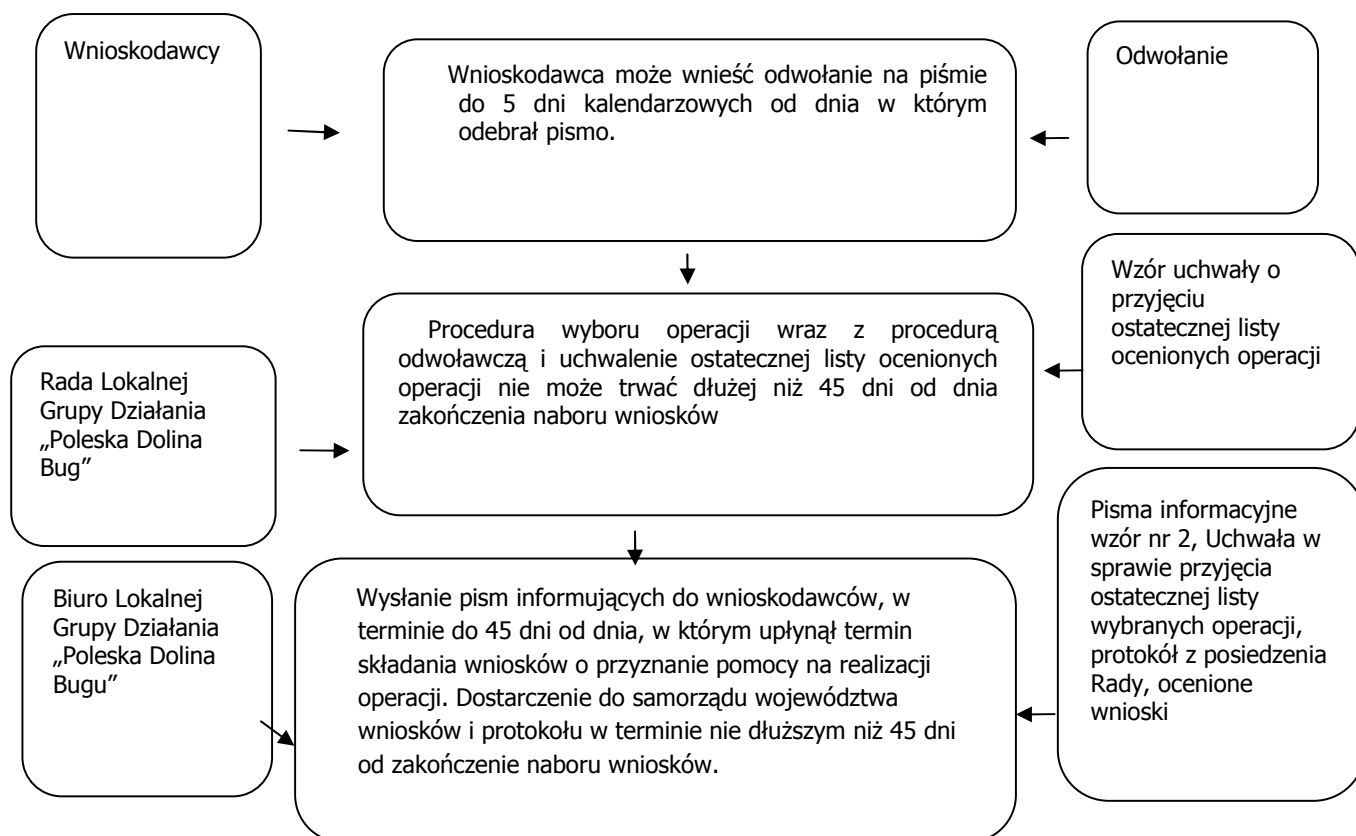
Procedura odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji tabelarycznej i graficznej

Tabela nr. 20 Procedura odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w formie tabelarycznej

Podmiot odpowiedzialny	Termin, czas trwania	Czynność	Dokument
Wnioskodawcy	do 5 dni kalendarzowych od dnia w którym odebrał pismo	Złożenie odwołania na piśmie	Odwołanie
Rada Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	może trwać dłużej niż 45 dni od dnia zakończenia naboru wniosków	Procedura wyboru operacji wraz z procedurą odwoławczą i uchwalenie ostatecznej listy ocenionych operacji	Wzór uchwały o przyjęciu ostatecznej listy ocenionych operacji
Biuro Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”	1.w terminie do 45 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wniosków o przyznanie pomocy na realizacji operacji. 2. w terminie nie dłuższym niż 45 dni od zakończenia naboru wniosków.	1. Wysłanie pism informujących do wnioskodawców. 2. Dostarczenie do samorządu województwa wniosków i protokołu	Pisma informacyjne wzór nr 2, Uchwała w sprawie przyjęcia ostatecznej listy ocenionych operacji, protokół z posiedzenia Rady, ocenione wnioski

Źródło: opracowanie własne CSE

Rysunek nr. 3 Procedura odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji w formie graficznej.

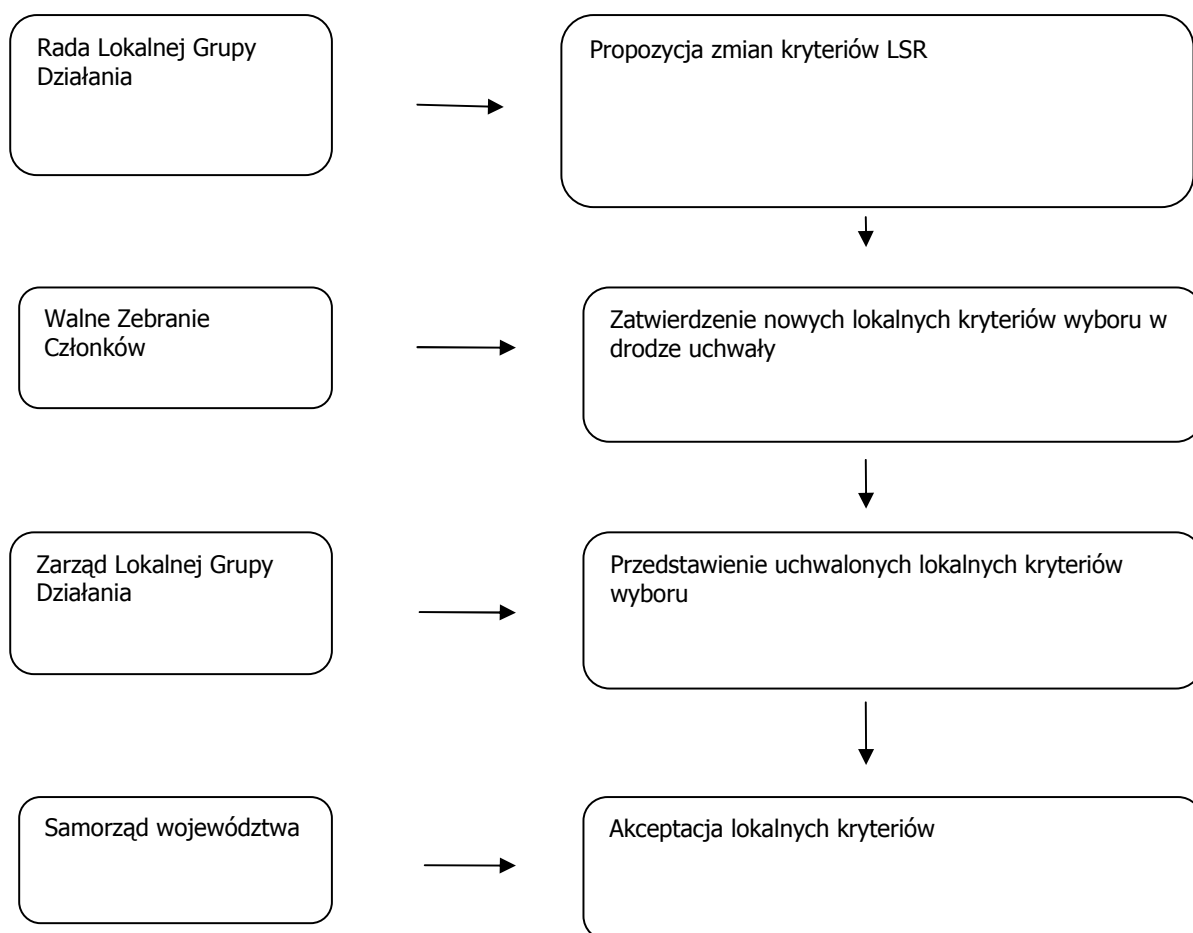
Procedura zmiany kryteriów zgodności operacji z LSR i lokalnych kryteriów wyboru operacji w formie tabelarycznej i graficznej

Tabela nr. 21 Procedura zmiany kryteriów zgodności operacji z LSR i lokalnych kryteriów wyboru operacji w formie tabelarycznej

Podmiot wnoszący	Temat	Podmiot przyjmujący wniosek
Rada Lokalnej Grupy Działania	Propozycja zmian kryteriów LSR	Walne Zebranie Członków
Walne Zebranie Członków	Zatwierdzenie nowych lokalnych kryteriów wyboru w drodze uchwały	Zarząd Lokalnej Grupy Działania
Zarząd Lokalnej Grupy Działania	Przedstawienie uchwalonych lokalnych kryteriów wyboru	Samorząd województwa
Samorząd województwa	Akceptacja lokalnych kryteriów	Zarząd Lokalnej Grupy Działania

Źródło: opracowanie własne CSE.

Rysunek nr. 4 Procedura zmiany kryteriów zgodności operacji z LSR i lokalnych kryteriów wyboru operacji w formie graficznej.

Lokalne kryteria wyboru operacji w LSR oraz uzasadnienie wyboru kryterium.

Tabela nr 22. Lokalne kryteria wyboru operacji w LSR

Lp.	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	
1	<p>Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt.</p>	<p><i>Stosowanie kryterium wpływa z analizy SWOT gdzie wskazano, jako słabą stronę niski poziom wykształcenia mieszkańców LGD. Stosowanie kryterium zachęci do uczestnictwa w szkoleniach i projektach, przez co wpłynie na zmniejszenie oddziaływania słabej strony.</i></p>
2	<p>Powierzchnia gospodarstwa, które posiada lub w którym pracuje wnioskodawca nie przekracza średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w województwie: Gospodarstwa do 50% średniej – 10.pkt., Gospodarstwa od 50 do 100% średniej 5.pkt. Gospodarstwa powyżej średniej 0 pkt.</p>	<p><i>Analiza SWOT wykazała, iż na terenie LGD dominują drobne gospodarstwa stosowanie kryterium i wsparcie tych gospodarstw zmniejszy negatywne oddziaływanie zjawiska.</i></p>
3	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 50 tys. zł – 20 pkt. od 50 tys. zł do 80 tys. zł – 5 pkt. powyżej 80 tys. zł – 0 pkt.</p>	<p><i>W analizie SWOT wykazano, iż jedną z słabych stron jest mała absorpcja funduszy UE zmniejszenie budżetów poszczególnych operacji i zwiększenie dzięki temu ilości wspartych podmiotów zwiększą siłę oddziaływania LSR i pobudzą większą liczbę podmiotów do sięgania po środki zewnętrzne nie tylko z PROW.</i></p>
4	<p>Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne: powyżej 3 miejsc pracy – 10 pkt. od 1 do 3 miejsc pracy – 5 pkt. wnioskodawca stworzy miejsce pracy tylko dla siebie – 3 pkt.</p>	<p><i>Analiza SWOT ukazała, jako jedną ze słabych stron której należy przeciwdziałać wysokie bezrobocie na terenie LGD.</i></p>
5	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.</p>	<p><i>Analiza SWOT wykazała, iż szansą na rozwój obszaru LGD jest rozwój turystyki. A mocną stroną zasoby przyrodnicze, kulturowe i historyczne, które mogą być wykorzystane turystycznie.</i></p>
Lp.	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	
1	<p>Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt.</p>	<p><i>Stosowanie kryterium wpływa z analizy SWOT gdzie wskazano, jako słabą stronę niski poziom wykształcenia mieszkańców LGD. Stosowanie kryterium zachęci do uczestnictwa w szkoleniach i projektach, przez co wpłynie na zmniejszenie oddziaływania słabej strony.</i></p>
2	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 50 tys. zł – 20 pkt. od 50 tys. zł do 100 tys. zł – 5 pkt. powyżej 100 tys. zł – 0 pkt.</p>	<p><i>W analizie SWOT wykazano, iż jedną z słabych stron jest mała absorpcja funduszy UE zmniejszenie budżetów poszczególnych operacji i zwiększenie dzięki temu ilości wspartych podmiotów zwiększą siłę oddziaływania LSR i pobudzą większą liczbę podmiotów do sięgania po środki zewnętrzne nie tylko z PROW.</i></p>

3	Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne: powyżej 3 miejsc pracy – 10 pkt. od 1 do 3 miejsc pracy – 5 pkt. wnioskodawca stworzy miejsce pracy tylko dla siebie – 3 pkt.	<i>Analiza SWOT ukazała, jako jedną ze słabych stron wysokie bezrobocie.</i>
4	Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.	<i>Analiza SWOT wykazała, iż szansą na rozwój obszaru LGD jest rozwój turystyki. A mocną stroną zasoby przyrodnicze, kulturowe i historyczne, które mogą być wykorzystane turystycznie.</i>
Lp.	Odnowa i rozwój wsi	
1	Realizacja dotyczy infrastruktury kultury lub sportu lub rekreacji na terenie LGD: tak – 10 pkt. nie – 0 pkt.	<i>Analiza SWOT pokazała, iż słabą stroną jest zły stan techniczny infrastruktury kultury i niewystarczająca ilość infrastruktury sportu i rekreacji.</i>
2	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 100 tys. zł – 20 pkt. od 100 tys. zł do 150 tys. zł – 5 pkt. powyżej 150 tys. zł – 0 pkt.	<i>W analizie SWOT wykazano, iż jedną z słabych stron jest mała absorpcja funduszy UE zmniejszenie budżetów poszczególnych operacji i zwiększenie dzięki temu ilości wspartych podmiotów zwiększą siłę oddziaływania LSR i pobudzą większą liczbę podmiotów do sięgania po środki zewnętrzne nie tylko z PROW.</i>
3	Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.	<i>Analiza SWOT wykazała, iż szansą na rozwój obszaru LGD jest rozwój turystyki. A mocną stroną zasoby przyrodnicze, kulturowe i historyczne, które mogą być wykorzystane turystycznie.</i>
Lp.	Wdrożenie LSR – małe projekty	
1	Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt.	<i>Stosowanie kryterium wpływa z analizy SWOT gdzie wskazano, jako słabą stroną niski poziom wykształcenia mieszkańców LGD. Stosowanie kryterium zachęci do uczestnictwa w szkoleniach i projektach, przez co wpłynie na zmniejszenie oddziaływania słabej strony.</i>
2	Operacja dotyczy tworzenia miejsc dostępu do Internetu i komputera na terenie LGD. tak – 10 pkt. nie – 0 pkt.	<i>Analiza SWOT wykazała, iż na terenie LGD brakuje publicznych punktów dostępu do Internetu, istnieje niski wskaźnik wykształcenia mieszkańców. Należy niwelować te bariery</i>
3	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 10 tys. zł – 20 pkt. od 10 tys. zł do 15 tys. zł – 5 pkt. powyżej 15 tys. zł – 0 pkt.	<i>W analizie SWOT wykazano, iż jedną z słabych stron jest mała absorpcja funduszy UE zmniejszenie budżetów poszczególnych operacji i zwiększenie dzięki temu ilości wspartych podmiotów zwiększą siłę oddziaływania LSR i pobudzą większą liczbę podmiotów do sięgania po środki zewnętrzne nie tylko z PROW.</i>
4	Wnioskodawca jest członkiem LGD Poleska Dolina Bugu – 10 pkt. Wnioskodawca jest członkiem innej organizacji pozarządowej - 5 pkt.	<i>Analiza SWOT wskazuje jako mocną stroną aktywne organizacje pozarządowe. Należy poprzez wsparcie finansowe wzmacniać ich działalność.</i>

5	Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.	<i>Analiza SWOT wykazała, iż szansą na rozwój obszaru LGD jest rozwój turystyki. A mocną stroną zasoby przyrodnicze, kulturowe i historyczne, które mogą być wykorzystane turystycznie.</i>
---	--	---

Źródło: Opracowanie własne CSE

Karta oceny zgodności operacji z LSR

Wniosek nr: ..... złożony przez: .....

Nazwa operacji: .....

Działanie PROW:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
- Odnowa i rozwój wsi
- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

1. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych LSR?:

- celu 1: Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych

tak   nie

- celu 2: Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD

tak   nie

2. Czy realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych LSR?:

- celu 1.1: Intensyfikacja wykorzystania posiadanych walorów turystycznych obszaru

tak   nie

- celu 1.2: Umocnienie i promocja turystycznego wizerunku obszaru

tak   nie

- celu 1.3: Rozszerzenie i podniesienie, jakości oferty turystycznej obszaru

tak   nie

- celu 1.4: Wykorzystanie potencjału obszarów chronionych w tym Natura 2000

tak   nie

- celu 1.5: Wdrażanie rozwiązań mających wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego

tak nie

- celu 1.6: Wzmocnienie pozytywnego oddziaływania Centrum Rekreacji nad Jeziorem Białym na cały obszar LGD.

tak Nie

- celu 1.7: Wsparcie przedsięwzięć o charakterze gospodarczym przyjaznych dla środowiska naturalnego.

tak nie

- celu 2.1: Poprawa dostępności usług społecznych i kulturalnych

tak nie

- celu 2.2: Poprawa stanu dziedzictwa historycznego i infrastruktury społeczno - kulturalnej.

tak nie

- celu 2.3: Wzrost świadomości społecznej mieszkańców obszaru

tak nie

- celu 2.4: Podniesienie, jakości edukacji na terenie LGD przyczyniające się do zwiększenia przedsiębiorczości i szans na rynku pracy

tak nie

- celu 2.5: Włączenie mieszkańców obszaru w proces zarządzania zasobami poprzez aktywne formy promowania społeczeństwa obywatelskiego

tak nie

3. Czy operacja jest zgodna z przedsięwzięciami planowanymi w ramach LSR?:

- przedsięwzięcie I Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki

tak nie

- przedsięwzięcie II Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi

tak   nie

- przedsięwzięcie III Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jezioro Białe” turystyczną wizytówką obszaru LGD

tak   nie

Uzasadnienie zgodności operacji z przedsięwzięciami planowanymi w ramach LSR:

.....
.....
.....
.....

Głosuję za uznaniem/nieuznaniem* operacji za zgodną z LSR

(*niepotrzebne skreślić)

Instrukcja wypełnienia karty

W odniesieniu do każdego celu i przedsięwzięcia wyszczególnionego w punktach 1, 2, 3 należy wybrać i zaznaczyć odpowiedź „tak” lub odpowiedź „nie” przez postawienie znaku X w odpowiednim polu.

Operację można uznać za zgodną z LSR, gdy z odpowiedzi udzielonych na pytania zawarte w punktach 1, 2, 3 wynika, że jej realizacja przyczynia się do osiągnięcia co najmniej jednego celu ogólnego LSR, co najmniej jednego celu szczegółowego LSR oraz, że jest ona zgodna z co najmniej jednym przedsięwzięciem planowanym w ramach LSR.

Deklaracja bezstronności

Oświadczam, że:

- 1) nie jestem podmiotem ubiegającym się o wybór jego operacji w ramach działania, o którym mowa w art. 5 ust 1 pkt 21 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- 2) nie pozostaję w związku małżeńskim albo w stosunku powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia i nie jestem związany(a) z tytułu przysposobienia, opieki, kurateli z podmiotem ubiegającym się o dotację, jego zastępcami prawnymi lub członkami władz osób prawnych ubiegających się o udzielenie dotacji,
- 3) przed upływem trzech lat od daty wszczęcia procedury konkursowej nie pozostawałem(am) w stosunku pracy lub innym stosunku cywilnoprawnym z podmiotem ubiegającym się o dotację ani nie byłem(am) właścicielem, współwłaścicielem, udziałowcem, akcjonariuszem lub członkiem władz osoby prawnej, instytucji lub organizacji ubiegającej się o dotację,
- 4) nie pozostaję z podmiotem ubiegającym się o dotację w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do mojej bezstronności.

....., dnia .....

(miejscowość)

.....

(podpis)

Karta oceny zgodności operacji wg lokalnych kryteriów wyboru

Wniosek nr: ..... złożony przez:.....

Nazwa operacji: .....

Działanie PROW:

- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
- Odnowa i rozwój wsi
- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

Działanie PROW	Lokalne kryteria oceny operacji	Przyznana ocena	
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.		
	Powierzchnia gospodarstwa, które posiada lub w którym pracuje wnioskodawca nie przekracza średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w województwie: Gospodarstwa do 50% średniej – 10 pkt. Gospodarstwa od 50 do 100% średniej 5 pkt. Gospodarstwa powyżej średniej 0 pkt. Maksymalna ocena 10pkt.		
	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 50 tys. zł – 20 pkt. od 50 tys. zł do 80 tys. zł – 5 pkt. powyżej 80 tys. zł – 0 pkt. Maksymalna ocena 20 pkt.		
	Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne: powyżej 3 miejsc pracy – 10 pkt. od 1 do 3 miejsc pracy – 5 pkt. wnioskodawca stworzy miejsce pracy tylko dla siebie – 3 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.		
	Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.		
	SUMA PUNKTÓW Maksymalna ocena 60 pkt.		
	..... data	..... czytelny podpis Członka Rady	

Działanie PROW	Lokalne kryteria oceny operacji	Przyznana ocena	
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	<p>Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.</p>		
	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 50 tys. zł – 20 pkt od 50 tys. zł do 80 tys. zł – 5 pkt powyżej 80 tys. zł – 0 pkt. Maksymalna ocena 20 pkt.</p>		
	<p>Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne: powyżej 3 miejsc pracy – 10 pkt. od 1 do 3 miejsc pracy – 5 pkt. wnioskodawca stworzy miejsce pracy tylko dla siebie – 3 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.</p>		
	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.</p>		
	<p>SUMA PUNKTÓW Maksymalna ocena 50 pkt.</p>		
	<p>..... data</p>	<p>..... czytelny podpis Członka Rady</p>	

Działanie PROW	Lokalne kryteria oceny operacji	Przyznana ocena	
Odnowa i rozwój wsi	<p>Realizacja operacji dotyczy infrastruktury kultury lub sportu lub rekreacji na terenie LGD tak – 10 pkt. nie – 0 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.</p>		
	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 100 tys. zł – 20 pkt od 100 tys. zł do 150 tys. zł – 5 pkt powyżej 150 tys. zł – 0 pkt. Maksymalna ocena 20 pkt.</p>		
	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.</p>		
	<p>SUMA PUNKTÓW Maksymalna ocena 40 pkt.</p>		
	<p>..... data</p>	<p>..... czytelny podpis Członka Rady</p>	

Działanie PROW	Lokalne kryteria oceny operacji	Przyznana ocena
Wdrożenie LSR – małe projekty	Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt. Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.	
	Operacja dotyczy tworzenia miejsc dostępu do Internetu i komputera na terenie LGD, tak – 10 pkt. nie – 0 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.	
	Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 10 tys. zł – 20 pkt od 10 tys. zł do 15 tys. zł – 5 pkt powyżej 15 tys. zł – 0 pkt. Maksymalna ocena 20 pkt.	
	Wnioskodawca jest członkiem LGD Poleska Dolina Bugu – 10 pkt. Wnioskodawca jest członkiem innej organizacji pozarządowej 5 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.	
	Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt. Maksymalna ocena 10 pkt.	
	SUMA PUNKTÓW	
	Maksymalna ocena 60 pkt.	
..... data	..... czytelny podpis Członka Rady	

Uzasadnienie oceny.

Jeżeli oceniający ocenił dane kryterium poniżej 50 % maksymalnej sumy punktów w danym kryterium musi przedstawić uzasadnienie;

.....

.....

.....

.....

Instrukcja wypełnienia karty

1. Operacja powinna być oceniona pod kątem spełniania każdego kryterium osobno dla każdego działania PROW;
2. Oceniający wpisuje ilość przyznanych punktów za dane kryterium w wyznaczonym do tego polu;
3. Oceniający wpisuje sumę punktów w polu „Suma punktów”
4. W przypadku, gdy oceniający oceni dane kryterium poniżej 50% maksymalnej liczby punktów powinien krótko uzasadnić ocenę w „Uzasadnieniu oceny” na dole karty;

5. Karta powinna być podpisana przez oceniającego w miejscu do tego wyznaczonym i opatrzona datą oceny;
6. Wnioskodawca powinien podpisać deklaracje bezstronności i poufności.
7. Karta powinna być wypełniana za pomocą długopisu lub pióra;
8. Wszelkie pomyłki należy poprawiać przez skreślenie i zafarbowanie przez oceniającego;
9. Przy ocenie poszczególnych kryteriów oceniający powinien kierować się wskazówkami zawartymi w tabeli „Lokalne kryteria wyboru” stanowiącą załącznik do niniejszej instrukcji;

Załącznik Nr 1 do instrukcji wypełniania karty oceny według lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Lokalne kryteria wyboru operacji w LSR wskazówki dla oceniającego.

Lp.	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	
1	<p>Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt.</p>	<p>W tym kryterium ocenie poddane jest doświadczenie i wykształcenie zbieżne z tematem operacji jak również doświadczenie i wykształcenie związane z realizacją i rozliczaniem projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. Wnioskodawca powinien załączyć odpowiednie dokumenty potwierdzające posiadanie wykształcenia bądź doświadczenia w danej dziedzinie. Mogą to być kopie odpisów z dyplomów i świadectw, podpisane umowy o dofinansowanie projektu, kopie wniosków o płatność i inne dokumenty potwierdzające spełnianie wymagań kryterium.</p>
2	<p>Powierzchnia gospodarstwa, które posiada lub w którym pracuje wnioskodawca nie przekracza średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w województwie:</p> <p>Gospodarstwa do 50% średniej – 10.pkt.,</p> <p>Gospodarstwa od 50 do 100% średniej 5.pkt.</p> <p>Gospodarstwa powyżej średniej 0 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje realizowane przez rolników domowników lub małżonków rolników z gospodarstw o małym areale. Na rok 2008 średnia wielkość gospodarstwa według danych ARIMR wynosi 7,34 ha.</p> <p>Gospodarstwa do 50% średniej - 10pkt.,</p> <p>Gospodarstwa od 50 do 100% średniej 5pkt.</p> <p>Gospodarstwa powyżej średniej 0 pkt.</p>
3	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi:</p> <p>mniej niż 50 tys. zł – 20 pkt.</p> <p>od 50 tys. zł do 80 tys. zł – 5 pkt.</p> <p>powyżej 80 tys. zł – 0 pkt.</p>	<p>Maksymalny poziom dofinansowania operacji dla działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” to 100tys. zł.</p> <p>Preferowane będą operacje przewidujące wysoki udział wkładu własnego Wnioskodawcy.</p>
4	<p>Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne:</p> <p>powyżej 3 miejsc pracy – 10 pkt.</p> <p>od 1 do 3 miejsc pracy – 5 pkt.</p> <p>wnioskodawca stworzy miejsce pracy tylko dla siebie – 3 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje, które przyczynia się do jak największego wzrostu ilości miejsc pracy na terenie LGD.</p>
5	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt.</p> <p>Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje poszerzające ofertę turystyczną terenu o nowe produkty i atrakcje turystyczne. Projekty przyczyniające się do poprawy stanu infrastruktury turystycznej, zwiększania się ilości miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych, gospodarstw agroturystycznych oraz inne przedsięwzięcia podnoszące atrakcyjność turystyczną obszaru LGD.</p>

Lp. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw		
1	<p>Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt.</p>	<p>W tym kryterium ocenie poddane jest doświadczenie i wykształcenie zbieżne z tematem operacji jak również doświadczenie i wykształcenie związane z realizacją i rozliczaniem projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. Wnioskodawca powinien załączyć odpowiednie dokumenty potwierdzające posiadanie wykształcenia bądź doświadczenia w danej dziedzinie. Mogą to być kopie odpisów z dyplomów i świadectw, podpisane umowy o dofinansowanie projektu, kopie wniosków o płatność i inne dokumenty potwierdzające spełnianie wymagań kryterium.</p>
2	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi:</p> <p>mniej niż 50 tys. zł – 20 pkt.</p> <p>od 50 tys. zł do 100 tys. zł – 5 pkt.</p> <p>powyżej 100 tys. zł – 0 pkt.</p>	<p>Z uwagi na niewielką ilość środków preferowane będą operacje przewidujące wysoki udział wkładu własnego Wnioskodawcy.</p>
3	<p>Realizacja operacji spowoduje utworzenie, w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne:</p> <p>powyżej 3 miejsc pracy – 10 pkt.</p> <p>od 1 do 3 miejsc pracy – 5 pkt.</p> <p>wnioskodawca stworzy miejsce pracy tylko dla siebie – 3 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje, które przyczynia się do jak największego wzrostu ilości miejsc pracy na terenie LGD.</p>
4	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt.</p> <p>Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje poszerzające ofertę turystyczną terenu o nowe produkty i atrakcje turystyczne. Projekty przyczyniające się do poprawy stanu infrastruktury turystycznej, zwiększania się ilości miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych, gospodarstw agroturystycznych oraz inne przedsięwzięcia podnoszące atrakcyjność turystyczną obszaru LGD.</p>
Lp. Odnowa i rozwój wsi		
1	<p>Realizacja dotyczy infrastruktury kultury lub sportu lub rekreacji na terenie LGD:</p> <p>tak – 10 pkt.</p> <p>nie – 0 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje przyczyniające się do budowy lub poprawy infrastruktury kultury, infrastruktury społecznej, miejsc wypoczynku, sportu i rekreacji mieszkańców.</p>
2	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi:</p> <p>mniej niż 100 tys. zł – 20 pkt.</p> <p>od 100 tys. zł do 150 tys. zł – 5 pkt.</p> <p>powyżej 150 tys. zł – 0 pkt.</p>	<p>Z uwagi na niewielką ilość środków preferowane będą operacje przewidujące wysoki udział wkładu własnego Wnioskodawcy.</p>
3	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt.</p> <p>Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje poszerzające ofertę turystyczną terenu o nowe produkty i atrakcje turystyczne. Projekty przyczyniające się do poprawy stanu infrastruktury turystycznej, zwiększania się ilości miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych, gospodarstw agroturystycznych oraz inne przedsięwzięcia podnoszące atrakcyjność turystyczną obszaru LGD.</p>

Lp.	Wdrożenie LSR – małe projekty	
1	<p>Wnioskodawca posiada doświadczenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada wykształcenie zbieżne z tematem operacji: 3 pkt.</p> <p>Wnioskodawca posiada doświadczenie lub wykształcenie w realizacji i rozliczaniu projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych 4 pkt.</p>	<p>W tym kryterium ocenie poddane jest doświadczenie i wykształcenie zbieżne z tematem operacji jak również doświadczenie i wykształcenie związane z realizacją i rozliczaniem projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych. Wnioskodawca powinien załączyć odpowiednie dokumenty potwierdzające posiadanie wykształcenia bądź doświadczenia w danej dziedzinie. Mogą to być kopie odpisów z dyplomów i świadectw, podpisane umowy o dofinansowanie projektu, kopie wniosków o płatność i inne dokumenty potwierdzające spełnianie wymagań kryterium.</p>
2	<p>Operacja dotyczy tworzenia miejsc dostępu do Internetu i komputera na terenie LGD. tak – 10 pkt. nie – 0 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje związane z rozwojem sieci Internet, dostępem do komputerów.</p>
3	<p>Wnioskowana kwota pomocy wynosi: mniej niż 10 tys. zł – 20 pkt. od 10 tys. zł do 15 tys. zł – 5 pkt. powyżej 15 tys. zł – 0 pkt.</p>	<p>Z uwagi na niewielką ilość środków preferowane będą operacje przewidujące wysoki udział wkładu własnego Wnioskodawcy.</p>
4	<p>Wnioskodawca jest członkiem LGD Poleska Dolina Bugu – 10 pkt. Wnioskodawca jest członkiem innej organizacji pozarządowej 5 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje składane przez członków LGD Poleska Dolina Bugu oraz innych organizacji pozarządowych.</p>
5	<p>Operacja dotyczy turystyki na obszarze LGD - 5 pkt. Operacja dotyczy tworzenia miejsc noclegowych i/lub punktów gastronomicznych na terenie LGD – 10 pkt.</p>	<p>Preferowane będą operacje poszerzające ofertę turystyczną terenu o nowe produkty i atrakcje turystyczne. Projekty przyczyniające się do poprawy stanu infrastruktury turystycznej, zwiększania się ilości miejsc noclegowych, punktów gastronomicznych, gospodarstw agroturystycznych oraz inne przedsięwzięcia podnoszące atrakcyjność turystyczną obszaru LGD.</p>

X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23.05.2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. nr 103, poz. 659, par. 2, pkt. 5 a, 5b, 5c), całkowity budżet Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” ramach Osi 4 LEADER wynosi **4 085 836,00** zł.

Wielkość niniejszego budżetu wynika z iloczynu liczby mieszkańców zameldowanych na terenie LGD Poleska Dolina Bugu na pobyt stały w dniu 31 grudnia 2006 r. wg GUS i kwoty:

- 116 zł – dla działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”
- 3 zł – dla działania „Wdrażanie projektów współpracy”
- 29 zł – dla działania „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności, aktywizacja”

Szczegółowy podział środków pomiędzy poszczególne działania przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 23. Podział środków pomiędzy poszczególne działania

Nazwa działania	Kwota przewidziana w rozporządzeniu MRiRW (Dz.U. nr 103, poz. 659) w zł	Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały – 31 grudnia 2006 r. (dane GUS)	Budżet LGD w zł
Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	116	27 607	3 202 412
Wdrażanie projektów współpracy	3	27 607	82 821
Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności, aktywizacja	29	27 607	800 603
Razem	-	-	4 085 836

Źródło: Opracowanie własne CSE

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” **wnioskować będzie o całą kwotę** przysługującą jej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23.05.2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. nr 103, poz. 659, par. 2, pkt. 5 a, 5b, 5c), czyli o **4 085 836,00** zł.

Budżet LSR zakłada następujący podział środków w ramach działań:

Działanie „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

Tabela nr 24. Podział środków dla działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

Nazwa działania	Udział %	Kwota w zł
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	15,61%	500 000
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	15,61%	500 000
Odnowa i rozwój wsi	37,55%	1 202 412
Małe projekty	31,23%	1 000 000
Razem	100%	3 202 412

Źródło: Opracowanie własne CSE

Działanie „Funkcjonowanie LGD”

Tabela nr 25. Podział środków dla działania „Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania”

Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące, administracyjne) – maksymalnie 15% z kwoty dostępnej dla LGD (14,39%)	587 960
Nabywanie umiejętności, aktywizacja	212 643
łącznie działanie „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja: (kod 431)	800 603

Źródło: Opracowanie własne CSE

Działanie „Wdrażanie projektów współpracy”

Tabela nr 26. Podział środków dla działania „Wdrażanie projektów współpracy”

Przygotowanie projektów współpracy (maksymalna kwota to iloczyn liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały na obszarze objętym LSR wg stanu na dzień 31.12.2006r. i kwoty 1 zł)	27 607
Realizacja projektów współpracy	55 214
Razem	82 821

Źródło: Opracowanie własne CSE

Założenia dla budżetu:

Dla konstrukcji budżetu przyjęto następujące założenia:

- średnia wartość dotacji (refundacja) dla działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” wyniesie 100 tys. zł;
- średnia wartość dotacji (refundacja) dla działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” wyniesie 100 tys. zł;
- średnia wartość dotacji (refundacja) dla działania „Odnowa i rozwój wsi” wyniesie ok. 171 773 zł;
- średnia wartość dotacji (refundacja) dla działania „Małe projekty” wyniesie 25 tys. zł;
- średnia wartość dotacji (refundacja) dla działania „nabywanie umiejętności i aktywizacja” wyniesie ok. 9 tys. zł;

Kwoty całkowite w tabeli budżetowej stanowią sumę kwoty refundowanej i wkładu własnego zgodnego z rodzajem operacji – wg wytycznych PROW 2007-2013, tj.:

- maksymalnie 50% dofinansowania dla operacji „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” (czyli minimum 50% wkładu własnego);
- maksymalnie 50% dofinansowania dla operacji „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” (czyli minimum 50% wkładu własnego);
- maksymalnie 75% dofinansowania dla operacji „Odnowa i rozwój wsi” (czyli minimum 25% wkładu własnego);
- maksymalnie 70% dofinansowania dla operacji „Małe projekty” (czyli minimum 30% wkładu własnego);

Budżet LSR został przygotowany w oparciu o założenie uzyskiwania maksymalnego możliwego dofinansowania w danym typie operacji przez beneficjentów.

Poniższa tabela obrazuje **budżet LGD Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” w każdym roku realizacji**, przy spełnieniu powyższych założeń i harmonogramu:

Rok	Kategoria kosztu/ wydatku	Działania osi 4 Leader											Razem Oś 4
		413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					421 Wdrażanie projektów współpracy			431 Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja			
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikro- przedsiębiorst w	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 413	Przygotowa nie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjono wanie LGD (koszty bieżące)	Nabywani e umiejętno ści aktywizacj a	Razem 431	
2008- 2009	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9 480,00	12 000,00	21 480,00	21 480,00
	kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9 480,00	12 000,00	21 480,00	21 480,00
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9 480,00	12 000,00	21 480,00	21 480,00
2010	całkowite	500 000,00	500 000,00	1 603 216,01	285 714,29	2 888 930,30	0,00	0,00	0,00	144 000,00	40 493,00	184 493,00	3 073 423,30
	kwalifikowalne	500 000,00	500 000,00	1 603 216,01	285 714,29	2 888 930,30	0,00	0,00	0,00	144 000,00	40 493,00	184 493,00	3 073 423,30
	do refundacji	250 000,00	250 000,00	1 202 412,00	200 000,00	1 902 412,00	0,00	0,00	0,00	144 000,00	40 493,00	184 493,00	2 086 905,00
2011	całkowite	0,00	0,00	0,00	285 714,29	285 714,29	0,00	0,00	0,00	98 480,00	38 190,00	136 670,00	422 384,29
	kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	285 714,29	285 714,29	0,00	0,00	0,00	98 480,00	38 190,00	136 670,00	422 384,29
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00	98 480,00	38 190,00	136 670,00	336 670,00
2012	całkowite	500 000,00	0,00	0,00	285 714,29	785 714,29	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	900 204,29
	kwalifikowalne	500 000,00	0,00	0,00	285 714,29	785 714,29	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	900 204,29
	do refundacji	250 000,00	0,00	0,00	200 000,00	450 000,00	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	564 490,00
2013	całkowite	0,00	500 000,00	0,00	285 714,29	785 714,29	27 607,00	55 214,00	82 821,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	983 025,29
	kwalifikowalne	0,00	500 000,00	0,00	285 714,29	785 714,29	27 607,00	55 214,00	82 821,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	983 025,29
	do refundacji	0,00	250 000,00	0,00	200 000,00	450 000,00	27 607,00	55 214,00	82 821,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	647 311,00
2014	całkowite	0,00	0,00	0,00	285 714,29	285 714,29	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	400 204,29
	kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	285 714,29	285 714,29	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	400 204,29
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	200 000,00	200 000,00	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	314 490,00
2015	całkowite	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	114 490,00
	kwalifikowalne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	114 490,00
	do refundacji	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	84 000,00	30 490,00	114 490,00	114 490,00
2008- 2015	całkowite	1 000 000,00	1 000 000,00	1 603 216,01	1 428 571,45	5 031 787,46	27 607,00	55 214,00	82 821,00	587 960,00	212 643,00	800 603,00	5 915 211,46
	kwalifikowalne	1 000 000,00	1 000 000,00	1 603 216,01	1 428 571,45	5 031 787,46	27 607,00	55 214,00	82 821,00	587 960,00	212 643,00	800 603,00	5 915 211,46
	do refundacji	500 000,00	500 000,00	1 202 412,00	1 000 000,00	3 202 412,00	27 607,00	55 214,00	82 821,00	587 960,00	212 643,00	800 603,00	4 085 836,00

Tabela nr 27. Tabela pomocnicza budżetu

Cele ogólne	Przedsięwzięcia	Zakładana liczba operacji realizowanych w ramach przedsięwzięcia	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej (413)	Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw (413)	Odnowa i rozwój wsi (413)	Małe projekty (413)	Razem wdrażanie LSR (413)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja (431)	Razem wdrażanie LSR i nabywanie umiejętności i aktywizacja (413 + 431)	Wdrażanie projektów współpracy (421)	Funkcjonowanie LGD – koszty bieżące (431)
Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych	Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki	Minimalna liczba	2	2	3	15	22	8	30	1	
		Wartość	200 000	200 000	515 319	375 000	1 290 319	72 000	1 362 319	27 607	
	Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jezioro Białe”	Minimalna liczba	2	2	1	5	10	8	18	1	
		Wartość	200 000	200 000	171 774	125 000	696 774	68 643	765 417	27 607	
Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD	Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi	Minimalna liczba	1	1	3	20	25	8	33	1	
		Wartość	100 000	100 000	515 319	500 000	1 215 319	72 000	1 287 319	27 607	
Minimalna liczba operacji w ramach LSR			5	5	7	40	57	24	81	3	
Wartość operacji w ramach LSR ogółem			500 000	500 000	1 202 412	1 000 000	3 202 412	212 643	3 415 055	82 821	587 960

Źródło: Opracowanie własne CSE

Harmonogram realizacji przedsięwzięć

Przedsięwzięcia	Okres realizacji													
	2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Na wodach doliny Bugu - rozwój zrównoważonej turystyki														
Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Jezioro Białe”														
Na ziemi trzech kultur - tradycja i nowoczesność poleskiej wsi														
Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja														
Wdrażanie projektów współpracy														

XI. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR

Lokalna Strategia Rozwoju była tworzona oddolnie metodą społeczno - ekspercką. Oddolność polega na tym, iż mieszkańcy obszaru decydują o tym, co i jak chcą zrobić. To mieszkańcy decydują o kierunkach rozwoju i realizowanych działaniach. Strategia powstawała, więc przy udziale mieszkańców obszaru, członków LGD i przy udziale opinii ekspertów zewnętrznych. Zaangażowanie szerokiego grona osób w prace nad przygotowaniem LSR miało na celu lepsze wykorzystanie posiadanych zasobów, pozwoliło lepiej zdefiniować problemy obszaru oraz określić sposoby ich likwidacji, a także dostosowanie kierunków działań do potrzeb mieszkańców i podmiotów funkcjonujących na omawianym obszarze. Realizacja podejścia oddolnego, które angażuje mieszkańców, ma zapewnić spójność podejmowania lokalnych decyzji i przyczynia się do wzmacniania kapitału społecznego w społecznościach wiejskich.

W celu umożliwienia udziału i włączenia jak najszerszego grona zainteresowanych w proces przygotowywania Lokalnej Strategii Rozwoju, stwarzano ku temu odpowiednie warunki. Zorganizowano spotkania informacyjne w gminach, przeprowadzone zostały badania ankietowe, oraz sondaż, czynny był punkt informacyjny w siedzibie Stowarzyszenia, a w każdej gminie funkcjonowali gminni koordynatorzy. Spotkania odbywały się na różnych etapach opracowywania strategii.

Na pierwszym spotkaniu organizacyjnym w dniu 26.06.2008r. we Włodawie, w którym wzięli udział przedstawiciele wszystkich gmin wchodzących do LGD, omówiony został Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, a w szczególności przedstawione zostały cele osi 3 i 4 oraz możliwości jakie one stwarzają dla obszaru i jego mieszkańców. Na spotkaniu ustalono harmonogram prac nad strategią oraz wyznaczono daty spotkań z mieszkańcami poszczególnych gmin. Ustalono, iż spotkania w gminach odbędą się w okresie od 7 do 9 lipca 2008 roku. Każda z gmin wyznaczyła swojego koordynatora gminnego, który odpowiedzialny był za zorganizowanie spotkania, zaproszenie mieszkańców i informowanie o LSR.

Dokładne daty spotkań to:

08.07.2008 Wola Uhruska

08.07.2008 Ruda-Huta

09.07.2008 Hanna

09.07.2008 Stary Brus

09.07.2008 Wryki

08.07.2008 Hańsk

07.07.2008 Włodawa

Celem spotkań konsultacyjnych było uzyskanie niezbędnych informacji przy formułowaniu LSR. Spotkania stanowiły również pewną formę upowszechniania informacji o LGD i podejściu Leader. Spotkania, przy licznym udziale mieszkańców, pozwoliły zidentyfikować zasoby obszaru, określić najważniejsze problemy społeczne, a przede wszystkim poznać oczekiwania mieszkańców. Spotkania były owocne dzięki prowadzeniu ich w sposób umożliwiający przekaz dwukierunkowy – od prowadzących do publiczności i w drugą stronę. Na spotkaniach każdy mógł podzielić się swoimi spostrzeżeniami i wyrazić swoją opinię.

Na każdym spotkaniu została przeprowadzona ankietna na temat warunków życia w gminie oraz przedstawiony i omówiony został formularz opisu pomysłu, który był elementem sondażu przeprowadzonego w celu zbadania jakie typy operacji w przyszłości będą cieszyły się największym zainteresowaniem potencjalnych wnioskodawców. Przedstawione zostały zasady ubiegania się o fundusze oraz możliwe do realizacji pomysły i koszty kwalifikowane. Mieszkańcy aktywnie uczestniczyli w spotkaniach. Na koniec każdego ze spotkań odbywała się sesja pytań, na które odpowiadali eksperci zewnętrzni.

Ankiety i formularze opisu pomysłów, jakie można będzie zgłosić do realizacji w ramach wdrażania LSR miały na celu zaangażowanie szerokiego grona osób w proces

przygotowania LSR. Ankiety były rozdane do wypełnienia na spotkaniach, a także udostępniane zainteresowanym osobom w urzędach poszczególnych gmin i w siedzibie Stowarzyszenia. Celem ankiet było poznanie opinii mieszkańców w sprawach najistotniejszych w kontekście rozwoju obszaru. W ankietach mieszkańcy oceniali warunki życia w ich gminie, wskazywali główne problemy, jakie ich dotyczą, zaznaczali, które z tych problemów powinny być realizowane w pierwszej kolejności, a także wskazywali preferowane kierunki rozwoju obszaru.

Ankiety zbierano w okresie od 08.07.2008 do 31.08.2008 r. Łącznie zebrano 94 wypełnionych ankiet ze wszystkich gmin. Ankiety stanowiły bogate źródło informacji i zostały szczegółowo przeanalizowane. Na ich podstawie zdiagnozowano sytuację społeczno-gospodarczą obszaru objętego LSR. Pozwoliły określić problemy w środowisku lokalnym w poszczególnych gminach oraz preferowane przez społeczność lokalną kierunki rozwoju obszaru.

Mieszkańcy wypełniali również formularze opisu pomysłów, jakie chcieliby złożyć w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Formularze były zbierane w okresie od 8 lipca 2008 do 31 lipca 2008r. Zebrano łącznie 133 wypełnionych formularzy. Na formularzu należało zaznaczyć zakres planowanej operacji, opisać, na czym będzie polegało planowane przedsięwzięcie, wymienić zakupy w ramach tego przedsięwzięcia, termin realizacji oraz koszt.

Ankiety i formularze opisu pomysłów odegrały ważną rolę przy określaniu celów oraz przy budowaniu budżetu LSR.

Przy opracowywaniu strategii opierano się również na dokumentach strategicznych wszystkich gmin wchodzących w skład LGD. Były to w szczególności strategie rozwoju lokalnego gmin, plany rozwoju lokalnego, strategie rozwiązywania problemów społecznych. Dokumenty te wraz z informacjami zebranymi od mieszkańców na spotkaniach stanowiły podstawę przy opracowywaniu części diagnozującej stan obszaru LGD.

Przez cały czas opracowywania i konsultowania LSR czynny był punkt informacyjno-konsultacyjny w siedzibie LGD, Informacji udzielali również wyznaczeni koordynatorzy gminni w urzędach wszystkich siedmiu gmin. Zarówno w biurze LGD jak i w urzędach gmin każdy zainteresowany mógł pobrać i złożyć ankietę i formularz opisu pomysłu, a także mógł zgłaszać swoje uwagi i propozycje na temat LSR. Punkt konsultacyjny mieszczący się w biurze LGD w Okunince na terenie działania LGD, ze względu na dobrą lokalizację umożliwiał mieszkańcom dogodny dojazd.

Celem kolejnego spotkania w dniu 12.09.2008 we Włodawie z przedstawicielami wszystkich siedmiu gmin było wyznaczenie misji i celów LGD. Na spotkaniu dnia 15 października 2008r. we Włodawie zostały przedstawione wszystkie pomysły do realizacji zgłoszone przez mieszkańców na formularzach. Przedstawiono je pod kątem typów pomysłów oraz pod kątem kosztów. Analiza wszystkich zebranych pomysłów pozwoliła ustalić, realizacją jakich operacji mieszkańcy są zainteresowani. Formularze pozwoliły na wyznaczenie przedsięwzięć do realizacji w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Na podstawie przyjętych zdań zaplanowano budżet na lata 2009-2015.

Ostateczna treść strategii, po konsultacjach, przedstawiona została i przyjęta na Walnym Zebraniu w dniu 27.01.2009.

W proces przygotowywania LSR zaangażowane zostały osoby i środowiska, które mają i będą mieć wpływ na przyszłość obszaru. W procesie tym brały udział wszystkie gminy należące do LGD. Bardzo aktywnie udzielali się koordynatorzy gminni, którymi byli:

- Elżbieta Grendeka - Gmina Hanna
- Halina Łobaczuk - Gmina Hańsk
- Jarosław Walczuk - Gmina Ruda-Huta
- Agnieszka Babczuk - Gmina Stary Brus
- Magda Oniszczyk - Gmina Włodawa
- Maciej Markuszewski - Gmina Wola Uhruska

- Sebastian Żmudziński - Gmina Wiryki

Działalność specjalnych koordynatorów gminnych, którzy aktywnie promowali powstawanie LSR, udzielali informacji, zbierali i przekazywali uwagi od mieszkańców swego terenu można uznać oprócz spotkań z mieszkańcami, sondażu na temat pomysłów na operacje, wywiadu ankietowego oraz punktu informacyjnego LGD w Okunince za dodatkowy sposób prowadzenia konsultacji LSR.

W proces przygotowania strategii aktywnie włączali się podmioty z sektora społecznego i gospodarczego. Byli to zarówno przedsiębiorcy, osoby fizyczne, rolnicy, domownicy, osoby pełniące w swoich środowiskach funkcje liderów. Wszyscy aktywnie uczestniczyli w organizowanych spotkaniach, wypełniali ankiety i wykazywali duże zainteresowanie pracami nad przygotowaniem strategii. Zgłaszali swoje pomysły i uwagi, które były analizowane i ewentualnie uwzględniane w strategii. Przez cały okres opracowywania strategii starano się przyciągnąć i zaangażować jak największą ilość mieszkańców.

XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

Za proces wdrażania i aktualizacji niniejszej strategii odpowiedzialna jest Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu”. Odpowiada ona za powierzone jej środki, za ich wykorzystanie zgodnie z zaplanowanym budżetem i harmonogramem. Celem środków pochodzących z programu Leader jest aktywizacja lokalnej społeczności, aby w jak największym stopniu stymulowała ona rozwój lokalny obszaru objętego LSR. Dlatego proces wdrażania i aktualizacji LSR powinien tę zasadę realizować poprzez szerokie zaangażowanie zarówno partnerów LGD i społeczności lokalnej. Bardzo ważną rolę odgrywa tutaj odpowiednio przygotowana i przeprowadzona kampania informacyjno-promocyjna, która zapewni szeroki dostęp ludności do informacji i inicjatyw realizowanych przez LGD. Priorytetowym zadaniem akcji informacyjnej będzie nawiązanie kontaktu z otoczeniem, przekazywanie informacji oraz kreowanie pozytywnego wizerunku obszaru LGD jako miejsca zamieszkania, turystyki czy realizacji inwestycji. Akcja informacyjna będzie skierowana również do osób spoza terenu LGD, by w ten sposób promować LGD, przyczyniając się w ten sposób do zrównoważonego rozwoju obszaru.

Najbardziej skutecznym sposobem przekazywania informacji będzie strona internetowa LGD zawierająca wszelkie niezbędne informacje, aktualności, dokumenty. Na stronie zainteresowane osoby znajdą informacje na temat zasad i trybu przyznawania pomocy finansowej oraz informacje o możliwości składania wniosków do LGD o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie LSR”. Na stronie funkcjonować będzie również forum dyskusyjne, które pozwoli na wymianę informacji i podzielenie się doświadczeniami wśród zainteresowanych mieszkańców. Na bieżąco będą zamieszczane informacje o realizowanych projektach oraz aktualnym etapie wdrażania LSR.

Upowszechnianie informacji o wdrażaniu LSR i promowanie jej będzie zachęcać społeczność lokalną do zainteresowania podejściem Leader, a także do odwiedzenia biura LGD. Biuro będzie dostępne dla mieszkańców w godzinach pracy, a pracownik wyznaczony do kontaktu i obsługi klienta będzie udzielał wszystkim zainteresowanym odpowiedzi i wyjaśnień, a także udostępniał materiały dokumentujące działalność LGD. Pracownik ten będzie również przyjmował wnioski i postulaty składane przez mieszkańców dotyczące wdrażania LSR.

Upowszechnianiu informacji i promocji LSR będą służyć organizowane szkolenia, konferencje, warsztaty. Szkolenia i warsztaty będą miały przede wszystkim na celu nabycie potrzebnych kwalifikacji i pomoc w przygotowaniu wniosków o przyznanie wsparcia ze środków LSR.

Procedura przyjmowania wniosków, ich oceny, przyznawania dotacji została opracowana w taki sposób, aby ułatwić zainteresowanym składanie wniosków, a przez to realizację strategii. Najistotniejszym elementem informacji o wdrażaniu LSR będzie jej powszechność, jawność i otwartość na pomysły i uwagi mieszkańców.

Działania informacyjno-promocyjne mają na celu także aktualizację LSR. Aktualizacja LSR ma na celu lepsze dostosowanie jej do potrzeb obszaru, efektywniejsze wykorzystanie środków, szybkie reagowanie na zachodzące zmiany. Niezbędne przy aktualizacji są konsultacje społeczne z mieszkańcami. Konsultacje usprawnią bieżący monitoring, ocenę prowadzonych działań i wprowadzenia zmian w strategii. Do tego celu posłużą ankiety i spotkania..

Organem, który będzie odpowiadał za wprowadzanie ewentualnych zmian w LSR jest Walne Zebranie Członków. Decyzje podejmowane w oparciu o wyniki konsultacji oraz oceny własnej LSR mogą dotyczyć w szczególności zmian dotyczących celów w przypadku wystąpienia okoliczności mających istotny wpływ na osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Wszelkie zmiany w strategii będą wprowadzane w oparciu o konsultacje ze społecznością lokalną. Wszelkie informacje o wdrażaniu i aktualizacji LSR będą systematycznie rozpowszechniane, głównie za pomocą strony internetowej. LGD opracuje też roczny biuletyn informacyjny, który będzie bezpłatnie rozpowszechniany wśród mieszkańców za pośrednictwem gmin i sołtysów.

Powszechny udział w konsultacjach dotyczących procesu aktualizacji LSR będzie zapewniony poprzez możliwość zgłoszenia uwag bezpośrednio do Biura LGD bądź za pomocą strony internetowej.

Systematyczny udział w konsultacjach dotyczących procesu aktualizacji LSR będzie zapewniony przez organizowanie co najmniej raz w roku spotkania konsultacyjnego na terenie LGD. Raz na 2 lata zostanie zwołana konferencja podsumowująca dany okres działania LGD, którą poprzedzi badanie ankietowe wśród mieszkańców dotyczące oceny LGD i stopnia w jakim lokalna społeczność jest poinformowana o działalności LGD. Propozycje wyłonione w procesie aktualizacji będą prezentowane i poddawane dyskusji na Walnym Zebraniu Członków. Dzięki połączeniu wniosków płynących z ewaluacji własnej LSR oraz wniosków od mieszkańców i podmiotów terenu LGD spotkania konsultacyjne z mieszkańcami będą mogły być adekwatne do planowanego zakresu aktualizacji LSR.

XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej

Lokalna Strategia Rozwoju obejmuje długi okres wdrażania i planowania, dlatego niezwykle ważne jest przeprowadzanie ewaluacji własnej. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji działalności LGD Poleska Dolina Bugu związanej z realizacją LSR uregulowane i zawarte są właśnie w Lokalnej Strategii Rozwoju. LSR jest dokumentem uchwalonym przez Walne Zebranie Członków. Uchwalenie LSR stanowi gwarancję stosowania ustalonych zasad ewaluacji. Ewaluacja ma na celu ocenę zrealizowanych przez LGD działań pod kątem przyczynienia się do osiągnięcia założonych celów. Wyniki z przeprowadzonej ewaluacji pozwolą na aktualizację lub na zmianę założonych w LSR celów.

Ewaluacja będzie dokonywana dwuetapowo:

1. Lokalna Strategia Rozwoju jest też swoista analizą ex-ante. Przed rozpoczęciem wdrażania poszczególnych przedsięwzięć przeprowadzono analizę obszaru, analizę SWOT i opracowano karty działań z matrycami logicznymi, pomogło to określić na ile trafne mogą być planowane do realizacji przedsięwzięcia z punktu widzenia potrzeb, pozwoliło określić potencjalne trudności oraz wskaźniki realizacji celów jak również elementy ryzyka, jakie mogą zakłócić osiągnięcia zakładanych rezultatów.

2. Ewaluacja w trakcie realizacji danego przedsięwzięcia dokonywana będzie w okresach rocznych, po zakończeniu każdego roku kalendarzowego. Będzie ona polegać na dokładnym przeanalizowaniu wszystkich zrealizowanych w minionym roku kalendarzowym operacji. Zbada oddziaływanie przedsięwzięć, ich efekty i trwałość, i ich wpływ na osiągnięcie zakładanych celów w LSR.

Udzieli odpowiedzi na następujące pytania:

- w jakim stopniu zrealizowano założone cele?
- jakie były zakładane, a jakie realne koszty?
- co wpłynęło na skuteczność projektu?
- jakie były zakładane a jakie realne efekty realizacji przedsięwzięć (badanie stopnia realizacji wskaźników)?

Ewaluacja dotyczyć będzie nie tylko działań związanych z osiągnięciem celów, ale także obejmie:

- sprawność funkcjonowania organów LGD,
- funkcjonowanie biura i jego pracowników,
- jakość i efektywność stosowanych procedur, przepływu informacji, sprawność podejmowania decyzji

Informacje zebrane w trakcie procesu ewaluacji przyczynią się do kształtowania, ewentualnie zaplanowania działań korygujących, posłużą do określenia mocnych i słabych stron strategii, i pozwolą sformułować rekomendacje na przyszłość dla innych działań.

Niezbędne przy ewaluacji, podobnie jak przy aktualizacji, są konsultacje społeczne przy szerokim udziale mieszkańców. To ich uwagi pozwolą na bieżący monitoring i ocenę prowadzonych działań.

Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji jest Komisja Rewizyjna. Wyniki z przeprowadzonej ewaluacji Komisja Rewizyjna będzie przedstawiać w formie raportu. Raport ten będzie zawierał w szczególności:

- wykaz przedsięwzięć zrealizowanych w minionym roku kalendarzowym, z opisem merytorycznym i informacją finansową o każdym z nich,
- opis bezpośrednich efektów przedsięwzięć i porównanie ich z efektami, które były zakładane na etapie planowania,
- analizę dotyczącą wpływu zrealizowanych przedsięwzięć na zakładane cele w LSR,
- wnioski i rekomendacje dotyczące zmian w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR. Ocena

wyników analizy zawartej w Raporcie będzie opracowana pod kątem następujących kryteriów:

- trafność - odpowiedniość celów strategii w stosunku do problemów, jakie strategia miała rozwiązać.
- efektywność - to stopień użytych zasobów w stosunku do osiągniętych celów
- skuteczność - stopień realizacji założonych celów strategii,
- wpływ - skutek, jaki wywiera strategia w szerszym środowisku, oraz jej wkład w rozwój i podniesienie konkurencyjności.
- trwałość - to odpowiedź na pytanie, czy wprowadzone poprzez strategię zmiany są trwałe.

Informacje uzyskane w procesie ewaluacji własnej oraz treść raportu zgodnie z zasadą jawności działania LGD będzie zawsze poddawana do wiadomości publicznej. Raporty będą przedstawiane do wiadomości Zarządu i członków LGD w terminie nie późniejszym niż 14 dni przed dorocznym Walnym Zebraniem członków. Treść raportu będzie przedmiotem dyskusji podczas Walnego Zebrania Członków, a wynikające z niego ewentualne decyzje w sprawie zmiany w sposobie funkcjonowania LGD będą podejmowane w formie stosownej uchwały Walnego Zebrania Członków.

Raport będzie też elementem procesu aktualizacji LSR i będzie prezentowany na spotkaniach konsultacyjnych w procesie ustalania rozwiązań mających na celu usprawnienie działalności LGD

XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Tabela nr 28. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

<p>Cel 1</p> <p>Turystyczne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych</p>	<p>Strategia Rozwoju Gminy Hańsk 2008-2015 III Cel strategiczny: Stworzenie warunków do rozwoju turystyki, kultury i rekreacji 1 cel operacyjny: Tworzenie przestrzeni do rozwoju turystyki i rekreacji 3 cel operacyjny: Promocja walorów rekreacyjnych, turystycznych i kulturowych IV Cel strategiczny: Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i gospodarki oraz wsparcie istniejących przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych 3 cel operacyjny: Wsparcie rozwoju nowoczesnego i ekologicznego rolnictwa</p> <p>Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Włodawa Cel: Rozwój turystyki</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Stary Brus na lata 2007-2015 Cel 1: Rozwój ekonomiczny: - Turystyka, agroturystyka, drobna przedsiębiorczość</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Ruda-Huta na lata 2008-2015 Cel strategiczny 1: Rozwinięcie bazy turystyczno – wypoczynkowej, zwłaszcza agroturystycznej, aktywna promocja walorów przyrodniczych gminy Cel Operacyjny 1.1. Rozwój bazy turystycznej, zwłaszcza agroturystycznej Cel Operacyjny 1.2. Rozwój usług turystycznych nieingerujących znacznie w środowisko. Cel Operacyjny 1.3. Szersze wykorzystanie walorów turystycznych gminy</p> <p>Program Rozwoju Turystycznego Gminy Wola Uhruska na lata 2000-2010 Cel strategiczny: Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i nadgranicznego położenia gminy dla rozwoju jej funkcji turystycznej.</p> <p>Wieloletni Plan Inwestycyjny dla Gminy Hanna na lata 2007-2010 Kierunki rozwoju: 2. Rozwój funkcji turystycznych Gminy wraz z rozwojem infrastruktury i aktywności w sektorze usług turystycznych</p> <p>Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wyrzyki - zidentyfikowane problemy w obszarze turystyki.</p> <p>Strategia Powiatu Włodawskiego na lata 2008-2015 Cel strategiczny III: Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej powiatu włodawskiego ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki Cel operacyjny 2: Rozwój turystyki</p> <p>Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 Cel 3. Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego</p> <p>RPO WL na lata 2007-2013 Cel: Zwiększenie atrakcyjności Lubelszczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku</p>
--	---

<p>Cel 2</p> <p>Podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD</p>	<p>Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Włodawa Cel: Rozwój społeczno- gospodarczy</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Hańsk 2008-2015 II Cel strategiczny: Zapewnienie sprzyjających warunków do rozwoju społecznego na terenie Gminy. 3 cel operacyjny: Rozwój infrastruktury edukacyjnej, sportowej i kulturowej 4 cel operacyjny: Wzrost aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców 5 cel operacyjny: Efektywna i profesjonalna pomoc społeczna wspierająca oraz zmieniająca jakość życia mieszkańców</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Stary Brus na lata 2007-2015 Cel 4: Sfera społeczna - edukacja - zdrowie i opieka społeczna</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Ruda-Huta na lata 2008-2015 Cel Strategiczny 2: Poprawa życia w gminie poprzez rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej Cel Operacyjny 2.2. Poprawa stanu infrastruktury społecznej oraz jej wyposażenia</p> <p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wola Uhruska na lata 2006-2013 Zadanie 4.3.: Podwyższenie jakości zasobów ludzkich na terenie gminy poprzez rozwój gminnego systemu edukacji</p> <p>Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wyrki Zadanie: Rozwój bazy dydaktyczno wychowawczej dla grup społecznych wymagających wsparcia.</p> <p>Strategia Powiatu Włodawskiego na lata 2008-2015 Cel strategiczny II: Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy Cel operacyjny 2: Podniesienie poziomu wykształcenia i wiedzy mieszkańców powiatu Cel operacyjny 3: Poprawa funkcjonowania instytucji pomocy i integracji społecznej cel strategiczny III: Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej powiatu włodawskiego ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki cel operacyjny 1: Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej Cel strategiczny IV: Rozwój współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego w układzie międzynarodowym, krajowym i transgranicznym Cel operacyjny 2: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 Cel 2. Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy</p> <p>Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013 Cel 1: Podniesienie poziomu aktywności społecznej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo Cel 4: Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym</p>
--	---

	<p>etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy</p> <p>RPO WL na lata 2007-2013</p> <p>Cel: Zwiększenie atrakcyjności Lubelszczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku</p>
--	--

Źródło: Opracowanie własne CSE

XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR

Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” planuje realizację przedsięwzięć w ramach programów innych niż oś 4 Leader PROW 2007-2013. Inne planowane działania będą komplementarne i będą miały za zadanie wspierać realizację LSR jak i rozwój obszaru nią objętego. Będą to projekty z programów skierowanych na rozwój społeczny i gospodarczy oraz rozwój obszarów wiejskich. Ze względu na specyfikę i dostępność LGD będzie ubiegać się głównie o środki z programu Kapitał Ludzki.

W celu uniknięcia potencjalnego zagrożenia, jakim jest nakładanie się pomocy finansowej uzyskanej w ramach PROW i innych programów, LGD będzie stosowało następujące mechanizmy zabezpieczające:

- prowadzenie osobnych kont/subkont dla każdego realizowanego programu,
- na wszystkich dokumentach księgowych dotyczących poniesionych kosztów będzie umieszczana informacja ze środków jakiego programu te koszty zostały pokryte,
  - księgowość będzie prowadzona w sposób umożliwiający identyfikację wszystkich wydatków refundowanych z różnych źródeł,
- osoba zatrudniona przez LGD będzie miała umowę zawierającą szczegółowy wykaz obowiązków i zadań, ze wskazaniem programu, na rzecz, którego te zadania i obowiązki będą wykonywane oraz podaną kwotą wynagrodzenia pochodzącą ze środków tego programu,
- każdy z pracowników biura LGD będzie zobowiązany do prowadzenia karty czasu pracy z opisem działań wykonywanych w ramach realizacji poszczególnych projektów, oraz czasu jaki poświęca na ich realizację w godzinach.
- każdy projekt realizowany przez LGD będzie miał wskazanego koordynatora odpowiedzialnego za jego realizację.
- wnioskodawca ubiegający się o dofinansowanie realizacji operacji w ramach środków na realizację LSR będzie zobowiązany przedstawić oświadczenie, iż nie ubiega się o refundację operacji z innych źródeł.

XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Cele LSR zbieżne są z celami rozwojowymi województwa na poziomie celu nadrzędnego: „Osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno – gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego potencjałów rozwojowych”. A w szczególności Priorytetów: 1 „Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy” oraz 2 „Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy”. Jak również celu operacyjnego 3.2 „Zachowanie i wzmacnianie różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej i kulturowej Lubelszczyzny”, 3.4 „Poprawa jakości życia mieszkańców wsi oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich” oraz 4.3 „Poprawa skuteczności promocji regionu i zdolności do przyciągania inwestycji z zewnątrz”. LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” obejmuje obszar siedmiu gmin, więc wpływ na region, będzie zauważalny.

Wpływ realizacji LSR na rozwój regionu powinien być rozpatrywany szczególnie w kontekście atrakcyjności turystycznej regionu.

- Wzmocnieniu ulegnie oddziaływanie centrum rekreacji nad jeziorem Białym
- Wzrośnie zgodnie z przepisami prawa zagospodarowanie turystyczne terenów chronionych
- Do końca realizacji LSR nastąpi wzrost dochodów z działalności turystycznej i około turystycznej podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych.
- W wyniku realizacji LSR zwiększy się liczba produktów turystycznych
- Poprawa stanu technicznego i estetyki obiektów zabytkowych
- Wzrost dochodów gmin z podatku od osób fizycznych
- Spadek stopy bezrobocia na obszarze realizacji LSR

Po drugie nastąpi podniesienie kapitału społecznego obszaru LGD głównie poprzez:

- Wzrost zainteresowania mieszkańców podnoszeniem kwalifikacji i uczeniem się przez całe życie.
- Spadek wydatków na pomoc społeczną.
- Wzrost oferty spędzania wolnego czasu
- Wzrost aktywności społeczności lokalnej
- Wzrost dochodów gmin z podatku dochodowego od osób fizycznych
- Spadek stopy bezrobocia na terenie LGD
- Podniesienie szans mieszkańców terenu LGD na rynku pracy.

Realizacja LSR przyczyni się do rozwoju sektora gospodarczego Lubelszczyzny i wykorzystania lokalnych zasobów szczególnie turystycznych.

XVII. Informacja o dołączanych do LSR załącznikach

Sekretarz Walnego Zebrania Członków

Przewodniczący Walnego Zebrania Członków